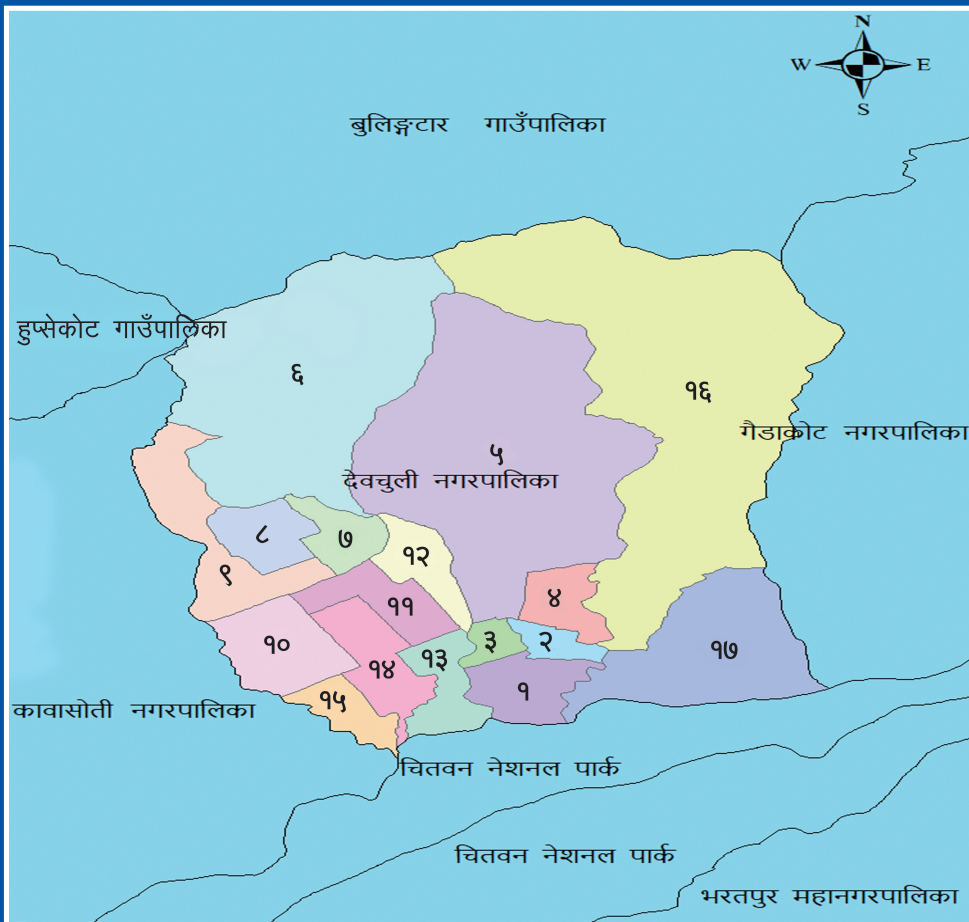

देवचुली नगरपालिका वस्तुगत विवरण

२०८१

(Devchuli Municipality Profile)

नेपाल सरकार

प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय

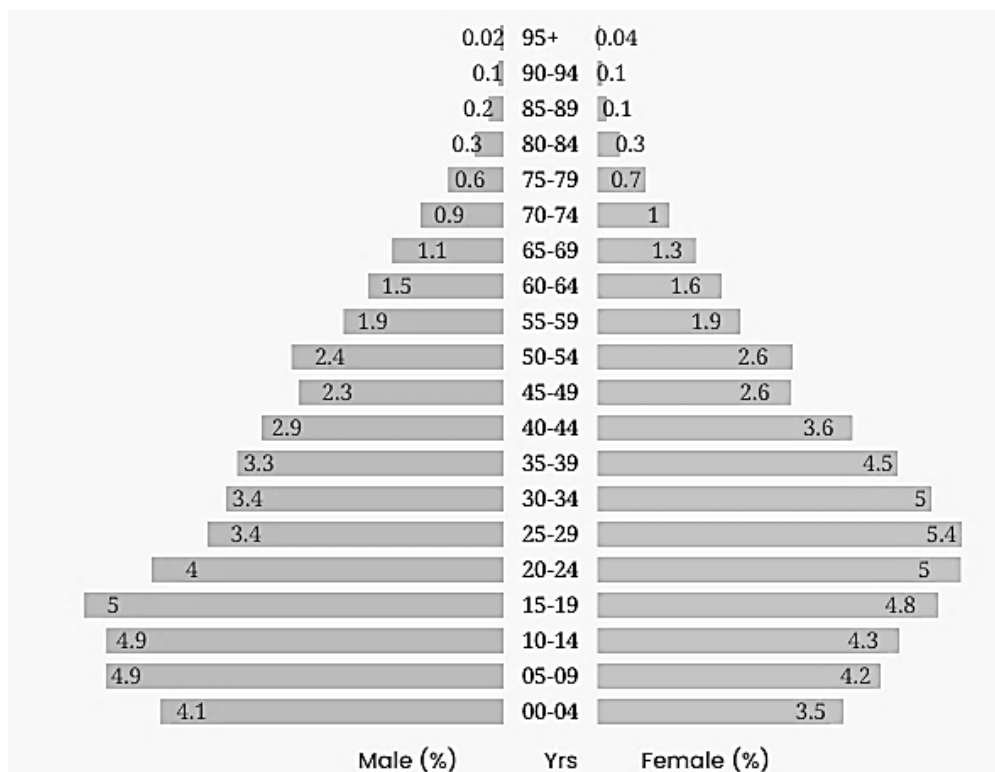
राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय

तथ्याङ्क समन्वय कार्यालय, कास्की

देवचुली नगरपालिका वस्तुगत विवरण

२०८१

(Devchuli Municipality Profile)

प्रकाशक

नेपाल सरकार

प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय

राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय

तथ्याङ्क समन्वय कार्यालय, कास्की

देवचुली नगरपालिका वस्तुगत विवरण, २०८१

प्रकाशक: तथ्याङ्क समन्वय कार्यालय, कास्की

फोन नम्बर: ०६१ - ४५५३१३

E-mail: sokaski313@gmail.com

Website: www.scokaski.nsonepal.gov.np

प्रकाशन मिति: २०८२, आषाढ

प.स.
च.न.

देवचुली नगरपालिका नगर कार्यपालिकाको कार्यालय

प्रगतिनगर, नवलपरासी (बर्दघाट सुस्ता पूर्व)

गण्डकी प्रदेश, नेपाल

०७८-५७५०१०
फ्याक्स: ०७८-५७५३९३
Email: devchulimunicipality@gmail.com

२०८२-०३-२२

मिति : .....

राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय अन्तर्गत रहेको तथ्याङ्क समन्वय कार्यालय कास्कीले देवचुली नगरपालिकामा छरिएर रहेका तथ्याङ्कहरूलाई एकिकृत गरि देवचुली नगरपालिका वस्तुगत विवरण २०८१ (Devchuli Municipality Profile 2081) प्रकाशन गर्न लागेकोमा अत्यन्तै खुशी लागेको छ ।

नेपालको संविधान २०७२, को कार्यान्वयन संगै अधिकारको संरचना संघ, प्रदेश र स्थानीयतहमा रूपान्तरण भएको छ । स्थानीय तहको एक कार्यकाल सम्पन्न भै दोस्रो कार्यकालको निरन्तरता रहेको छ । आमनागरिकले नजिकको इकाइबाट सेवा प्राप्त गर्ने तथा स्थानीय तहले नेतृत्व विकासको अवसर समेत प्राप्त भएको छ । स्थानीय तहले संघको सेवा प्रवाहलाई गुणस्तरिय बनाउने तथा नागरिकको विश्वास आर्जित गरि सुशासनलाई कायम राख्नु चुनौतिपूर्ण रहेको छ ।

देवचुली नगरपालिकाको नगरपालिकाका जनसाङ्ख्यिक, शैक्षिक, आर्थिक, सामाजिक, भौगोलिक सहित विभिन्न तथ्याङ्कहरूलाई एकिकृत रूपमा उजागर गरेकोले यस पालिकामा रहेको तथ्याङ्कको अभावलाई पूरा गर्ने कोशिश गरेर परिणाममुखी नीति, योजना तथा कार्यक्रम बनाउन तथ्याङ्कको महत्वपूर्ण भुमिका रहन्छ ।

अन्त्यमा, यो प्रकाशन तयार गर्न खटिनुभएका तथ्याङ्क समन्वय कार्यालयका कार्यालय प्रमुख, कार्यालय परिवार एवं देवचुली नगरपालिकाका जनप्रतिनिधिहरु तथा कर्मचारीहरुमा हार्दिक धन्यवाद दिदै यस किसिमको प्रकाशनको निरन्तरताको लागि शुभकामना व्यक्त गर्दछु ।

हरि प्रसाद न्यौपाने
नगर प्रमुख

देवचुली नगरपालिका नगर कार्यपालिकाको कार्यालय

प्रगतिनगर, नवलपरासी (बर्दघाट सुस्ता पूर्व)

गण्डकी प्रदेश, नेपाल

प.सं. २०८१/८२
च.नं.

०७८-५७५०१०
फ्याक्स: ०७८-५७५३९३
इमेल: devchulimunicipality@gmail.com

मिति : २०८१-०८-२२

"शुभकामना"

राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय अन्तर्गत रहेको तथ्याङ्क समन्वय कार्यालय कास्कीले देवचुली नगरपालिकामा छरिएर रहेका तथ्याङ्कहरूलाई एकिकृत गरि देवचुली नगरपालिका वस्तुगत विवरण २०८१ (Devchuli Municipality Profile 2081) प्रकाशन गर्न लागेकोमा अत्यन्तै खुशी लागेको छ ।

उत्कृष्ट र परिणाममुखी नीति, योजना तथा कार्यक्रम बनाउन तथ्याङ्कको महत्वपूर्ण भुमिका रहन्छ । यस प्रकाशनले नगरपालिकाका जनसाङ्ख्यिक, शैक्षिक, आर्थिक, सामाजिक, भौगोलिक सहित विभिन्न तथ्याङ्कहरूलाई एकिकृत रूपमा उजागर गरेकोले यस पालिकामा रहेको तथ्याङ्कको अभावलाई पूरा गर्ने कोशिश गरेको छ । आगामी दिनमा यस प्रकाशनले पालिकाको समग्र नीतिनिर्माण, योजना तर्जुमा तथा कार्यक्रम बनाउन महत्वपूर्ण भुमिका खेल्ने छ साथै नगरपालिकाको विभिन्न क्षेत्रमा अध्ययन, अनुसन्धान गर्ने अध्येताहरूलाई पनि ठूलो सहयोग पुग्नेछ ।

अन्त्यमा, यो प्रकाशन तयार गर्न खटिनुभएका तथ्याङ्क समन्वय कार्यालयका कार्यालय प्रमुख, कार्यालय परिवार एवं नगरपालिकाका जनप्रतिनिधिहरू तथा कर्मचारीहरूमा हार्दिक धन्यवाद दिदै यस किसिमको प्रकाशनको निरन्तरताको लागि शुभकामना व्यक्त गर्दछु ।

अशोक कोइराला

प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

दुई शब्द

तथ्य र प्रमाणमा आधारित योजना तथा नीति आजको आवश्यकता हो । खण्डीकृत तथ्याङ्कको अभावले प्रभावकारी रूपमा योजना तर्जुमा हुन नसक्नुका साथै तर्जुमा भएका योजनाहरूबाट अपेक्षित नतिजा हासिल हुन सकेका छैन । तथ्याङ्कको उपलब्धता तथा सही विश्लेषणले मात्र आवश्यकताको पहिचान, सेवा सुविधाको न्यायोचित वितरणका साथै भविष्यका लागि पूर्वानुमान र रोकथामका कार्यक्रम सञ्चालन गर्न महत्त्वपूर्ण भूमिका खेल्दछ । सामाजिक तथा आर्थिक विकासका लागि नीति, योजना, कार्यक्रम तर्जुमा, कार्यान्वयन, अनुगमन, मूल्याङ्कनका लागि तथ्याङ्क अत्यन्त उपयोगी माध्यम हो ।

यस वस्तुगत विवरणमा राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालयबाट सञ्चालन गरिएको राष्ट्रिय स्तरको जनगणना, कृषि गणना तथा विभिन्न सर्वेक्षणका प्रतिवेदन, नगरपालिकाका विभिन्न शाखाहरू र संघसंस्थाहरूका प्रशासनिक विवरणहरू समेट्ने प्रयास गरिएको छ ।

यस कार्यको थालनीदेखि अन्तिम चरणसम्म निर्देशन, उत्प्रेरणा तथा हौसला प्रदान गर्नुहुने राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालयका श्रीमान् प्रमुख तथ्याङ्क अधिकारी श्री मधु सुदन बुर्लाकोटी, उप-प्रमुख तथ्याङ्क अधिकारीज्यूहरू र विभिन्न शाखाहरूका निर्देशक तथा अधिकृतज्यूहरू लगायत सम्पूर्ण कर्मचारी प्रति हार्दिक आभार व्यक्त गर्दछु । त्यसैगरी, यस वस्तुगत विवरण तयारीका विभिन्न चरणमा सहयोग, समन्वय तथा सुझाव दिनुहुने देवचुली नगरपालिकाका नगर प्रमुख, उप प्रमुख, प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत, विभिन्न शाखाका प्रमुख एवं कर्मचारीहरू प्रति विशेष धन्यवाद ज्ञापन गर्न चाहन्छु ।

यो वस्तुगत विवरण तयार गर्नका लागि तथ्याङ्क सङ्कलन, सम्पादन र प्रकाशनका चरण सम्म सक्रिय रूपमा संलग्न हुनु भएका तथ्याङ्क समन्वय कार्यालय, कास्कीका सम्पूर्ण सहकर्मी साथीलाई विशेष धन्यवाद दिन चाहन्छु ।

अन्तमा, तथ्याङ्क समन्वय कार्यालय, कास्कीले प्रकाशन गरेको देवचुली नगरपालिकाको वस्तुगत विवरण स्थानीय तहका तथ्याङ्क उपयोगकर्ताहरूको माग सम्बोधन भइ सरोकारवाला सबैलाई सहयोगी सामाग्रीको रूपमा रहने छ भन्ने विश्वास लिएको छु । यसलाई अझै राम्रो समय सापेक्ष तथा परिस्कृत गराउनका लागि देखिएका त्रुटिहरूलाई औँल्याइ सकारात्मक सुझाव तथा प्रतिक्रिया प्राप्त हुने अपेक्षा गर्दछु ।

नन्दलाल सापकोटा

तथ्याङ्क समन्वय अधिकारी

विषय सूची

देवचुली नगरपालिकाको संक्षिप्त झलक	१
खण्ड एक : नगरपालिका परिचय	५
१.१ परिचय.....	५
१.२ ऐतिहासिक पृष्ठभूमि तथा नामाकरण	६
१.३ भौगोलिक अवस्थिति, सिमाना	६
१.४ प्रशासनिक तथा राजनैतिक विभाजन	७
१.५ भू-उपयोग	८
१.६ भू-धरातलीय अवस्था र माटोको बनावट.....	८
१.७ मुख्य प्राकृतिक सम्पदा (नदी, खोला, ताल, हिमाल, खानीखनिज, खेतीयोग्य जमिन, वनजंगल, निकुञ्ज, आरक्ष, संरक्षण क्षेत्र, जलाधार, सिमसार)	९
१.८ साँस्कृतिक विशेषताहरू	१०
१.९ पर्यटन विकास	१०
१.१० मुख्य बजार तथा व्यापारिक केन्द्रहरूको विवरण	१५
१.११ सहकारी संस्थाहरूको विवरण	१७
खण्ड दुई : घर परिवार तथा जनसाङ्ख्यिक विवरण	२१
२.१ परिचय.....	२१
२.२ घर तथा पारिवारिक विवरण	२१
२.२.१ घरको मुख्य प्रयोग.....	२१
२.२.२ घरको तला	२२
२.२.३ आवासीय घर निर्माणमा सरकारी अनुदान प्राप्त परिवार.....	२३
२.२.४ वित्तीय संस्थामा बैंक खाता सम्बन्धी विवरण.....	२३
२.२.५ प्राविधिक तथा व्यावसायिक शिक्षा वा तालिम सम्बन्धी विवरण	२४
२.२.६ घरको स्वामित्व	२४
२.२.७ घरको जग	२६
२.२.८ घरको बाहिरी गारो	२७

२.२.९	घरको छानो	२८
२.२.१०	घरको भुईँ	२८
२.२.११	परिवारमा खानेपानीको मुख्य स्रोत	२९
२.२.१२	परिवारमा खाना पकाउन अक्सर प्रयोग गरिने इन्धन	३०
२.२.१३	परिवारमा बत्ती बाल्न अक्सर प्रयोग गरिने स्रोत	३१
२.२.१४	परिवारले प्रयोग गर्ने शौचालय	३१
२.२.१५	परिवारमा अनुपस्थित विदेश	३२
२.२.१६	अक्सर विदेश बसोबास गर्ने व्यक्तिको देश अनुसारको विवरण	३३
२.२.१७	घर, जग्गामा महिलाको स्वामित्व	३४
२.२.१८	घरको उपयुक्तताको वर्गीकरण (House Quintile in Household Level)	३४
२.२.१९	आर्थिक अवस्था अनुसार परिवारको वर्गीकरण (Wealth Quintile in Household Level)	३५
२.३	जनसाङ्ख्यिक विवरण	३६
२.३.१	वडा अनुसार परिवार सङ्ख्या, जनसङ्ख्या तथा लैङ्गिक अनुपात	३६
२.३.२	उमेर अनुसार जनसङ्ख्या र आश्रित अनुपात	३७
२.३.२	वडा अनुसार परिवार संरचना	३८
२.३.३	वडा अनुसार विधवा र एकल महिलाको अवस्था	३९
२.३.४	वडा अनुसार परिवार मूली	३९
२.३.५	उमेरगत (Single year) जनसङ्ख्या, प्रतिशत र लैङ्गिक अनुपात	४०
२.३.६	उमेर समूहअनुसार जनसङ्ख्याको संरचना	४४
२.३.७	वडा अनुसार बालबालिकाको लैङ्गिक अनुपात	४५
२.३.८	जातजाति अनुसार जनसङ्ख्या	४५
२.३.९	मातृभाषा र लिङ्गका आधारमा जनसङ्ख्या अवस्था	४७
२.३.१०	धर्म र लिङ्गका आधारमा जनसङ्ख्या	४८
२.३.११	जनसङ्ख्याको वैवाहिक स्थिति	४८
२.३.१२	लिङ्ग र वडा अनुसार १५ र १८ वर्ष अगाडि हुने बाल विवाहको अवस्था	४९
२.३.१३	अपाङ्गता सम्बन्धी विवरण	५१

२.४	बसाईसराई सम्बन्धी विवरण	५१
२.४.१	जन्मस्थानको आधारमा जनसङ्ख्या.....	५१
२.४.२	पछिल्लो पटक बसाई सरेको स्थानको आधारमा जनसङ्ख्या	५२
२.५	सामुदायिक तथ्याङ्क	५६
खण्ड तीन : शैक्षिक तथ्याङ्क.....		५९
३.१	पाँच वर्ष वा सो भन्दा माथिको साक्षरता अवस्था.....	५९
३.२	साक्षर जनसङ्ख्याको उत्तीर्ण गरेको तह सम्बन्धी विवरण.....	६२
३.३	अध्ययन गरेको क्षेत्र	६३
३.४	नगरपालिकामा रहेका विद्यालयहरूको विवरण (मदरशा, गुम्बा समेत).....	७०
३.५	सामुदायिक विद्यालयहरूमा उपलब्ध सुविधाहरूको अवस्था	७३
खण्ड चार : कृषि तथ्याङ्क.....		७६
४.१	स्थायी बाली सम्बन्धी विवरण.....	७६
४.२	कृषक परिवार, क्षेत्रफल, कित्ता सम्बन्धी विवरण.....	७७
४.३	जग्गाको उपभोगको अवस्था	७८
४.४	जग्गाको उपयोगको अवस्था	७९
४.५	कृषि सामग्री (बीउविजन, विषादी, मल) प्रयोगको अवस्था	८०
४.६	पाल्तु चौपाया तथा पन्छी सम्बन्धी विवरण	८०
४.७	कृषि ऋण,बिमा तथा अनुदानको अवस्था.....	८१
४.८	आम्दानीको मुख्य स्रोत, परिवारलाई खान पुग्ने वा नपुग्ने अवस्था.....	८१
४.९	मुख्य कृषक तथा कृषक परिवारको जनसङ्ख्या.....	८२
खण्ड पाँच : आर्थिक क्रियाकलाप र रोजगारी		८३
५.१	पृष्ठभूमि	८३
५.२	नगरपालिकाको अर्थतन्त्रको संरचनात्मक स्वरूप	८३
५.३	आर्थिक क्रियाकलाप सम्बन्धी विवरण.....	८४
खण्ड छ : स्वास्थ्य तथ्याङ्क.....		९६
६.१	आधारभूत स्वास्थ्य सेवा सम्बन्धी विवरण.....	९६
६.२	स्वास्थ्य सेवाका कर्मचारीको विवरण	९७

६.३	प्रमुख खोपहरूको प्रगति विवरण	९७
६.४	पोषणमा देवचुली नगरपालिकाको कार्यसम्पादन स्तर	९८
६.५	परिवार नियोजन सम्बन्धी विवरण	९९
६.६	नगरपालिकाका रोगहरूको अवस्था	९९
६.७	विपन्न नागरिक सिफारिस	१००
६.८	विभिन्न कार्यक्रमका सूचक	१०१
खण्ड सात : कानून न्याय एवं सार्वजनिक सेवा प्रवाह.....		१०७
७.१	सार्वजनिक सेवा प्रवाह	१०७
७.२	न्यायिक समिति मार्फत सम्पन्न गरिएको क्रियाकलाप	११०
७.३	आर्थिक विवरण	११०
७.४	खानेपानी सम्बन्धी विवरण	१११
खण्ड आठ : विविध.....		११३
८.१	आधिकारिक तथ्याङ्कका १० प्रमुख सिद्धान्तहरू	११३
८.२	तथ्याङ्क समन्वय कार्यालय कास्कीको समान्य परिचय काम कर्तव्य र प्रवाहित हुने सेवाहरू	११५
	८.२.१ कार्यालयको गठन र अवस्थिति	११५
	८.२.२ काम, कर्तव्य र अधिकार	११५
अनुसूचीहरू.....		११७
अनुसूची १: देवचुली नगरपालिकाको जनसङ्ख्या प्रक्षेपण		११७
अनुसूची २: तथ्याङ्क समन्वय कार्यालयहरू रहने स्थान, कार्यक्षेत्र र समन्वय गर्नुपर्ने स्थानीय तहको संख्या		१२०
अनुसूची ३: समूहकृत देशहरूको नाम र सो अन्तर्गत राखिएका देशको नाम		१२१
अनुसूची ४ : अवधारणा र परिभाषा		१२३
अनुसूची ५: सन्दर्भ सामग्री		१२६

तालिकासूची

तालिका १.१:	साविक र हालका वडाहरूको विवरण.....	७
तालिका १.२:	नगरपालिकामा रहेको प्रमुख नदी तथा खोलाहरूको विवरण	९
तालिका १.३:	धार्मिक स्थलको नाम र ठेगाना	११
तालिका १.४:	मुख्य टोल बस्ती तथा व्यापारिक केन्द्र	१५
तालिका १.५:	सहकारीको विवरण	१७
तालिका १.६:	देवचुली नगरपालिका भित्र संचालित बैंकहरूको विवरण	१९
तालिका १.७:	देवचुली नगरपालिका भित्र संचालित लघु वित्तीय संस्था विवरण	२०
तालिका १.८:	देवचुली नगरपालिका भित्र संचालित फाइनेन्स कम्पनीको विवरण	२०
तालिका २.१:	घरको मुख्य प्रयोग अनुसारको विवरण.....	२२
तालिका २.२:	घरको तला अनुसार विवरण	२३
तालिका २.३:	आवासीय घर निर्माणमा सरकारी अनुदान प्राप्त परिवार विवरण.....	२३
तालिका २.४:	वित्तीय संस्थामा बैंक खाता सम्बन्धी विवरण	२३
तालिका २.५:	प्राविधिक तथा व्यवसायिक शिक्षा वा तालिम सम्बन्धी विवरण.....	२४
तालिका २.६:	घरको स्वामित्व अनुसार परिवार सङ्ख्या.....	२४
तालिका २.७:	प्रयोग गरेको घरको जगको बनोट अनुसार परिवार सङ्ख्या.....	२६
तालिका २.८:	आवासीय एकाइको बाहिरी गारोको बनोट अनुसार परिवार सङ्ख्या	२७
तालिका २.९:	घरको छानाको बनोट अनुसार परिवारको सङ्ख्या	२८
तालिका २.१०:	घरको भुईँको बनोट अनुसार परिवार सङ्ख्या.....	२८
तालिका २.११:	खानेपानीको मुख्य स्रोत अनुसार परिवार सङ्ख्या	२९
तालिका २.१२:	परिवारमा खाना पकाउन अक्सर प्रयोग गरिने इन्धन अनुसार परिवार सङ्ख्या.....	३०
तालिका २.१३:	परिवारमा बत्ती बाल्न अक्सर प्रयोग गरिने स्रोत अनुसार परिवार सङ्ख्या	३१
तालिका २.१४:	परिवारले प्रयोग गर्ने शौचालयको प्रकार अनुसार परिवार सङ्ख्या	३१
तालिका २.१५:	परिवारमा अनुपस्थित विदेश रहेका व्यक्तिहरूको विदेश जाँदाको उमेर तथा लिङ्ग अनुसारको विवरण.....	३२
तालिका २.१६:	परिवारमा अनुपस्थित विदेश रहेका व्यक्तिहरूको विदेश जानुको कारण अनुसारको विवरण	३३

तालिका २.१७: अक्सर विदेश बसोबास गर्ने व्यक्तिको देश र विदेश जानुको कारण देश अनुसारको विवरण	३३
तालिका २.१८: घरको उपयुक्ताको वर्गीकरण (House Quintile in Household Level)	३४
तालिका २.१९: पञ्चम आर्थिक सम्पन्नताको अवस्था अनुसार परिवारको वर्गीकरण (Wealth Quintile in Household Level)	३६
तालिका २.२०: वडा अनुसार परिवार सङ्ख्या, जनसङ्ख्या तथा लैङ्गिक अनुपात	३७
तालिका २.२१: उमेर अनुसार जनसङ्ख्या र आश्रित अनुपात	३७
तालिका २.२२: परिवार संरचना अनुसारको विवरण	३८
तालिका २.२३: विधवा र एकल महिलाको अवस्था	३९
तालिका २.२४: लिङ्गका आधारमा परिवार मूली	३९
तालिका २.२५: उमेरगत (Single year) जनसङ्ख्या, प्रतिशत र लैङ्गिक अनुपात	४०
तालिका २.२६: उमेर समूह अनुसार जनसङ्ख्या र लैङ्गिक अनुपात	४४
तालिका २.२७: बालबालिकाहरूको लैङ्गिक अनुपात	४५
तालिका २.२८: नगरपालिकामा जातजातिको सङ्ख्यात्मक अवस्था	४५
तालिका २.२९: मातृभाषा र लिङ्गका आधारमा जनसङ्ख्या अवस्था	४७
तालिका २.३०: धर्म र लिङ्गका आधारमा जनसङ्ख्या अवस्था	४८
तालिका २.३१: १० वर्ष वा सो भन्दा माथि उमेरको जनसङ्ख्याको वैवाहिक स्थिति	४८
तालिका २.३२: दश वर्ष वा सो भन्दा माथिका जनसङ्ख्याको पहिलो विवाह गर्दाको उमेर	४९
तालिका २.३३: लिङ्ग र वडा अनुसार १५ वर्ष अगाडि हुने बाल विवाहको अवस्था	४९
तालिका २.३४: लिङ्ग र वडा अनुसार १८ वर्ष अगाडि हुने बाल विवाहको अवस्था	५०
तालिका २.३५: अपाङ्गताको प्रकार अनुसारको जनसङ्ख्या	५१
तालिका २.३६: नगरपालिकाको जन्मस्थानको आधारमा जनसङ्ख्या	५२
तालिका २.३७: पछिल्लो पटक बसाइँ सरेको स्थानको आधारमा जनसङ्ख्या	५३
तालिका २.३८: अक्सर बसोबास तथा अनुपस्थित घरपरिवार र जनसङ्ख्या	५३
तालिका २.३९: अक्सर बसोबास तथा अनुपस्थित घरपरिवार र जनसङ्ख्या प्रतिशतमा	५४
तालिका २.४०: ग्रामीण, शहरोन्मुख र शहरी वर्गीकरण तथा जनसङ्ख्या	५४
तालिका २.४१: ग्रामीण, शहरोन्मुख र शहरी वर्गीकरण तथा जनसङ्ख्या	५४
तालिका २.४२: देवचुली नगरपालिकाको जनसङ्ख्या प्रक्षेपण	५५

तालिका २.४३:	सार्वजनिक शौचालय सेवाको सुविधा अनुसार वडाको वितरण	५६
तालिका २.४४:	वडा भित्र रहेका वित्तीय सेवा लगायतका सुविधाको उपलब्धताअनुसार वडाको वितरण.....	५६
तालिका २.४५:	वडा भित्र रहेका सहकारी संस्थाको सङ्ख्या अनुसार वडाको वितरण.....	५६
तालिका २.४६:	बैंकको सङ्ख्या अनुसार वडाको सङ्ख्या	५७
तालिका २.४७:	वडा भित्र रहेका समाज कल्याणसँग सम्बन्धित सेवा सुविधाको सङ्ख्या अनुसार वडाको वितरण	५७
तालिका २.४८:	वडाभित्र रहेका सामुदायिक भवन तथा सभाहलहरूको विवरण	५७
तालिका २.४९:	वडाभित्र रहेका खेल मैदानको सङ्ख्या अनुसार वडाको वितरण	५७
तालिका २.५०:	वडा भित्र रहेका सार्वजनिक पार्कको सङ्ख्या अनुसार वडाको वितरण	५८
तालिका २.५१:	वडा भित्र रहेका एम्बुलेन्स सुविधाको सङ्ख्या अनुसार वडाको वितरण	५८
तालिका २.५२:	वडाभित्र उपलब्ध सडक सुविधा अनुसार वडाको वितरण (गणनाको दिन सम्म).....	५८
तालिका २.५३:	देवचुली नगरपालिकामा वडा कार्यालयवाट सबैभन्दा टाढाको बस्तीमा एकतर्फी पुग्न लाग्ने समयको आधारमा वडाको वितरण.....	५८
तालिका ३.१:	साक्षरता दर सम्बन्धी विवरण	५९
तालिका ३.२:	साक्षर जनसङ्ख्याको उत्तीर्ण गरेको तह सम्बन्धी विवरण	६३
तालिका ३.३:	पाँच वर्ष वा सो भन्दा माथि उमेर समूहको जनसङ्ख्या र १०+२ वा सो भन्दा माथि अध्ययन गरेको क्षेत्र अनुसारको विवरण.....	६४
तालिका ३.४:	१५ वर्ष वा सो भन्दा माथिको जनसङ्ख्याको साक्षरता दर सम्बन्धी विवरण..	६४
तालिका ३.५:	अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूको साक्षरताको अवस्था	६५
तालिका ३.६:	५ देखि १७ वर्ष उमेर समूहका बालबालिकाको विद्यालय उपस्थितिको विवरण	६६
तालिका ३.७:	५ देखि १७ वर्ष उमेर समूहका बालबालिका विद्यालय उपस्थितिको वर्तमान अवस्था प्रतिशतमा.....	६६
तालिका ३.८:	१५-२४ उमेर समूहका युवा जनसङ्ख्याको साक्षरताको अवस्था.....	६७
तालिका ३.९:	जात र लिङ्ग अनुसार साक्षरताको अवस्था	६८
तालिका ३.१०:	नगरपालिकामा रहेका विद्यालयहरूको विवरण (मदरशा, गुम्बा समेत)	७०

तालिका ३.११:	सामुदायिक/संस्थागत विद्यालय तथा क्याम्पसको विवरण	७०
तालिका ३.१२:	संस्थागत विद्यालय शिक्षक विवरण २०८१	७२
तालिका ३.१३:	देवचुली नगरपालिकामा रहेका विद्यालयका विद्यार्थी सङ्ख्याको विवरण	७२
तालिका ३.१४:	देवचुली नगरपालिकाका सामुदायिक विद्यालयहरूमा उपलब्ध सुविधाहरूको अवस्था	७३
तालिका ३.१५:	नगरपालिकामा रहेको पार्क तथा पिकनिक स्थलहरू	७४
तालिका ४.१:	बगैंचाको रुपमा लगाइएका जम्मा स्थायी बालीको क्षेत्रफल, बोट सङ्ख्या, छरिएर रहेका बोट सङ्ख्या र कृषक परिवार सङ्ख्या	७६
तालिका ४.२:	बगैंचाको रुपमा लगाइएका मुख्य स्थायी बालीको क्षेत्रफल, बोट सङ्ख्या, छरिएर रहेका बोट सङ्ख्या र कृषक परिवार सङ्ख्या	७७
तालिका ४.३:	बगैंचाको रुपमा लगाइएका मुख्य स्थायी बालीको क्षेत्रफल, बोट सङ्ख्या, छरिएर रहेका बोट सङ्ख्या र कृषक परिवार सङ्ख्या	७७
तालिका ४.४:	कृषक परिवार सङ्ख्या, क्षेत्रफल, कित्ता सङ्ख्या, औषत कित्ता सङ्ख्या तथा सिंचित क्षेत्रफल	७८
तालिका ४.५:	जग्गाको स्वामित्वअनुसार जग्गा कमाउने परिवार सङ्ख्या तथा कमाएको जग्गाको क्षेत्रफल	७८
तालिका ४.६:	कृषिचलनले चलन गरेको जग्गाको उपयोग	७९
तालिका ४.७:	विभिन्न अस्थायी बालीको क्षेत्रफल तथा कृषक परिवार सङ्ख्या	७९
तालिका ४.८:	मुख्य अस्थायी बाली लागेका जग्गाको क्षेत्रफल तथा कृषक परिवार सङ्ख्या	७९
तालिका ४.९:	प्रमुख बालीहरूमा कृषि सामग्री (बीउविजन, विषादी, मल) प्रयोग गर्ने कृषक परिवार	८०
तालिका ४.१०:	पाल्तु चौपाया तथा पन्छीको सङ्ख्या र कृषक परिवार	८०
तालिका ४.११:	कुखुरा र अन्य पन्छी पाल्ने कृषक परिवार र पन्छी सङ्ख्याको विवरण	८१
तालिका ४.१२:	कृषि ऋण, थप ऋणको आवश्यकता, बिमा तथा अनुदान प्राप्त गर्ने कृषक परिवार सङ्ख्या	८१
तालिका ४.१३:	कृषक परिवारको आम्दानीको मुख्य स्रोत, आफ्नै कृषि उत्पादनबाट भएको आम्दानीले मात्र वर्षभरी परिवारलाई खान नपुग्ने कृषि चलनको अवस्था तथा परिवारलाई खान नपुग्ने अवधिअनुसार कृषक परिवार सङ्ख्या	८२

तालिका ४.१४:	लिङ्गानुसार मुख्य कृषकको सङ्ख्या तथा कृषक परिवारको जनसङ्ख्या	८२
तालिका ५.१:	आर्थिक क्रियाकलापमा संलग्नता अनुसारको जनसङ्ख्या (१० वर्ष वा सो भन्दा बढी उमेरका).....	८५
तालिका ५.२:	आर्थिक रूपले सक्रिय जनसङ्ख्याको मुख्य पेशा अनुसारको विवरण (१० वर्ष वा सो भन्दा बढी उमेरका).....	८७
तालिका ५.३:	आर्थिक काम गरेको अवधिको आधारमा जनसङ्ख्याको वितरण (१० वर्ष वा सो भन्दा बढी)	८८
तालिका ५.४:	आर्थिक काम गरेको अवधिको आधारमा जनसङ्ख्याको वितरण (१० वर्ष वा सो भन्दा बढी) प्रतिशतमा	८८
तालिका ५.५:	कृषि तथा गैर कृषिमा रोजगार जनसङ्ख्याको वितरण (१० वर्ष वा सो भन्दा बढी)	८९
तालिका ५.६:	कृषि तथा गैर कृषिमा रोजगार जनसङ्ख्याको वितरण (१० वर्ष वा सो भन्दा बढी) प्रतिशतमा	९०
तालिका ५.७:	कामको अवस्थाका आधारमा जनसङ्ख्याको वितरण (१०-१७ वर्षका बालबालिका)	९१
तालिका ५.८:	कामको अवस्थाका आधारमा जनसङ्ख्याको वितरण (१०-१७ वर्षका बालबालिका)	९१
तालिका ५.९:	कामको अवस्थाका आधारमा जनसङ्ख्याको वितरण (१०-१७ वर्षका बालबालिका)	९२
तालिका ५.१०:	दश वर्ष र सो भन्दा माथिका व्यक्तिले गणनाको समयदेखि अगाडि १२ महिनासम्म आर्थिक काम गरेको अवधि तथा उमेर समूह अनुसार जनसङ्ख्या	९३
तालिका ५.११:	दश वर्ष र सो भन्दा माथिको रोजगारीको अवस्था अनुसारको जनसङ्ख्या	९४
तालिका ५.१२:	क्षेत्र अनुसार रोजगारीको अवस्था र जनसङ्ख्या	९४
तालिका ६.१:	आधारभूत स्वास्थ्य सेवा सम्बन्धी विवरण	९६
तालिका ६.२:	स्वास्थ्य सेवाका कर्मचारीको विवरण	९७
तालिका ६.३:	प्रमुख खोपहरुको प्रगति विवरण	९७
तालिका ६.४:	पोषणमा देवचुली नगरपालिकाको कार्यसम्पादन स्तर	९८

तालिका ६.५:	मातृ तथा नवशिशु स्वास्थ्य सम्बन्धी सूचकहरू.....	९८
तालिका ६.६:	परिवार नियोजनका अस्थाई साधन लगातार प्रयोगकर्ता (current user) विवरण (२०८०/८१).....	९९
तालिका ६.७:	परिवार नियोजन सम्बन्धी विवरण.....	९९
तालिका ६.८:	Disease prevalence (New cases) सम्बन्धी विवरण.....	९९
तालिका ६.९:	नगरपालिकाका प्रमुख १० रोगहरू	१००
तालिका ६.१०:	वडा अनुसार विपन्न नागरिक सिफारिस विवरण २०८०/८१	१००
तालिका ६.११:	टि.बी. नियन्त्रण कार्यक्रम कोहर्ट विश्लेषण.....	१०१
तालिका ६.१२:	एच.आई.भी .र एड्स तथा यौनरोग सम्बन्धी सेवाहरू (२०८०/८१	१०२
तालिका ६.१३:	एच.आई.भी. र एड्स सम्बन्धी तथ्यांक)	१०२
तालिका ६.१४:	१५-४९ वर्षको महिलाले अहिलेसम्म जीवित जन्माएको बच्चाको सङ्ख्या अनुसार महिलाको सङ्ख्या	१०३
तालिका ६.१५:	१५ देखि ४९ वर्षको महिलाले अहिलेसम्म जन्माएका जीवित बच्चाहरू, जीवित जन्मेर मृत्यु भएका बच्चाहरू र अहिलेसम्म जीवित रहेका बच्चाहरूको सङ्ख्या	१०४
तालिका ६.१६:	१५ देखि ४९ वर्षको महिलाले विगत १२ महिनामा जीवित जन्माएको बच्चाको सङ्ख्याको आधारमा महिलाको सङ्ख्या.....	१०५
तालिका ७.१:	नगरपालिकाका ऐन कानुनको सूची	१०७
तालिका ७.२:	न्यायिक समितिमा उजुरीको अवस्था	११०
तालिका ७.३:	विगत ५ वर्षको बजेट सम्बन्धी विवरण.....	११०
तालिका ७.४:	विनियोजित रकममा संघीय सरकार र प्रदेश सरकारको अनुदान.....	१११
तालिका ७.५:	नगरपालिकामा रहेको खानेपानी तथा सरसफाई उपभोक्ता संस्थाको विवरण..	१११
तालिका ८.१:	तथ्याङ्क समन्वय कार्यालय, कास्कीको कर्मचारी विवरण	११६

संक्षिप्त रूप

कि.मि.	किलोमिटर	MUAC	Middle upper arm circumference
राजग	राष्ट्रिय जनगणना	CCTV	closed-circuit television
गा.वि.स.	गाउँ विकास समिति	ECG	electrocardiogram
गा.पा.	गाउँपालिका	हे.अ.	हेल्थ असिस्टेन्ट
नि मा वि	निम्न माध्यामिक बिद्यालय	ज.स्वा.नि.	जनस्वास्थ्य निरिक्षक
प्रा वि	प्राथमिक बिद्यालय	अ.हे.ब.	अक्जिलरी हेल्थ वर्कर
(मे.ट/हे)	मेट्रिक टन प्रति हेक्टर	सि.अ.हे.व	सिनियर अक्जिलरी हेल्थ वर्कर
के.जी.	किलोग्राम	अ.न.मी.	अक्जिलरी मिडवाइफ नर्स
म.न.पा.	महानगरपालिका	सि.अ.न.मी.	सिनियर अक्जिलरी मिडवाइफ नर्स
रु.	रुपैयाँ	ल्या.अ.	ल्याव असिस्टेन्ट
मा.वि.	माध्यामिक बिद्यालय	ल्या.टे.	ल्याव टेक्नेसियन
रा. प.	राजपत्राङ्कित	का.स.	कार्यालय सहयोगी
ने.आ.यो.त.	नेपाल आर्थिक योजना तथा तथ्याङ्क	B.C.G	Bacillus Calmette-Guerin
ते.लि.	तेस्रो लिङ्ग	CYP	Couple year of Protection
रा. प.अनं.	राजपत्र अनङ्कित	WRA	Women of reproactive age
ECD	Early Childhood Developmental	OPD	Out patient Department
GER	Gross enrolment ratio	एच.आई.भी	Human immune-deficiency virus
NER	Net Enrolment ratio	DOTS	Directly Observed Treatment, Short-course
GPA	Grade Point Average	PMTCT	Prevention of Mother-to-Child Transmission of HIV
SEE	Secondary Education Examination	SAS/MA	Safe abortion by surgical method/ Medical abortion
वि.सं.	विक्रम सम्बत	IUCD	Intra-uterine Contraceptive Device
ART	Anti-Retroviral Therapy	ASRH	Adolescent sexual and reproductive health
BEONC	Basic emergency obstetric and newborn care		
CEONC	Comprehensive Emergency Obstetric and Newborn Care		

देवचुली नगरपालिकाको संक्षिप्त झलक

---

१. भौगोलिक अवस्थिति

अक्षांस: २७°३९'२" देखि २७°४६'३६" उत्तरी अक्षांशसम्म

देशान्तर: ८४°८'५५" देखि ८४°१५'५१" पूर्वी देशान्तरसम्म

क्षेत्रफल: ११२.७२ वर्ग कि.मि.

२. प्रशासनिक विभाजन

देवचुली नगरपालिका प्रथम पटक साविकका दिव्यपुरी, देवचुली र प्रगतिनगर गा.वि.स.लाई समावेश गरी नेपाल सरकार मन्त्रिपरिषद्को मिति २०७१ वैशाख २५ को निर्णयानुसार घोषित नगरपालिका हो । पछि मिति २०७३ फागुन २७ को नेपाल सरकारको निर्णयबाट साविक रजहर गा.वि.स. यस नगरपालिकामा समावेश भै गठन भएको नगरपालिका हो । हाल यस नगरपालिकामा १७ वटा वडा रहेका छन् । देवचुली नगरपालिकालाई प्रतिनिधि सभा सदस्य निर्वाचनको क्षेत्र नं. १ र प्रदेश सभा सदस्य निर्वाचनको क्षेत्र नं. १(क) वडा नं. ४, १६ र १७ र क्षेत्र नं. १(ख) मा बाँकी वडाहरू पर्ने गरी राजनैतिक विभाजन गरिएको छ ।

३. सिमाना

यस नगरपालिकाको पूर्वमा गैंडाकोट नगरपालिका, पश्चिममा हुप्सेकोट गाँउपालिका र कावासोती नगरपालिका, उत्तरमा बुलिङटार गाँउपालिका र दक्षिणमा चितवन राष्ट्रिय निकुञ्ज पर्दछन् । पूर्वी सिमानाको रूपमा महेन्द्र राजमार्गमा रहेको झरही खोला, पश्चिमी सिमानामा सोही राजमार्गको लोकाहा खोला, उत्तरमा १९३८ मिटर उचाईको देवचुली डाँडा र दक्षिणमा पवित्र नारायणी नदी पर्दछ ।

४. भू-उपयोग

कूल क्षेत्रफल ११२.७२ वर्ग कि.मि., मध्ये खेतियोग्य जग्गा ३४.५० वर्ग कि.मि., वनजंगल ५०.० वर्ग कि.मि., बुट्यान २०.१२ वर्ग कि.मि., आवास क्षेत्र ५.७७ वर्ग कि.मि., भीरपाखा

क्षेत्र ०.५८ वर्ग कि.मि., वालुवा बगर क्षेत्र १.६० वर्ग कि.मि. र नदीनाला खोला ०.१३ वर्ग कि.मि.

५. जम्मा कृषक परिवार सङ्ख्या: ८,२१०

६. कृषक परिवारले चलन गरेको जग्गाको जम्मा क्षेत्रफल: २२३२.६ हेक्टर

७. साक्षरता:

समग्र साक्षरता दर: ८२.४८ प्रतिशत

पुरुषको साक्षरता दर: ९०.९५ प्रतिशत

महिलाको साक्षरता दर: ७४.७८ प्रतिशत

८. स्वास्थ्य सेवा सम्बन्धी

सरकारी अस्पताल (आधारभूत): १, निजी अस्पताल: १ सामुदायिक चिकित्सालय: १
शैयासङ्ख्या: १५, स्वास्थ्य चौकी: ३, प्रसुती केन्द्र: २, खोप क्लिनिक: २१, गाउँघर क्लिनिक:
१, महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविका: ४१, क्षयरोग उपचार केन्द्र (DOTS): २, ल्यावहरूको सङ्ख्या:
२, आधारभूत सामुदायिक स्वास्थ्य सेवा केन्द्र: १२, VIA site: १, PMTCT site: ४, SAS/MA
site: ३, IUCD site: ४, Implant site: ४, भवन भएका स्वास्थ्य संस्था सङ्ख्या: १५, भवन
निर्माणाधीन स्वास्थ्य संस्था सङ्ख्या: १, ASRH: २, OTC: १ र आयुर्वेद औषधालय: १

९. शिक्षा सम्बन्धी विवरण

कलेज: २ वटा, माध्यमिक विद्यालय: १८, आधारभूत विद्यालय: २२, विद्यालयका छात्र सङ्ख्या:
९०४६, विद्यालयका छात्रा सङ्ख्या: ७६३२, विद्यालयका जम्मा विद्यार्थी सङ्ख्या: १६६७८
(२०८१ सालको)

१०. यातायात पूर्वाधार सम्बन्धी विवरण

पहुँच पुगेका वडा सङ्ख्या: १७, पक्की कालोपत्रे सडक: १२८.६५ कि.मि., ग्राभेल सडक:
१३६.३२ कि.मि., कच्ची सडक: २५३.०९ कि.मि. जम्मा सडकको जम्मा लम्बाई: ५१८.०६

कि.मि., झोलुङ्गे पुल सङ्ख्या: ११ वटा, नदीमा पक्की पुल: १२ वटा, सौर्य उर्जाप्लान्ट-Solar Home System: २ प्लान्ट

११. पर्यटकीय धार्मिक साँस्कृतिक सम्पदाहरु

देवचुली डाँडा, शाश्वत धाम, थारु संग्रालय, तिनकन्या मन्दिर आदि ।

१२. आधारभूत जनसाङ्ख्यिक विवरण

क्र.सं.	विवरण	एकाई	२०७८
१	जम्मा घर सङ्ख्या	सङ्ख्या	१६,२३१
२	आफ्नै स्वामित्वको घरमा बस्ने परिवार	प्रतिशत	८२.९०
३	जम्मा परिवार सङ्ख्या	सङ्ख्या	१४,४९३
४	विजुलीको पहुँच भएको परिवार	प्रतिशत	९७.६७
५	जम्मा जनसङ्ख्या	सङ्ख्या	५८,००३
	पुरुषको सङ्ख्या	सङ्ख्या	२७,३३६
	महिलाको सङ्ख्या	सङ्ख्या	३०,६६७
६	जनसङ्ख्या वृद्धिदर	प्रतिशत	२.९६
७	लैङ्गिक अनुपात	प्रति सय महिलामा पुरुष	८९.१४
८	विदेशमा रहेको जनसङ्ख्या	सङ्ख्या	६,५०४
	पुरुष	सङ्ख्या	५५००
	महिला	सङ्ख्या	१००४
९	अपाङ्ग जनसङ्ख्या	सङ्ख्या	१८०९
	पुरुष	सङ्ख्या	९३७
	महिला	सङ्ख्या	८७२
१०	परिवारको औषत आकार	जना	४.००
११	जनघनत्व प्रति वर्ग कि.मी.	जना प्रति वर्ग कि.मी.	५१५
१२	शहरी वडा सङ्ख्या	सङ्ख्या	२
१३	शहरोन्मुख वडा सङ्ख्या	सङ्ख्या	१२

क्र.सं.	विवरण	एकाई	२०७८
१४	ग्रामीण वडा सङ्ख्या	सङ्ख्या	३
१५	शहरी जनसङ्ख्या	प्रतिशत	१०.२०
१६	शहरोन्मुख जनसङ्ख्या	प्रतिशत	७२.६९
१७	ग्रामीण जनसङ्ख्या	प्रतिशत	१७.११
१८	५ वर्ष मुनिको जनसङ्ख्या जम्मा	सङ्ख्या	४४००
	पुरुष	सङ्ख्या	२३७७
	महिला	सङ्ख्या	२०२३
१९	कूल आश्रित अनुपात	प्रतिशत	४८.४३
२०	बाल आश्रित अनुपात	प्रतिशत	३८.२९
२१	वृद्ध आश्रित अनुपात	प्रतिशत	१०.१५
२२	विधवा महिला	प्रतिशत	७.७३
२३	एकल महिला	प्रतिशत	९.२
२४	पुरुष परिवारमूली	प्रतिशत	५८.२४
२५	महिला परिवारमूली	प्रतिशत	४१.७६
२६	कूल साक्षरता दर	प्रतिशत	८४.३१
२७	पुरुष साक्षरता दर	प्रतिशत	८९.६६
२८	महिला साक्षरता दर	प्रतिशत	७९.६४
२९	स्वदेश भित्रै अनुपस्थित जनसङ्ख्या	प्रतिशत	५.१४
३०	स्वदेश भित्रै अनुपस्थित जनसङ्ख्या	सङ्ख्या	२९८२
३१	१५ वर्ष भन्दा का उमेरमा हुने बालविवाह	प्रतिशत	१.४९
३२	१८ वर्ष भन्दा का उमेरमा हुने बालविवाह	प्रतिशत	१३.५२
३३	अति गरिब परिवार	प्रतिशत	३.२
३४	अति धनी परिवार	प्रतिशत	४१.७४
३५	घर र जग्गा दुवैमा महिलाको स्वामित्व परिवार	प्रतिशत	२१.९७

स्रोत: राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय, राष्ट्रिय जनगणना २०७८

खण्ड एक : नगरपालिका परिचय

१.१ परिचय

देवचुली नगरपालिका नेपालको राजधानी शहर काठमाडौँबाट करिव १५० कि.मी.को दुरीमा देशकै मध्य भागमा अवस्थित नवलपरासी जिल्लाको नवलपुर क्षेत्रमा रहेको छ । नेपालको गण्डकी प्रदेशमा पर्ने यो नगरपालिकाको दलदले बजार नवलपरासी जिल्लाको पहाडी क्षेत्रको मुख्य प्रवेशद्वार हो । क्षेत्री, ब्राह्मण, मगर, तामाङ, नेवार आदि जातजातिको बसोबास रहेको छ । २०७८ को जनगणना अनुसार यस नगरपालिकामा हाल १४,४९३ घरधुरी र ५८,००३ जनसङ्ख्या रहेको छ । जसमध्ये ३०,६६७ महिला र २७,३३६ पुरुष रहेका छन् भने बालबालिकाको सङ्ख्या १५,३८९ रहेको छ ।

यस नगरपालिकाको साविकको प्रगतिनगर गा.वि.स.मा नेपालमै पहिलो बालक्लव “जागृति बालक्लव नेपाल” दर्ता भएको हो । हाल गण्डकी प्रदेशको प्रथम र नेपालको दोस्रो बालमैत्री नगरपालिका घोषणा भएको छ । भाद्र २९, २०७५ सालमा बालमैत्री घोषणा समारोहका प्रमुख अतिथि माननीय परराष्ट्र मन्त्री प्रदीपकुमार ज्ञवालीज्यूको आतिथ्यता सम्पन्न भएको थियो । समुदाय र विद्यालय स्तरमा करिव ९५ वटा बालक्लवहरू रहेका छन् । यस नगरपालिकामा पर्ने साविकको प्रगतिनगर गा.वि.स. मिति २०६४ वैशाख २८ गते घोषित नेपालकै पहिलो खुला दिसामुक्त गा.वि.स. हो भने मिति २०७० पुष ९ गते नै पहिलो बालमैत्री गा.वि.स. घोषणा भएको हो । पूर्ण साक्षर, पूर्ण खोप घोषित यस नगरपालिकाका २६ वटा टोलहरू वातावरणमैत्री टोल घोषणा भईसकेको छन् ।

ऐतिहासिक, धार्मिक एवम् पर्यटकीय महत्व बोकेको देवचुली डाँडा, होमस्टेको प्रचुर सम्भावना बोकेको र मगर समुदायको बसोबास रहेको कुमसोत, किर्तिपुर र बन्दीपुर जस्ता बस्तीहरू लगायत संचालनमा आएको पिप्रहर होमस्टे र नारायणी नदी किनारमा रहेको होटल, रिसोर्ट तथा मध्यवर्ती सामुदायिक वनहरूले यस नगरपालिकाको पर्यटकीय विकासका सम्भावनालाई समेटेका छन् । यहाँका समथर खेतीयोग्य जमिन तथा तरकारी उत्पादनका पकेट क्षेत्रहरूले कृषि तथा अर्गानिक खेतीको सम्भावना रहेको नगरपालिकाको पहाडी बस्तीहरूमा पशुपालन एवम् मौरी पालनको उत्तिकै बढी सम्भावना छ ।

नेपालकै ठुलो औद्योगिक घराना मध्येको एक चौधरी ग्रुपको सि.जी. इन्डष्ट्रिज पार्क लगायत, ईट्टा उद्योग, क्रसर उद्योग र अन्य स्थापना हुँदै गरेका उद्योगहरूले औद्योगिक संस्कार एवम् रोजगारीका सम्भावनाहरू उजागर हुँदै छन् ।

देवचुली सेन्टरप्लट, धारापानी, पृथ्वीनगर, जनज्योति, दिव्यपुरी, रजहर, फारम लगायतका खेलमैदान र घुमाउरी पिकनीक स्थल, नागपोखरी बालउद्यान, सकला बालउद्यान लगायतका सालघारी, कदमपुर, शान्तीगैरा सिमसार पोखरीहरूले खेलकुद र मनोरञ्जनका थुप्रै सम्भावना बोकेका छन् । शाश्वतधाम, कालिका मन्दिर, पशुपति मन्दिर, बराजु थान, तीनकन्या माई, एकादशी मेला लाग्ने नारायणी तटकै मैदान लगायतका धार्मिक स्थलहरू धार्मिक पर्यटनका लागि महत्वपूर्ण छन् ।

१.२ ऐतिहासिक पृष्ठभूमि तथा नामाकरण

नवलपरासी जिल्लाकै सबैभन्दा अग्लो चुचुरो देवचुली डाँडाको नामबाट देवचुली नगरपालिकाको नामाकरण गरिएको हो । नगरपालिकाको वडा नं. ६ अन्तर्गत पर्ने यस पहाडको करिब विचको उचाईमा एक गुफा र गुफाभित्र रहेको तीनकन्या माईको मन्दिरले यस क्षेत्रको धार्मिक महत्व बढाएको छ । प्रत्येक वर्ष बैशाख पूर्णिमाका दिन नवलपुर क्षेत्र र यस आसपासका आदिवासी थारू समुदायले विशेष पूजाआजा समेत गर्ने भएकोले यो पवित्र तिर्थस्थलको रूपमा समेत रहेको छ । पहाडको उच्च चुचुरोमा पुगेपछि दक्षिणतर्फको समथर भू-भाग र चितवन राष्ट्रिय निकुञ्ज क्षेत्रको मनमोहक दृष्य साथै उत्तरतर्फ हिमालय पर्वत श्रृङ्खलाको समेत दृश्यावलोकन गर्न मिल्ने भ्यू टावरका कारण पर्यटकहरूको आकर्षणको रूपमा देवचुली डाँडा रहेको छ । साविकको देवचुली गाउँ विकास समिति समेत यसै नगरपालिकामा समावेश भएको र देवचुली चुचुरोको धार्मिक पर्यटकीय महत्वका कारण यस नगरपालिकाको नाम देवचुली रहनु धेरै हदसम्म अर्थपूर्ण देखिन्छ ।

१.३ भौगोलिक अवस्थिति, सिमाना

२७°३९'२" देखि २७°४६'३६" उत्तरी अक्षांशसम्म र ८४°८'५५" देखि ८४°१५'५१" पूर्वी देशान्तरसम्म फैलिएको देवचुली नगरपालिका नेपालको राजधानी शहर काठमाण्डौबाट करिब १५० कि.मी.को दुरीमा र गण्डकी प्रदेशको राजधानी पोखराबाट करिब १५५ कि.मी.को दुरीमा देशकै मध्य भागमा अवस्थित गण्डकी प्रदेशकै एकमात्र समथर भू-भाग हो । यो भित्रि मधेशमा पर्ने नवलपरासी (बर्दघाट सुस्ता पूर्व) जिल्लाको नवलपुर क्षेत्रमा रहेको छ । नगरपालिकाको कुल क्षेत्रफल ११२.७२ वर्ग कि.मी रहेको छ । यसको पूर्वमा गैँडाकोट नगरपालिका, पश्चिममा हुप्सेकोट गाउँपालिका र

कावासोती नगरपालिका, उत्तरमा बुलिङटार गाउँपालिका र दक्षिणमा चितवन राष्ट्रिय निकुञ्ज पर्दछन् । पूर्वी सिमानाको रूपमा नेपालको एक मात्र पूर्व पश्चिम (महेन्द्र) राजमार्गमा रहेको झरही खोला पश्चिमी सिमानामा सोही राजमार्गको लोकाहा खोला, उत्तरमा १९३८ मिटर उचाईको देवचुली डाँडा र दक्षिणमा पवित्र नारायणी नदी रहेको छ । नगरपालिकाको दक्षिणी क्षेत्रमा अधिकांश खेतीयोग्य जमिन र उत्तरी भू-भागमा वन जंगल रहेको छ ।

१.४ प्रशासनिक तथा राजनैतिक विभाजन

देवचुली नगरपालिका प्रथम पटक साविकका दिव्यपुरी, देवचुली र प्रगतिनगर गा.वि.स.लाई समावेश गरी नेपाल सरकार मन्त्रिपरिषद्को मिति २०७१ वैशाख २५ को निर्णयानुसार घोषित नगरपालिका हो । पछि मिति २०७३ फागुन २७ को नेपाल सरकारको निर्णयबाट साविक रजहर गा.वि.स. यस नगरपालिकामा समावेश भै गठन भएको नगरपालिका हो । हाल यस नगरपालिकामा १७ वटा वडा रहेका छन् । देवचुली नगरपालिकालाई प्रतिनिधि सभा सदस्य निर्वाचनको क्षेत्र नं. १ र प्रदेश सभा सदस्य निर्वाचनको क्षेत्र नं. १(क) वडा नं. ४, १६ र १७ र क्षेत्र नं. १(ख) मा बाँकी वडाहरू पर्ने गरी राजनैतिक विभाजन गरिएको छ ।

तालिका १.१: साविक र हालका वडाहरूको विवरण

क्र.सं.	टोलहरूको नाम	साविकको गा.वि.स.	साविकको वडा नं.	हालको वडा नं.
१.	केउरेनी, गर्दुवा, भटक, तल्लो केउरेनी, मिलनचोक	दिव्यपुरी	१, २, ३	१
२.	दुम्कौली	दिव्यपुरी	७	२
३.	अम्बास चोक, परानपुर, ढोकान चोक, CG चौतारी	दिव्यपुरी	४, ५	३
४.	झाके, सान्ती गैरा, परानपुर, डाडा,	दिव्यपुरी	६	४
५.	कदमपुर, बन्दीपुर, मृत्युङ, मैलाथुम्की, निलपोखरी	दिव्यपुरी	८, ९	५
६.	मुण्डे, कुम्सोत, किर्तिपुर	देवचुली	२, ३, ४, ५	६
७.	एसमोड, रामबास, सिताबास	देवचुली	६, ८	७
८.	मुण्डे, रामबास, विशालटार	देवचुली	७, ९	८
९.	विशालटार, पृथ्वीनगर	देवचुली	१	९
१०.	पृथ्वीनगर, भगवती टोल	प्रगतीनगर	४, ६	१०
११.	धारापानी	प्रगतीनगर	८, ९	११
१२.	मुक्तिक्षेत्र, गैडी, लक्ष्मीपुर	प्रगतीनगर	७	१२

क्र.सं.	टोलहरुको नाम	साविकको गा.वि.स.	साविकको वडा नं.	हालको वडा नं.
१३.	दलदले बजार, लक्ष्मीपुर, चैतारी	प्रगतीनगर	१	१३
१४.	प्रगतीनगर, बाल्मिकी मार्ग	प्रगतीनगर	५,२	१४
१५.	प्रगतीनगर बजार, सालघारी, धैलागिरी	प्रगतीनगर	३	१५
१६.	रजहर बजार, बाह्यकोल, बेलस्वारा, टागीकोट, धुसेरी, आँपचौर	रजहर	१,७,९	१६
१७.	फारम चोक, झरही खोला, कुलेनी, पिप्रहर, कुजैली, छिपेनी, गैडा ताल, चैतारा, वरटाडी	रजहर	२,३,४,५, ६	१७

स्रोत: देवचुली न.पा.

१.५ भू-उपयोग

देवचुली नगरपालिकाको भू-उपयोगको अवस्था हेर्दा सबैभन्दा बढी अर्थात् ४४.४ प्रतिशत भू-भाग वन क्षेत्रले ओगटेको छ । कूल क्षेत्रको ३०.६ प्रतिशत खेतीयोग्य जमिन रहेकोमा आवास क्षेत्रले ५.१ प्रतिशत आवास क्षेत्रका लागि उपयोग भएको छ । भू-उपयोगको विस्तृत विवरण देहाय बमोजिम रहेको छ ।

क्र.सं.	विवरण	क्षेत्रफल वर्ग कि.मी.	प्रतिशत
१	आवास क्षेत्र	५.७७	५.१
२	झाडी तथा बुट्यान	२०.१२	१७.८
३	भीरपाखा	०.५८	०.५
४	खेतीयोग्य जमीन	३४.५०	३०.६
५	वन जंगल	५०.००	४४.४
६	बालुवा बगर	१.६०	१.४०
७	नदीनाला खोला	०.१३	०.१
जम्मा		११२.७२	१००

स्रोत: देवचुली न.पा.

१.६ भू-धरातलीय अवस्था र माटोको बनावट

देवचुली नगरपालिकाको भौगर्भिक संरचना महालङ्गुर हिमश्रृङ्खला (क्रिष्टलाइन) निर्माण हुँदाको बखत भएको हो । यद्यपि धरातलीय Profile हेर्दा माटो र चट्टानहरूमा विविधता रहेको पाइन्छ । यसको कारण भू-धरातलमा निरन्तर भईरहने प्राकृतिक प्रक्रियाहरू जस्तै मौसम तथा ऋतु परिवर्तन, भू-क्षय,

वायुमण्डलीय चापको प्रभाव, वर्षा, शीत, हिमपात, भुकम्प, जलवायु परिवर्तन, सामान्य हावाहुरी, पहिरो आदि हुन । यसर्थ नगरपालिकाको उत्तरी खण्डको माटो र चट्टान सामान्यतः नेपालको मध्य पहाडी श्रृङ्खला अन्तर्गत पाइने आग्नेय चट्टान तथा पत्रे चट्टानको मिश्रण र तिनीहरूमा भौतिक र रसायनिक परिवर्तन हुँदै जाँदा बल्ले परिवर्तित चट्टानको समिश्रणको रूपमा रहेको छ । नगरपालिकाको दक्षिणतर्फ भने युगौंदेखि हिमालय पर्वतमा उत्पत्ति भई हजारौं शाखा र प्रशाखा नदीहरूलाई समेटेर निर्माण भएको विशाल गंगा नदीको निरन्तर बहावको परिमाण स्वरूप बनेको गंगाको विशाल समथर फाँटको एक निम्न अंशको रूपमा यो नगरपालिकाको दक्षिणी भू-भाग रहेको छ । यसरी गंगाको फाँटको रूपमा रहेको यहाँको माटो मुख्यतया पाँचो मिश्रित मलिलो रहेको छ । खोलानालाको प्रत्यक्ष प्रभाव क्षेत्रमा रहेको माटोमा बालुवाको मात्रा बढी छ भने केही भित्री भागमा चिम्टाइलो र दोमट माटोमा प्राङ्गारिक पदार्थको मात्रा पाइन्छ । यसरी प्राङ्गारिक पदार्थको मात्रा भने निरन्तर खेती भैरहेको क्षेत्रमा केही बढी छ भने बाँझो क्षेत्रमा क्रमशः घटिरहेको पाइन्छ । नगरपालिकामा रहेको समथर भू-भागको माटो उर्वर र खेतीयोग्य छ ।

१.७ मुख्य प्राकृतिक सम्पदा (नदी, खोला, ताल, हिमाल, खानीखनिज, खेतीयोग्य जमिन, वनजंगल, निकुञ्ज, आरक्ष, संरक्षण क्षेत्र, जलाधार, सिमसार)

हरेक क्षेत्रको विकासको प्रमुख आधार नै त्यहाँ उपलब्ध प्राकृतिक श्रोतहरू हुन् । प्राकृतिक सम्पदा अन्तर्गत स्थानीय स्तरमा उपलब्ध जमिन, वन, वनस्पति, वन्यजन्तु, जडिबुटी, खानी तथा खनिज, नदी, खोला, ताल, हिमाल, झर्ना, जलाधार क्षेत्र, सिमसार, निकुञ्ज, आरक्ष तथा संरक्षित क्षेत्र आदी पर्दछन् । यी प्राकृतिक सम्पदाहरूको दिगो र विवेकपूर्ण सदुपयोग गरेर मात्र सम्बृद्धि हासिल गर्न सकिन्छ । नगरपालिकामा रहेका प्रमुख नदी, खोलाहरूको विवरण तालिकामा दिइएको छ ।

तालिका १.२: नगरपालिकामा रहेको प्रमुख नदी तथा खोलाहरूको विवरण

क्र.सं.	नदी तथा खोला	ठेगाना
१.	लोकाहा खोला	वडा नं. ९, १०, १५ र कावासोती
२.	नारायणी नदी	वडा नं. १, २, १३, १५, १६ र १७
३.	मुकुण्डे खोला	वडा नं. २, ४ र १६
४.	बगाहा खोला	वडा नं. १६
५.	आँपचौर खोला	वडा नं. ६, ८ र ९
६.	देउसत खोला	वडा नं. ६ र ७

क्र.सं.	नदी तथा खोला	ठेगाना
७.	बौलाहा खोला	वडा नं. १, ३, ५, १२ र १३
८.	मुकुण्डे खोला	वडा नं. १, २, ४, १७
९.	ककरदाहा खोला	वडा नं. २
१०.	भुव्या खोला	वडा नं. ४
११.	भर्लाङ्दी खोला	वडा नं. ५
१२.	गैडी नहर र साउने मुल	वडा नं. ११ र १२
१३.	झरही खोला	वडा नं. १७ र गैडाकोट

स्रोत: देवचुली न.पा.

१.८ साँस्कृतिक विशेषताहरू

यस नगरपालिकामा प्रायजसो सबै जातजातिहरूको बसोबास रहेको छ । सबै जातिहरूले आफ्नो मौलिक परम्परा र संस्कृति अनुरूपका चाडपर्वहरू विशेष मनाउँदै आएका छन् । जातिगत कला, संस्कृति जगेर्ना र प्रवर्द्धन एवं मौलिक भेषभुषाको प्रयोग समेत उत्साहका साथ गर्ने गरेका छन् । मुख्य रूपमा ब्राह्मण, मगर, क्षेत्री जातजातिको बसोबास रहेको पाईन्छ । यस नगरपालिकामा नेवार, तामाङ, गुरुङ लगायतका जनजातिको साथै तराईका आदिवासी मध्ये मुख्य मानिने थारु जातिको उलेख्य बसोबास रहेकोमा वोटे, माझी, मुसहर र मुसलमान समुदाय समेत बस्दछन् । मगर जातिको कौरा नाच र थारु जातिको लाठी नाच यहाँका विशेष लोक नृत्य हुन् । यसैगरी वोटे र माझी समुदायका संस्कृति झल्कने रहनसहनको संरक्षण र प्रवर्द्धनमा सम्बन्धित जातजाति एवं होमस्टेको समेत महत्वपूर्ण भुमिका रहदै आएको छ । यसरी विविधतायुक्त समाज र संस्कृति भएतापनि एक अर्का प्रतिको धार्मिक तथा साँस्कृतिक सहिष्णुता यहाँको सुन्दर पक्ष हो ।

१.९ पर्यटन विकास

एउटा विशिष्ट भौगोलिक संरचनाले श्रृजना गरेको हावापानी, जनजीवन, वन वनस्पति र वन्यजन्तु तथा साँस्कृतिक विविधताको कारण नेपाल विश्वमा एउटा अति आकर्षक पर्यटकीय गन्तव्य स्थलको रूपमा परिचित छ । पर्यटन हाम्रो लागि प्रकृतिले प्रदान गरेको वरदान हो । अत्यन्त रमणीय विश्वकै उच्च हिमश्रृङ्खलाहरू, अनवरत बग्ने कञ्चन हिमनदीहरू, झरना, तालतलैया, प्राकृतिक गुफा, विविधतायुक्त वन जंगल यहाँको प्राकृतिक निधिहरू हुन भने यहाँको संस्कृति, जाति तथा रहनसहन समेत पर्यटनका आकर्षक पक्षहरू हुन् ।

तालिका १.३: धार्मिक स्थलको नाम र ठेगाना

क्र.सं.	धार्मिक स्थलको नाम	ठेगाना	कैफियत
१	राम मन्दिर	वडा नं. १	
२	दुर्गा मन्दिर	वडा नं. १	
३	दिव्य धाम मन्दिर केउरेनी	वडा नं. १	ठूला एकादशी
४	नारायणी दिव्यधाम	वडा नं. १	
५	बेथेफागे प्रार्थना भवन	वडा नं. १	
६	सि.जि. शास्वत धाम	वडा नं. २	
७	राम मन्दिर	वडा नं. २	एकादशी धार्मिक मेला कार्तिक
८	राधा कृष्ण मन्दिर	वडा नं. २	
९	कुमारवर्ती जखडी मन्दिर	वडा नं. २	
१०	कृयापुत्री सत्तल	वडा नं. २	
११	दुम्कौली चुवाडी	वडा नं. २	
१२	कुमारवर्ती थारु संग्राहलय	वडा नं. २	
१३	सेतीदेवी मन्दिर	वडा नं. ३	
१४	गणेश पंचायन मन्दिर	वडा नं. ३	
१५	शिव मन्दिर	वडा नं. ४	शिवरात्री मेला
१६	संकटेश्वर शिवालय मन्दिर	वडा नं. ४	
१७	देवचुली बौद्ध गुम्बा	वडा नं. ४	
१८	शनिस्चरी मन्दिर	वडा नं. ४	
१९	भालेश्वर शिवालय मन्दिर	वडा नं. ४	
२०	कालिका मन्दिर	वडा नं. ४	
२१	शिवालय मन्दिर शान्तीगैरा	वडा नं. ४	
२२	दुर्गेश्वरी शिवालय मन्दिर	वडा नं. ४	
२३	मण्डली भवन चर्च	वडा नं. ४	
२४	परानपुर चर्च	वडा नं. ४	
२५	चुवाडी चौतारी	वडा नं. ४	
२६	रामप्यारी चौतारी	वडा नं. ४	
२७	शान्ती भञ्ज्याङ्ग चौतारी	वडा नं. ४	
२८	खुमनाथ लम्साल चौतारी	वडा नं. ४	
२९	राधाकृष्ण मन्दिर	वडा नं. ५	
३०	भैरवकालिका मन्दिर	वडा नं. ५	
३१	तीनकन्यामाई मन्दिर	वडा नं. ५	

क्र.सं.	धार्मिक स्थलको नाम	ठेगाना	कैफियत
३२	गणेश मन्दिर	वडा नं. ५	
३३	दुर्गा मन्दिर, शिवालय मन्दिर	वडा नं. ५	
३४	निलोपोखरी भैरव कालिका	वडा नं. ५	
३५	सकलादेवी मन्दिर	वडा नं. ५	
३६	अभिषेक चर्च कदमपुर	वडा नं. ५	
३७	अनुग्रह चर्च बन्दिपुर	वडा नं. ५	
३८	गोरखनाथ मन्दिर	वडा नं. ५	
३९	मौलाथुम्की मन्दिर	वडा नं. ५	
४०	अभिषेक चर्च बन्दिपुर	वडा नं. ५	
४१	देवीथान दुर्गा मन्दिर	वडा नं. ५	
४२	सकला खेल मैदान	वडा नं. ५	
४३	तिन कन्या माईमन्दिर किर्तीपुर	वडा नं. ६, ८	धार्मिक एवं पर्यटकिय महत्व
४४	नवदुर्गा मन्दिर	वडा नं. ६	धार्मिक महत्व
४५	शिद्धबाबा मन्दिर कुमसोत	वडा नं. ६	
४६	मुण्डे महाराज मन्दिर	वडा नं. ६	धार्मिक एवं पर्यटकिय महत्व
४७	कालिका मन्दिर	रामव्यास—७	
४८	गणेश मन्दिर	सिताबास—७	
४९	राधाकृष्ण मन्दिर	भिमसेन टोल—७	
५०	तिनकन्या माइ मन्दिर	रानिबेल टोल—७	
५१	अभिषेक चर्च मुढाबास		
५२	मुढाबास डाँडा	वडा नं. ८	
५३	नागमन्दिर	वडा नं. ८	बामरी फुल टोल
५४	महाराजा मन्दिर	वडा नं. ९	वैशाख तथा मंसिर पूर्णिमामा पुजा
५५	कालि मन्दिर	वडा नं. ९	
५६	संकट मोचन शिवालय मन्दिर	वडा नं. ९	
५७	सेनचेन च्याम्लिङ गुम्बा	वडा नं ९	
५८	मगर कुल मन्दिर	वडा नं ९	
५९	विश्वकर्मा बाबा मन्दिर	वडा नं ९	
६०	नेवार गुठी	वडा नं ९	
६१	शान्ती चर्च	वडा नं ९	
६२	घुमाउरी पिकनिक स्पट	वडा नं ९	
६३	शनि मन्दिर	वडा नं १०	

क्र.सं.	धार्मिक स्थलको नाम	ठेगाना	कैफियत
६४	भगवती मन्दिर	वडा नं १०	
६५	गणेश मन्दिर	वडा नं १०	
६६	नेवा गुठी गणेश मन्दिर	वडा नं १०	
६७	महाराजा मन्दिर	वडा नं १०	
६८	शिवालय मन्दिर	वडा नं १०	
६९	दुर्गा मन्दिर	वडा नं १०	
७०	शिद्धेश्वरी शिवालय मन्दिर	वडा नं. ११	शिवरात्रीको दिन
७१	पृथ्वी बौद्ध विहार	वडा नं. ११	वैशाख पूर्णिमाको दिन
७२	अकलादेवी मन्दिर	वडा नं. ११	
७३	अभिषेक चर्च	वडा नं. ११	क्रिसमस डेमा
७४	शुभकामना सेवा केन्द्र	वडा नं. ११	
७५	निखिलेश्वर शिद्धाश्रम	वडा नं. ११	
७६	नाग स्थान	वडा नं. १२	
७७	कालिका मन्दिर	वडा नं. १२	
७८	शिवालय मन्दिर	वडा नं. १२	
७९	राधाकृष्ण मन्दिर	वडा नं. १२	
८०	निलकण्ठ शिवालय मन्दिर	वडा नं. १२	
८१	नेउपाने देवी मन्दिर	वडा नं. १२	
८२	कालिका शिवधाम मन्दिर	वडा नं. १२	
८३	नागपोखरी बाल उद्धान	वडा नं. १२	
८४	शान्ती बाटिका	वडा नं. १२	
८५	रम्भादेवी मन्दिर	वडा नं. १२	
८६	देवी मन्दिर	वडा नं. १२	
८७	गणेश मन्दिर	वडा नं. १३	धार्मिक महत्व
८८	कुमारवर्ती दुर्गा मन्दिर	वडा नं. १३	
८९	जखडीमाई मन्दिर	वडा नं. १३	थारु समुदायको
९०	देवचुली वनस्पति उद्धान	वडा नं. १३	
९१	सिद्धिविनायक गणेश मन्दिर	वडा नं. १४	
९२	छत्तिसघरे चर्च	वडा नं. १४	
९३	कैलाश मन्दिर	वडा नं. १४	धार्मिक महत्व
९४	कलेशेश्वर मन्दिर	वडा नं. १४	धार्मिक महत्व
९५	दुर्गा मन्दिर	वडा नं. १४	सालमा स्थापित

क्र.सं.	धार्मिक स्थलको नाम	ठेगाना	कैफियत
९६	श्री पशुपति वैदिक आश्रम	वडा नं. १५	धार्मिक महत्व
९७	ओम शान्ति मन्दिर	वडा नं. १५	धार्मिक महत्व
९८	नवदुर्गा मन्दिर	वडा नं. १५	
९९	नारायणी नेवा गुठी	वडा नं. १५	
१००	लम्साल कुल पुजा मन्दिर	वडा नं. १५	
१०१	श्री कुमारवर्ती मन्दिर	वडा नं. १५	
१०२	रजहर जामा मस्जिद	वडा नं. १६	
१०३	अभिषेक चर्च	वडा नं. १६	
१०४	वनवाटिका गणेश मन्दिर	वडा नं. १६	
१०५	सिद्ध कालिका मन्दिर	धुसेरी — १६	
१०६	गणेश मन्दिर	धुसेरी—१६	
१०७	राधाकृष्ण मन्दिर	धुसेरी	
१०८	सत्य साइ केन्द्र	वडा नं. १६	
१०९	लक्ष्मी नारायण मन्दिर	वडा नं. १६	
११०	कुमारवर्ती मन्दिर	वडा नं. १६	
१११	संसारी माई मन्दिर	वडा नं. १६	
११२	जखडीमाई मन्दिर	वडा नं. १६	
११३	तमु गुम्बा बाह्यकोल	वडा नं. १६	
११४	ओम शान्ती	वडा नं. १६	
११५	मनोहर मण्डली चर्च	वडा नं. १७	
११६	गंगा माता मन्दिर	वडा नं. १७	
११७	देवचुली बौद्ध विहार	वडा नं. १७	
११८	जिवनको रोटी मण्डली चर्च	वडा नं. १७	
११९	अविशेष चर्च	वरटाडी वडा नं. १७	
१२०	शिवालय मन्दिर	वरटाडी वडा नं. १७	
१२१	पचाहा शिवालय मन्दिर	वडा नं. १७	
१२२	गणेश मन्दिर	फारम वडा नं. १७	
१२३	यह विरे चर्च	वडा नं. १७	
१२४	इश्वरेश्वर गणेश मन्दिर	वडा नं. १७	
१२५	शिव मन्दिर कुलेनी	वडा नं. १७	
१२६	उरुञ्जानी ददैलिङ्ग गुम्बा	वडा नं. १७	
१२७	राधा कृष्ण मन्दिर	वडा नं. १७	

क्र.सं.	धार्मिक स्थलको नाम	ठेगाना	कैफियत
१२८	नमुना बस्ती चर्च	वडा नं. १७	
१२९	यहुरेया चर्च	वडा नं. १७	
१३०	भोक्टाघारी मन्दिर	वडा नं. १७	
१३१	झहरे साङ्गखद छोड धर्के लि गुम्बा	वडा नं. १७	
१३२	कुलानी उरगेन धादोड लि गुम्बा	वडा नं. १७	
१३३	ईमान्जिकल मित्र मण्डली	वडा नं. १७	
१३४	नमुना चर्च सन्तपुर	वडा नं. १७	
१३५	यहोवार्गी चर्च	वडा नं. १७	

स्रोत: देवचुली न.पा.

१.१० मुख्य बजार तथा व्यापारिक केन्द्रहरूको विवरण

देशका ठुला शहरहरू बाहेक ग्रामीण इलाकाहरूमा सघन बस्तीहरू भएका क्षेत्रमा मानवीय गतिविधिहरू जस्तै: शिक्षा, स्वास्थ्य, अन्य सेवा, व्यापार तथा वाणिज्य केन्द्रित भएको पाईन्छ । यस्ता केन्द्रहरूलाई नै बजार केन्द्रहरू भनिन्छ । शहरी विकास र सुविधाका दृष्टिकोणले पूर्णरूपमा विकास हुन नसके तापनि भविष्यमा विकसित हुन सक्ने क्षेत्रका रूपमा यस्ता केन्द्रहरूमा मानवीय गतिविधिहरू केन्द्रित र विकसित भैरहेको पाईन्छ । उपयुक्तता हेरी नयाँ क्षेत्रमा बजारको विकास गर्न नसकिने होइन तथापि केही मात्रामा विकसित भईसकेका यस्ता क्षेत्रहरूमा थप विकास गर्न सहज भने हुन्छ । यस नगरपालिकाको मुख्य व्यापारिक केन्द्रहरूको विवरण तालिकामा उल्लेख गरिएको छ ।

तालिका १.४: मुख्य टोल बस्ती तथा व्यापारिक केन्द्र

हालको वडा	साविकको वडाहरू	मुख्य टोल बस्ती तथा व्यापारिक केन्द्र
वडा नं. १	दिव्यपुरी १, २ र ३	केउरेनी, गर्दुवा, भटक, राममन्दिर टोल, वडा कार्यालय, दिव्यपुरी, बाटे टोल
वडा नं. २	दिव्यपुरी ७	पुनर्वास, दुम्कौली, शाश्वतधाम, नारायणी चोक, अमृतटोल, शान्ति टोल, सुन्दरबस्ती, मिलन टोल, कालिका टोल
वडा नं. ३	दिव्यपुरी ४ र ५	केउरेनी, आम्बास चोक, गणेश टोल, दोकान, घुमाउरो टोल, खानेपानी टोल
वडा नं. ४	दिव्यपुरी ६	झाँक्रे, शान्ति डाँडा, भुत्याहा, भञ्ज्याङ्ग, परानपुर टोल, देवचुली टोल, नवसृजना टोल, अमर टोल, शान्ति गौरा टोल

हालको वडा	साविकको वडाहरु	मुख्य टोल बस्ती तथा व्यापारिक केन्द्र
वडा नं. ५	दिव्यपुरी ८ र ९	कदमपुर, बन्दिपुर, मृतुङ
वडा नं. ६	देवचुली २, ३, ४ र ५	किर्तीपुर, कुम्सोत, मुण्डे, मृतुङ
वडा नं. ७	देवचुली ६ र ८	रामवास, सितावास, भीमसेन टोल,
वडा नं. ८	देवचुली ७ र ९	मुढावास, आँपटारी, नौ बहत्तर, गोदावरी
वडा नं. ९	देवचुली १३	घरे टोल, मिलन टोल, कृषि हरियाली टोल, देउराली कालिका टोल
वडा नं. १०	प्रगतिनगर ४ र ६	भगवतीटोल, पृथ्वीनगर, गणेशटोल, मिलनटोल, धवलागिरी टोल, सिसौघारी, सालघारी, प्रगतिमार्ग, जनज्योति टोल, प्रकृति टोल
वडा नं. ११	प्रगतिनगर ८ र ९	धारापानी, पृथ्वीनगर, नयाँवस्ति, कुनाघाट, पार्वती चोक, आश्रम टोल, देवप्रगति कैलाश चोक, सृजना टोल
वडा नं. १२	प्रगतिनगर ७	लक्ष्मीपुर, मुक्तिक्षेत्र, दिव्यनगर, प्रगतिटोल, गैँडी, जनवस्ती, कुनाघाट पूर्व
वडा नं. १३	प्रगतिनगर १	गणेश मन्दिर टोल, देवपुरी टोल, बागेश्वरी, कुमारवर्ती टोल, श्रृजना टोल, दलदले, भाग्यपुरी, बोटेटोल
वडा नं. १४	प्रगतिनगर २ र ५	छत्तिसघरे, तीसघरे, जनज्योति मार्ग टोल, न.पा. टोल, प्रगति टोल, साहारा टोल, बाल्मिकी टोल, मिलन टोल, सिद्धि विनायक टोल, फुलबारी मार्ग, जनकल्याण टोल, शिवमार्ग, मिलिजुली मार्ग, प्रगति टोल, नगरपालिका टोल, देवचुली चोक
वडा नं. १५	प्रगतिनगर ३	प्रगतिनगर चोक, जागृति टोल, सालघारी, जनज्योती टोल, बुद्ध चोक, धवलागिरी टोल, पशुपति टोल, प्रगति टोल, संगम टोल, उन्नती टोल, नारायणी टोल, सुवर्ण टोल, परिवर्तन टोल
वडा नं. १६	रजहर १, ७ र ९	रजहर बजार, देवचुली, प्रगति टोल, श्रृजना टोल, नयाँ बजार, कुमारवर्ती टोल, धुसेरी, आँपचौर टोल, कोलडाँडा, टाँगीकोट, सालघारी, प्राकृतिक चिकित्सा, बाह्रकोल, बेलस्वौरा, १४ नं. टोल
वडा नं. १७	रजहर २, ३, ४, ५, ६ र ८	फारम, पिप्रहर, छिपेनी, झराही, कुलेनी, चौतारा, बरटाँडी, बसन्तरपुर, गौरीपुर कुजौली

स्रोत: देवचुली न.पा.

१.११ सहकारी संस्थाहरूको विवरण

नगरपालिकाको आर्थिक तथा सामाजिक विकासमा यहाँका सहकारी संस्थाको भूमिका महत्वपूर्ण रहेको छ । सहकारी संस्थाले स्थानीय स्तरको बचतलाई नगरपालिका बाहिर जानबाट रोकी स्थानीय क्षेत्रमा विभिन्न आयमूलक कार्यमा लगानी गरिरहेका छन् । सहकारी संस्थाप्रति जनताको अपनत्व बढी र प्रशासनिक झन्झट कमी हुने हुँदा वित्तीय क्षेत्रमा यहाँका जनताको पहुँच समेत बढेको छ । नगरको उद्योग व्यापार क्षेत्रमा लगानी गर्ने उद्देश्यका साथ बचत तथा ऋण, कृषि, उपभोक्ता, चिया/कफी उत्पादन र बहुद्देश्यीय आदि प्रकृतिका सहकारी संस्थाहरूबाट विभिन्न प्रकारका आर्थिक क्रियाकलापहरू हुने गरेको छ । साथै यी मध्ये केही संस्थाहरूले नियमित रूपमा सदस्यहरूबाट बचत सङ्कलन पनि गर्दै आएको देखिन्छ । यी सहकारी संस्थाहरूबाट कृषि, उद्योग, व्यापार क्षेत्रमा लगानी हुने गरेको छ । यस नगरपालिकामा रहेका सहकारी संस्थाहरूको विवरण तलको तालिकामा उल्लेख गरिएको छ ।

तालिका १.५: सहकारीको विवरण

क्र.सं.	सहकारी संस्थाको नाम	साविक ठेगाना
१.	रजहर मध्यवर्ती बचत तथा ऋण सहकारी संस्था	रजहर-१
२.	दिव्यपुरी महिला बहुउद्देश्यीय	देवचुली न.पा १
३.	किर्तिपुर बचत तथा ऋण सहकारी संस्था	देवचुली न.पा १
४.	दिव्यज्योति कृषि सहकारी संस्था	देवचुली न.पा १
५.	लालिमा कृषी सहकारी संस्था	वडा नं. १
६.	देव ज्योति कृषि सहकारी संस्था	देवचुली-१
७.	महिला बहुउद्देश्यीय सहकारी संस्था	रजहर-१
८.	पारदर्शी बचत तथा ऋण सहकारी संस्था	प्रगतिनगर-१
९.	दलदले दुग्ध विकास सहकारी संस्था	प्रगतिनगर-१
१०.	कञ्चन जैविक संरक्षण कृषि सहकारी संस्था	देवचुली २
११.	सक्रिय साना किसान कृषि सहकारी संस्था	देवचुली २
१२.	लालिमा कृषि सहकारी संस्था	दिव्यपुरी -२
१३.	जनचेतना बचत तथा ऋण सहकारी संस्था	वडा नं. २
१४.	परोपकार बचत तथा ऋण सहकारी संस्था	वडा नं. २
१५.	किर्तिपुर बचत तथा ऋण	देवचुली न.पा ३

क्र.सं.	सहकारी संस्थाको नाम	साविक ठेगाना
१६.	विश्वज्योति बचत तथा ऋण सहकारी संस्था	प्रगतिनगर-३
१७.	नया नेपाल बहुउद्देश्यीय सहकारी संस्था	प्रगतिनगर-३
१८.	परिवर्तनशील बहुउद्देश्यीय सहकारी संस्था	दिव्यपुरी -३, देवचुली-३
१९.	संजिवनी बचत तथा ऋण सहकारी संस्था	वडा नं. ३
२०.	दिव्यपुरी महिला स्वावलम्बन बहुउद्देश्यीय सहकारी संस्था	वडा नं. ३
२१.	सकलादेवी सामाजिक उद्यमी महिला सहकारी	वडा नं. ३
२२.	मिलनसार सामाजिक उद्यमी महिला सहकारी संस्था	प्रगतिनगर-४
२३.	सकलादेवी सामाजिक उद्यमी सहकारी संस्था	दिव्यपुरी -५, ३
२४.	जन उत्थान बहुउद्देश्यीय सहकारी संस्था	रजहर-६
२५.	साहसी साना किसान कृषि सहकारी संस्था	रजहर-६
२६.	ज्ञान ज्योति सामाजिक उद्यमी सहकारी संस्था	देवचुली ६
२७.	देवचुली महिला उत्थान बचत तथा ऋण सहकारी संस्था	देवचुली ६
२८.	कृषक बहुमुखी सहकारी संस्था	रजहर-७
२९.	शुभकामना बचत तथा ऋण	प्रगतिनगर-८ (देवचुली-११)
३०.	महिला कल्याण बहुउद्देश्यीय सहकारी संस्था	प्रगतिनगर-८ (देवचुली-११)
३१.	देव प्रगति बहुउद्देश्यीय सहकारी संस्था	प्रगतिनगर-९
३२.	महिला कल्याण बचत तथा ऋण सहकारी संस्था	वडा नं. ११
३३.	परोपकार बचत तथा ऋण सहकारी संस्था	वडा नं. १३
३४.	प्रगतिनगर साना किसान कृषि सहकारी संस्था	देवचुली न.पा १३
३५.	परोपकार बचत तथा ऋण सहकारी संस्था	देवचुली न.पा १३
३६.	किसान बचत तथा ऋण सहकारी संस्था	वडा नं. १३
३७.	विखु बचत तथा ऋण सहकारी संस्था	वडा नं. १३
३८.	साना किसान सहकारी संस्था	वडा नं. १३
३९.	देव प्रगती बहुउद्देश्यीय सहकारी संस्था	वडा नं. १३
४०.	नादेप लघु वित्तीय सहकारी संस्था	वडा नं. १३
४१.	विकु किसान लघु वित्तीय सहकारी संस्था	वडा नं. १६
४२.	दिव्यलक्ष्मी लघु वित्तीय सहकारी संस्था	वडा नं. १६

क्र.सं.	सहकारी संस्थाको नाम	साविक ठेगाना
४३.	नव प्रतिभा बचत तथा ऋण सहकारी	वडा नं. १६
४४.	जनचेतना बचत तथा ऋण सहकारी संस्था	वडा नं. १७
४५.	आत्म निर्भर बचत तथा ऋण सहकारी संस्था	वडा नं. १७
४६.	जनभावना मध्यवर्ती बचत	वडा नं. १७
४७.	शिवशक्ति मध्यवर्ती बचत	वडा नं. १७
४८.	विन्दवासिनी महिला मध्यवर्ती बचत	वडा नं. १७

स्रोत: देवचुली न.पा.

तालिका १.६: देवचुली नगरपालिका भित्र संचालित बैंकहरुको विवरण

क्र.सं.	बैंकको नाम	ठेगाना	कैफियत
१	राष्ट्रिय वाणिज्य बैंक लिमिटेड	देवचुली न.पा.- १६,	
२	लक्ष्मी बैंक लिमिटेड	देवचुली न.पा.- १६,	
३	सिटिजन्स बैंक लिमिटेड	देवचुली न.पा.- ११,	
४	नेपाल इन्भेष्टमेन्ट बैंक लिमिटेड,	देवचुली न.पा.-१४	
५	नबिल बैंक लिमिटेड	देवचुली न.पा.- १३,	
६	कृषि विकास बैंक लिमिटेड	देवचुली न.पा.- १६,	
७	प्रभु बैंक लिमिटेड	देवचुली न.पा.- १४,	
८	गरिमा विकास बैंक लिमिटेड	देवचुली न.पा.- १३,	
९	कुमारी बैंक लिमिटेड	देवचुली न.पा.- १३,	
१०	मुक्तिनाथ विकास बैंक लिमिटेड	देवचुली न.पा.- १३,	
११	कुमारी बैंक लिमिटेड	देवचुली न.पा.- १५,	
१२	ग्रिन डेभलपमेन्ट बैंक	देवचुली न.पा.- २,	
१३	एन आई सी एसिया बैंक लिमिटेड	देवचुली न.पा.- १३,	
१४	सिद्धार्थ बैंक	देवचुली न.पा.- १३,	
१५	कामना सेवा विकास बैंक	देवचुली न.पा.- १३	
१६	कामना सेवा विकास बैंक	देवचुली न.पा.- १५	
१७	ग्लोबल आइएमई बैंक	देवचुली न.पा.- १३	

स्रोत: देवचुली न.पा.

तालिका १.७: देवचुली नगरपालिका भित्र संचालित लघु वित्तीय संस्था विवरण

क्र.सं.	संस्थाको नाम	संस्था रहेको ठेगाना	कैफियत
१	ग्लोबल आईएमई लघु वित्तीय संस्था लि.	देवचुली न.पा. १ र १४	
२	किसान लघु वित्तीय संस्था लि.	देवचुली न.पा. ३	
३	मानुषी लघु वित्तीय संस्था लिमिटेड	देवचुली न.पा. ११	
४	स्वरोजगार लघु वित्तीय संस्था लिमिटेड	देवचुली न.पा. १६	
५	सुर्योदय वोमी लघु वित्तीय संस्था लि.	देवचुली न.पा. १६	
६	विजय लघु वित्तीय संस्था लि.	देवचुली न.पा. १६	
७	मिमिरि लघु वित्तीय संस्था लि.	देवचुली न.पा. १६	
८	आशा लघु वित्तीय संस्था लि.	देवचुली न.पा. १६	
९	जनउत्थान सामुदायिक लघु वित्तीय संस्था लि.	देवचुली न.पा. १६	
१०	नेप्डो लघु वित्तीय संस्था लि ।	देवचुली न.पा. १६	

स्रोत: देवचुली न.पा.

तालिका १.८: देवचुली नगरपालिका भित्र संचालित फाइनेन्स कम्पनीको विवरण

क्र.सं.	संस्थाको नाम	संस्थाको शाखा रहेको स्थान/ठेगाना	कैफियत
१.	श्री इन्भेस्टमेन्ट एण्ड फाइनेन्स कम्पनी लि.	देवचुली न.पा.-१६	

स्रोत: देवचुली न.पा.

खण्ड दुई : घर परिवार तथा जनसाङ्ख्यिक विवरण

२.१ परिचय

कुनै देशको निर्धारित सिमानाभित्र निश्चित समयमा अक्सर बसोबास गरिरहेका व्यक्ति तथा परिवारहरूको जनसाङ्ख्यिक सामाजिक तथा आर्थिक विवरणहरू व्यवस्थित रूपमा सङ्कलन गर्ने तिनीहरूको प्रशोधन तथा विश्लेषण मार्फत सान्दर्भिक सूचक तथा तथ्याङ्कहरू तयार गरी प्रकाशन गर्ने प्रक्रियालाई जनगणना भनिन्छ । नेपालको सन्दर्भमा राष्ट्रिय जनगणना २०७८ मा देशभित्र अक्सर बसोबास गर्ने हरेक व्यक्ति तथा परिवार कोही नछुट्ने र कोही नदोहोरिने सिद्धान्त अवलम्बन गर्नुको साथै सबै व्यक्तिको पूर्ण सहभागिता होस् भनी “मेरो गणना मेरो सहभागिता” नारा राखि पारिवारिक तथा व्यक्तिगत विवरणहरू सङ्कलन गरिएको थियो । यस जनगणनाले जनसङ्ख्याको आकार बनावट वृद्धि र वितरणका विवरणहरू मात्र नभई देशको वास्तविक बिम्ब प्रस्तुत गर्ने सामाजिक आर्थिक तथा जनसाङ्ख्यिक सूचकहरू उपलब्ध गराएको छ । यसबाट प्राप्त सूचक तथा तथ्याङ्कहरू देशको समग्र विकासका लागि अवलम्बन गरिने योजना सार्वजनिक नीति निर्माण र निर्णय प्रक्रियामा प्रयोग गरिन्छन् । जनगणनाबाट देश भित्र अक्सर बसोबास गर्ने हरेक व्यक्ति तथा परिवारहरूको पारिवारिक तथा व्यक्तिगत विवरणहरू तल्लो प्रशासनिक एकाईसम्म प्राप्त हुने भएकोले निर्वाचन क्षेत्र निर्धारण राज्य पूनर्संरचना तथा विकेन्द्रिकरण सापेक्ष योजना नीति तथा कार्यक्रम तयार गर्नका लागि समेत महत्वपूर्ण हुन्छन् । नेपालमा वि.सं. १९६८ साल देखि जनगणना गर्ने काम शुरू भएको र त्यसपछि प्रत्येक १०/१० वर्षको अन्तरालमा जनगणना सञ्चालन हुँदै आएको छ । यस क्रममा वि.सं. २०७८ सालको राष्ट्रिय जनगणना नेपालको बाह्रौँ र वि.सं. २०७२ सालमा जारी भएको नेपालको संविधान बमोजिमको संघीय प्रणाली पश्चातको पहिलो जनगणना हो ।

२.२ घर तथा पारिवारिक विवरण

२.२.१ घरको मुख्य प्रयोग

राष्ट्रिय जनगणना २०७८ अनुसार यस नगरपालिकामा रहेका कुल १६ हजार २ सय ३१ वटा घरहरूमध्ये मुख्यरूपमा आवासको लागि प्रयोग भएका घर ७७.२८ प्रतिशत, व्यापार व्यवसाय ३.१५ प्रतिशत, गोठ/धन्सार/मतान ९.७२ प्रतिशत, अन्य (जस्तै: भान्सा घर) २.६४ प्रतिशत, खाली घर

३.८१ प्रतिशत, होटल तथा लज ०.८९ प्रतिशत, उद्योग/कलकारखाना ०.६५ प्रतिशत, शैक्षिक १.८९ प्रतिशत, संस्थागत ०.४६ प्रतिशत, सरकारी ०.३० प्रतिशत, बैंक तथा वित्तीय संस्था ०.०९ प्रतिशत र स्वास्थ्यजन्य ०.१२ प्रतिशत रहेका छन् ।

जुन समग्र नेपालमा मुख्यरूपमा आवासको लागि प्रयोग भएका घर ७१.७२ प्रतिशत, गोठ/धन्सार/मतान १०.१२ प्रतिशत, खाली घर ६.२६ प्रतिशत, अन्य (जस्तै: भान्सा घर) ५.८७ प्रतिशत, व्यापार ३.०९ प्रतिशत, शैक्षिक १.१२ प्रतिशत, उद्योग/कलकारखाना र संस्थागत ०.४३ प्रतिशत, सरकारी ०.३७ प्रतिशत, होटल तथा लज ०.३२ प्रतिशत, स्वास्थ्यजन्य ०.२० प्रतिशत र बैंक तथा वित्तीय संस्था ०.०९ प्रतिशत रहेका छन् । यसै गरी नवलपरासी (ब.सु.पू.) जिल्लासँग तुलना गर्दा आवासको लागि प्रयोग भएका ७४.९५ प्रतिशत, व्यापार व्यवसायका लागि ३.०५ प्रतिशत, खाली ४.३४ प्रतिशत आदि प्रस्तुत तालिकाबाट गर्न सकिन्छ ।

तालिका २.१: घरको मुख्य प्रयोग अनुसारको विवरण

क्षेत्र	जम्मा घर सङ्ख्या	घरको मुख्य प्रयोग अनुसारको प्रतिशत											
		आवासीय	व्यापार व्यवसाय	सरकारी	शैक्षिक	स्वास्थ्य	उद्योग कलकारखाना	बैंक तथा वित्तीय संस्था	संस्थागत	होटल तथा लज	गोठ/धन्सार	अन्य	खाली
नेपाल	७५५२०६६	७१.७२	३.०९	०.३७	१.१२	०.२०	०.४३	०.०९	०.४१	०.३२	१०.१२	५.८७	६.२६
नवलपरासी (ब.सु.पू.)	१०८५०३	७४.९५	३.०५	०.३२	१.०९	०.१४	०.६१	०.०९	०.५२	०.६२	८.८१	५.४७	४.३४
देवचुली नगरपालिका	१६२३१	७७.२८	३.१५	०.३०	०.८९	०.१२	०.६५	०.०९	०.४६	०.८९	९.७२	२.६४	३.८१

स्रोत: राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय, काठमाण्डौ । (<https://censusnepal.cbs.gov.np/results>)

२.२.२ घरको तला

राष्ट्रिय जनगणना २०७८ अनुसार यस नगरपालिकामा रहेका कुल १६ हजार २ सय ३१ वटा घरहरूमध्ये सबैभन्दा बढी ७७.४० प्रतिशत घर एक तले रहेका छन् जुन नवलपरासी (ब.सु.पू.) जिल्लामा ६९.३९ प्रतिशत रहेको छ । यसैगरी दोस्रोमा दुई तले घर १९.५२ प्रतिशत छ । उक्त प्रतिशत नवलपरासी (ब.सु.पू.) जिल्लामा २५.७६ प्रतिशत रहेको छ । तीन तले घर यस पालिकामा २.६८ प्रतिशत छन् । विस्तृत विवरण नेपाल र जिल्लासंगको तुलना तलको प्रस्तुत तालिकामा दिइएको छ ।

तालिका २.२: घरको तला अनुसारविवरण

क्षेत्र	जम्मा घर सङ्ख्या	घरको तला अनुसार प्रतिशत							नखुलेको
		१	२	३	४	५-७	८-९	१०+	
नेपाल	७५५२०६६	५९.८२	२८.७८	९.१७	१.३०	०.६४	०.०१	०.००	०.२८
नवलपरासी (ब.सु.पू.)	१०८५०३	६९.३९	२५.७६	३.९८	०.३०	०.२१	०.००	०.००	०.३५
देवचुली नगरपालिका	१६२३१	७७.४०	१९.५२	२.६८	०.२१	०.०५	०.००	०.००	०.१५

स्रोत: राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय, काठमाण्डौ । (<https://censusnepal.cbs.gov.np/results>)

२.२.३ आवासीय घर निर्माणमा सरकारी अनुदान प्राप्त परिवार

तालिका २.३: आवासीय घर निर्माणमा सरकारी अनुदान प्राप्त परिवारविवरण

क्षेत्र	परिवार सङ्ख्या (संस्थागत बाहेक)	आवासीय घर निर्माणमा सरकारी अनुदान प्राप्त परिवारको प्रतिशत		
		लिएका	नलिएका	नखुलेको
नेपाल	६६६०८४१	१०.२७	८९.३३	०.४०
नवलपरासी (ब.सु.पू.)	९३८५०	३.२३	९६.४५	०.३२
देवचुली नगरपालिका	१४४९३	३.३९	९६.५५	०.०७

स्रोत: राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय, काठमाण्डौ । (<https://censusnepal.cbs.gov.np/results>)

२.२.४ वित्तीय संस्थामा बैंक खाता सम्बन्धी विवरण:

तालिका २.४: वित्तीय संस्थामा बैंक खाता सम्बन्धीविवरण

क्षेत्र	परिवार सङ्ख्या (संस्थागत बाहेक)	जनसङ्ख्या (संस्थागत बाहेक)			कम्तिमा एउटा खाता भएको परिवारको प्रतिशत	बैंक खाता भएको व्यक्तिको प्रतिशत		
		जम्मा	पुरुष	महिला		जम्मा	पुरुष	महिला
नेपाल	६६६०८४१	२८९८५३६४	१४११८९९१	१४८६६३७३	६१.८९	२५.५६	२६.४२	२४.७४
नवलपरासी (ब.सु.पू.)	९३८५०	३७८०७९	१७७८८७	२००१९२	६९.६७	३१.७७	३०.७३	३२.६९
देवचुली नगरपालिका	१४४९३	५८००३	२७३३६	३०६६७	७५.१७	३५.६९	३४.२१	३७.०२

स्रोत: राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय, काठमाण्डौ । (<https://censusnepal.cbs.gov.np/results>)

२.२.५ प्राविधिक तथा व्यावसायिक शिक्षा वा तालिम सम्बन्धी विवरणः

तालिका २.५: प्राविधिक तथा व्यावसायिक शिक्षा वा तालिम सम्बन्धी विवरण

क्षेत्र	परिवार सङ्ख्या (संस्थागत बाहेक)	१८ वर्ष र सो भन्दा माथिको जनसङ्ख्या	व्यावसायिक तथा प्राविधिक तालिम लिएको परिवार तथा जनसङ्ख्या			
			व्यावसायिक तथा प्राविधिक तालिम लिएको व्यक्ति कम्तिमा १ जना भएको परिवार		व्यावसायिक तथा प्राविधिक तालिम लिएको जनसङ्ख्या	प्रतिशत (१८ वर्ष र सो भन्दा माथिको जनसङ्ख्या)
			सङ्ख्या	प्रतिशत		
नेपाल	६६६०८४१	१९०७५२२४	८३६१२७	१२.५५	१०८१६४६	५.६७
नवलपरासी (व.सु.पू.)	९३८५०	२५९४९९	१५२८९	१६.२९	१८९०५	७.२९
देवचुली नगरपालिका	१४४९३	३९६९७	१८१०	१२.४९	२२६५	५.७१

स्रोत: राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय, काठमाण्डौ । (<https://censusnepal.cbs.gov.np/results>)

२.२.६ घरको स्वामित्व

तालिका २.६: घरको स्वामित्व अनुसार परिवार सङ्ख्या

वडा नम्बर	सङ्ख्या/%	जम्मा	घरको स्वामित्व			
			आफ्नै	भाडामा	संस्थागत	अन्य
१	सङ्ख्या	९४६	७६५	१६५	५	११
	%	१००.००	८०.८७	१७.४४	०.५३	१.१६
२	सङ्ख्या	७०२	४८७	१९२	२२	१
	%	१००.००	६९.३७	२७.३५	३.१३	०.१४
३	सङ्ख्या	५०८	३७०	१३१	६	१
	%	१००.००	७२.८३	२५.७९	१.१८	०.२०
४	सङ्ख्या	८०६	७७५	२५	१	५
	%	१००.००	९६.१५	३.१०	०.१२	०.६२
५	सङ्ख्या	५२९	५०४	२५	०	०
	%	१००.००	९५.२७	४.७३	०.००	०.००
६	सङ्ख्या	३९३	३८१	८	१	३
	%	१००.००	९६.९५	२.०४	०.२५	०.७६

वडा नम्बर	सङ्ख्या/%	जम्मा	घरको स्वामित्व			
			आफ्नै	भाडामा	संस्थागत	अन्य
७	सङ्ख्या	५८५	५१६	५२	०	१७
	%	१००.००	८८.२१	८.८९	०.००	२.९१
८	सङ्ख्या	३६९	३४२	२७	०	०
	%	१००.००	९२.६८	७.३२	०.००	०.००
९	सङ्ख्या	९१९	७९२	११३	१	१३
	%	१००.००	८६.१८	१२.३०	०.११	१.४१
१०	सङ्ख्या	९४९	७४५	१९२	११	१
	%	१००.००	७८.५०	२०.२३	१.१६	०.११
११	सङ्ख्या	९६९	७८९	१७४	१	५
	%	१००.००	८१.४२	१७.९६	०.१०	०.५२
१२	सङ्ख्या	६६८	६०९	५५	०	४
	%	१००.००	९१.१७	८.२३	०.००	०.६०
१३	सङ्ख्या	९६८	६३४	३११	१०	१३
	%	१००.००	६५.५०	३२.१३	१.०३	१.३४
१४	सङ्ख्या	१००५	७१९	२७८	१	७
	%	१००.००	७१.५४	२७.६६	०.१०	०.७०
१५	सङ्ख्या	९२१	७५७	१५८	०	६
	%	१००.००	८२.१९	१७.१६	०.००	०.६५
१६	सङ्ख्या	१४२३	११९६	२०९	१०	८
	%	१००.००	८४.०५	१४.६९	०.७०	०.५६
१७	सङ्ख्या	१८३३	१६३४	१७६	६	१७
	%	१००.००	८९.१४	९.६०	०.३३	०.९३
जम्मा	सङ्ख्या	१४४९३	१२०१५	२२९१	७५	११२
	%	१००.००	८२.९०	१५.८१	०.५२	०.७७

स्रोत: राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय, काठमाण्डौ । (<https://censusnepal.cbs.gov.np/results>)

२.२.७ घरको जग

तालिका २.७: प्रयोग गरेको घरको जगको बनोट अनुसार परिवार सङ्ख्या

वडा नम्बर	सङ्ख्या /%	जम्मा घरपरिवार सङ्ख्या	घर/आवासीय ईकाइको जगको बनोट				
			माटो जडित ईट्टाढुंगा	सिमेन्ट जडित ईट्टाढुंगा	ढलान पिल्लर सहितको	काठको पिल्लर	अन्य
१	सङ्ख्या	९४६	९५	७५१	७५	२१	४
	%	१००.००	१०.०४	७९.३९	७.९३	२.२२	०.४२
२	सङ्ख्या	७०२	१२१	३०७	२५०	२३	१
	%	१००.००	१७.२४	४३.७३	३५.६१	३.२८	०.१४
३	सङ्ख्या	५०८	५२	३३०	१२६	०	०
	%	१००.००	१०.२४	६४.९६	२४.८०	०.००	०.००
४	सङ्ख्या	८०६	३७९	४१०	१७	०	०
	%	१००.००	४७.०२	५०.८७	२.११	०.००	०.००
५	सङ्ख्या	५२९	१६३	३१९	४७	०	०
	%	१००.००	३०.८१	६०.३०	८.८८	०.००	०.००
६	सङ्ख्या	३९३	२१३	१६३	१	१५	१
	%	१००.००	५४.२०	४१.४८	०.२५	३.८२	०.२५
७	सङ्ख्या	५८५	१६७	२६७	१४६	५	०
	%	१००.००	२८.५५	४५.६४	२४.९६	०.८५	०.००
८	सङ्ख्या	३६९	४४	२०७	११६	१	१
	%	१००.००	११.९२	५६.१०	३१.४४	०.२७	०.२७
९	सङ्ख्या	९१९	११६	४५४	२८३	६४	२
	%	१००.००	१२.६२	४९.४०	३०.७९	६.९६	०.२२
१०	सङ्ख्या	९४९	७६	६६४	२०६	३	०
	%	१००.००	८.०१	६९.९७	२१.७१	०.३२	०.००
११	सङ्ख्या	९६९	५७	७८०	१२१	१	१०
	%	१००.००	५.८८	८०.५०	१२.४९	०.१०	१.०३
१२	सङ्ख्या	६६८	२१०	३६४	९०	४	०
	%	१००.००	३१.४४	५४.४९	१३.४७	०.६०	०.००
१३	सङ्ख्या	९६८	३९	६९०	२३४	५	०
	%	१००.००	४.०३	७१.२८	२४.१७	०.५२	०.००
१४	सङ्ख्या	१००५	६१	७७२	१५६	५	११
	%	१००.००	६.०७	७६.८२	१५.५२	०.५०	१.०९
१५	सङ्ख्या	९२१	१४३	५४६	२१३	१९	०
	%	१००.००	१५.५३	५९.२८	२३.१३	२.०६	०.००

वडा नम्बर	सङ्ख्या /%	जम्मा घरपरिवार सङ्ख्या	घर/आवासीय ईकाइको जगको बनावट				
			माटो जडित ईट्टाढुंगा	सिमेन्ट जडित ईट्टाढुंगा	ढलान पिल्लर सहितको	काठको पिल्लर	अन्य
१६	सङ्ख्या	१४२३	२२८	७५५	३५०	८२	८
	%	१००.००	१६.०२	५३.०६	२४.६०	५.७६	०.५६
१७	सङ्ख्या	१८३३	३१४	१३२४	१७९	१४	२
	%	१००.००	१७.१३	७२.२३	९.७७	०.७६	०.११
जम्मा	सङ्ख्या	१४४९३	२४७८	९१०३	२६१०	२६२	४०
	%	१००.००	१७.१०	६२.८१	१८.०१	१.८१	०.२८

स्रोत: राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय, काठमाण्डौ । (<https://censusnepal.cbs.gov.np/results>)

२.२.८ घरको बाहिरी गारो

तालिका २.८: आवासीय एकाइको बाहिरी गारोको बनावट अनुसार परिवार सङ्ख्या

वडा नं.	जम्मा परिवार सङ्ख्या	घरको बाहिरी गारो							
		माटो जडित ईट्टा ढुंगा	सिमेन्ट जडित ईट्टा ढुंगा	काठ/ फल्याक	बाँसजन्य सामग्री	काँचो ईट्टा	जस्ता/ टिन	प्रिफ्याब	अन्य
१	९४६	६२	८४९	१	२०	०	०	०	१४
२	७०२	११२	५६४	१	२२	०	०	०	३
३	५०८	१३	४९५	०	०	०	०	०	०
४	८०६	३०२	५००	२	२	०	०	०	०
५	५२९	१२५	४०३	१	०	०	०	०	०
६	३९३	१२९	२४३	७	३	०	९	०	२
७	५८५	१३०	४५३	२	०	०	०	०	०
८	३६९	४६	३२१	१	०	०	१	०	०
९	९१९	१४६	७५३	११	४	०	४	०	१
१०	९४९	५७	८८७	१	२	१	१	०	०
११	९६९	४०	९११	२	०	७	०	०	९
१२	६६८	५५	६०६	२	४	०	१	०	०
१३	९६८	१९	९४१	१	४	३	०	०	०
१४	१००५	२५	९५२	०	०	१	३	३	२१
१५	९२१	७८	८३६	२	५	०	०	०	०
१६	१४२३	२५२	१११४	३०	१०	७	०	०	१०
१७	१८३३	१८६	१५८९	२८	२३	५	०	१	१
जम्मा	१४४९३	१७७७	१२४१७	९२	९९	२४	१९	४	६१

स्रोत: राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय, काठमाण्डौ । (<https://censusnepal.cbs.gov.np/results>)

२.२.९ घरको छानो

तालिका २.९: घरको छानाको बनोट अनुसार परिवारको सङ्ख्या

वडा नं.	जम्मा परिवार सङ्ख्या	घरको छानो							अन्य
		जस्ता/टिन /च्यादर	सिमेन्ट/ ढलान	खर/पराल/ छवाली	टायल/खपडा /झिँगटी	ढुंगा/ स्लेट	काठ/ फल्याक	माटो	
१	९४६	५८५	३३३	२३	४	१	०	०	०
२	७०२	३६९	३२४	०	५	०	४	०	०
३	५०८	३४१	१६३	०	३	०	१	०	०
४	८०६	७०१	१०१	२	०	२	०	०	०
५	५२९	४३१	९३	२	२	१	०	०	०
६	३९३	३३३	५६	४	०	०	०	०	०
७	५८५	४३५	१४५	३	०	२	०	०	०
८	३६९	२४७	११९	१	१	०	१	०	०
९	९१९	६२२	२९२	४	०	१	०	०	०
१०	९४९	४४३	४९८	३	१	२	१	०	१
११	९६९	५६९	३९१	२	३	३	०	०	१
१२	६६८	४९१	१७०	३	१	३	०	०	०
१३	९६८	४३०	५२९	४	०	१	१	०	३
१४	१००५	४६६	५३५	२	०	०	१	०	१
१५	९२१	४८५	४०८	८	०	१	१३	०	६
१६	१४२३	८३१	५८५	२	१	२	१	०	१
१७	१८३३	१२२३	५६५	४१	२	१	०	०	१
जम्मा	१४४९३	९००२	५३०७	१०४	२३	२०	२३	०	१४

स्रोत: राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय, काठमाण्डौ । (<https://censusnepal.cbs.gov.np/results>)

२.२.१० घरको भुईँ

तालिका २.१०: घरको भुईँको बनोट अनुसार परिवार सङ्ख्या

वडा नं.	जम्मा परिवार सङ्ख्या	घरको भुईँ					
		माटो	काठको फल्याक/बाँस	इँटा/ढुंगा	सेरामिक टायल	सिमेन्ट ढलान	अन्य
१	९४६	५९	७	१९	२५	८३३	३
२	७०२	८०	३	७	३७	५७३	२
३	५०८	४	१	२	६९	४३१	१
४	८०६	१६८	५	३	९	६१७	४
५	५२९	१२३	५	२	२१	३७४	४
६	३९३	१३६	८	१	६	२४१	१

वडा नं.	जम्मा परिवार सङ्ख्या	घरको भुइँ					
		माटो	काठको फल्याक/बाँस	इट्टा/ढुंगा	सेरामिक टायल	सिमेन्ट ढलान	अन्य
७	५८५	१२०	२	१०८	०	३५४	१
८	३६९	४७	०	५	१९	२९८	०
९	९१९	१३६	४	८	९	७५७	५
१०	९४९	४१	३	७	१०१	७९६	१
११	९६९	३९	९	६	१९	८९२	४
१२	६६८	७५	४	२	२१	५६६	०
१३	९६८	२५	१५	५१	२६	८४९	२
१४	१००५	२६	६	१	५०	९०१	२१
१५	९२१	६३	१७	९	३५	७९२	५
१६	१४२३	२५३	६	१	२०	११४२	१
१७	१८३३	१६७	७	१७	२९	१६०३	१०
जम्मा	१४४९३	१५६२	१०२	२४९	४९६	१२०१९	६५

स्रोत: राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय, काठमाण्डौ । (<https://censusnepal.cbs.gov.np/results>)

२.२.११ परिवारमा खानेपानीको मुख्य स्रोत

तालिका २.११: खानेपानीको मुख्य स्रोत अनुसार परिवार सङ्ख्या

वडा नं.	जम्मा परिवार सङ्ख्या	पिउने पानीको मुख्य स्रोत								
		धारा/पाइप (घर परिसर भित्र)	धारा/पाइप (घर परिसर बाहिर)	ट्युबवेल/ हातेपम्प	ढाकिएको इनार/कुवा	खुला इनार/ कुवा	मूल धारा	नदी/ खोला	जार/ बोत्तल	अन्य
१	९४६	७२९	३३	११९	२६	३३	०	०	०	६
२	७०२	५५३	७	७७	४३	२२	०	०	०	०
३	५०८	४६४	४२	०	१	१	०	०	०	०
४	८०६	४२८	३६	१६	१५७	८६	८०	३	०	०
५	५२९	४९६	१४	०	०	५	१	१२	०	१
६	३९३	१३५	१३०	०	०	३	१२१	४	०	०
७	५८५	५६८	१५	०	१	१	०	०	०	०
८	३६९	२८४	८५	०	०	०	०	०	०	०
९	९१९	८६९	४४	०	१	२	२	१	०	०
१०	९४९	७४२	२०५	२	०	०	०	०	०	०
११	९६९	९२५	४२	०	०	१	०	०	०	१
१२	६६८	४६८	१९४	०	१	५	०	०	०	०
१३	९६८	९१३	४६	३	२	४	०	०	०	०
१४	१००५	७३१	२७०	२	०	२	०	०	०	०

वडा नं.	जम्मा परिवार सङ्ख्या	पिउने पानीको मुख्य स्रोत								
		धारा/पाइप (घर परिसर भित्र)	धारा/पाइप (घर परिसर बाहिर)	ट्युबवेल/ हातेपम्प	ढाकिएको इनार/कुवा	खुला इनार/ कुवा	मूल धारा	नदी/ खोला	जार/ बोटतल	अन्य
१५	९२१	८४९	२९	२६	१३	३	०	०	०	१
१६	१४२३	१२९५	९९	०	१६	२	१०	०	०	१
१७	१८३३	१३४८	३३३	११	७६	१८	४४	०	०	३
जम्मा	१४४९३	११७९७	१६२४	२५६	३३७	१८८	२५८	२०	०	१३

स्रोत: राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय, काठमाण्डौ । (<https://censusnepal.cbs.gov.np/results>)

२.२.१२ परिवारमा खाना पकाउन अक्सर प्रयोग गरिने इन्धन

तालिका २.१२: परिवारमा खाना पकाउन अक्सर प्रयोग गरिने इन्धन अनुसार परिवार सङ्ख्या

वडा नं.	जम्मा परिवार सङ्ख्या	खाना पकाउने इन्धनको मुख्य स्रोत						
		काठ/दाउरा	एल. पी. ग्यास	विजुली	गुइठा/ गोरहा	बायो ग्यास	मट्टितेल	अन्य
१	९४६	१०६	८१७	३	१	१८	०	१
२	७०२	१०७	५८६	२	०	७	०	०
३	५०८	१७	४८२	०	०	९	०	०
४	८०६	२५४	५३८	१	३	९	१	०
५	५२९	१९६	३३१	०	०	२	०	०
६	३९३	२८३	१०९	१	०	०	०	०
७	५८५	२०७	३७७	०	०	०	०	१
८	३६९	८२	२८६	१	०	०	०	०
९	९१९	१८३	७२१	१	१	१३	०	०
१०	९४९	५२	८९६	०	०	१	०	०
११	९६९	११०	८३६	०	०	२३	०	०
१२	६६८	१७९	४८६	०	०	३	०	०
१३	९६८	५३	९०६	०	०	९	०	०
१४	१००५	६६	९१७	२	०	२०	०	०
१५	९२१	९०	८१५	०	१	१४	१	०
१६	१४२३	३६८	१०५३	१	०	१	०	०
१७	१८३३	३४१	१४७४	५	२	११	०	०
जम्मा	१४४९३	२६९४	११६३०	१७	८	१४०	२	२

स्रोत: राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय, काठमाण्डौ । (<https://censusnepal.cbs.gov.np/results>)

२.२.१३ परिवारमा बत्ती बाल्न अक्सर प्रयोग गरिने स्रोत

तालिका २.१३: परिवारमा बत्ती बाल्न अक्सर प्रयोग गरिने स्रोत अनुसार परिवार सङ्ख्या

वडा नम्बर	जम्मा परिवार सङ्ख्या	बत्ती बाल्न अक्सर प्रयोग गरिने इन्धन				
		विद्युत	मट्टितेल	बायोग्याँस	सोलार	अन्य
१	९४६	९४१	३	०	०	२
२	७०२	६८०	०	१५	०	७
३	५०८	५०८	०	०	०	०
४	८०६	७७२	३३	०	०	१
५	५२९	४४३	८५	०	०	१
६	३९३	३१८	७१	०	०	४
७	५८५	५८३	२	०	०	०
८	३६९	३६६	३	०	०	०
९	९१९	९१७	१	१	०	०
१०	९४९	९४७	२	०	०	०
११	९६९	९६५	३	०	०	१
१२	६६८	६६६	१	१	०	०
१३	९६८	९६२	३	२	०	१
१४	१००५	१०००	५	०	०	०
१५	९२१	९१८	२	१	०	०
१६	१४२३	१३४९	७२	२	०	०
१७	१८३३	१८२०	१०	३	०	०
जम्मा	१४४९३	१४१५५	२९६	२५	०	१७

स्रोत: राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय, काठमाण्डौ । (<https://censusnepal.cbs.gov.np/results>)

२.२.१४ परिवारले प्रयोग गर्ने शौचालय

तालिका २.१४: परिवारले प्रयोग गर्ने शौचालयको प्रकार अनुसार परिवार सङ्ख्या

वडा नं.	जम्मा परिवार सङ्ख्या	परिवारले प्रयोग गर्ने शौचालय				
		फलस भएको (सार्वजनिक ढल)	फलस भएको (सेप्टिक ट्यांक)	साधारण	सार्वजनिक	चर्पी नभएको
१	९४६	५	८०८	११९	६	८
२	७०२	५	३९५	२९१	०	११
३	५०८	१	३१२	१९२	३	०
४	८०६	४१	६४७	११०	०	८
५	५२९	५	३५९	१५५	०	१०
६	३९३	०	१९८	१९०	०	५
७	५८५	१	५५७	२७	०	०

वडा नं.	जम्मा परिवार सङ्ख्या	परिवारले प्रयोग गर्ने शौचालय				
		फलस भएको (सार्वजनिक ढल)	फलस भएको (सेप्टिक ट्यांक)	साधारण	सार्वजनिक	चर्पी नभएको
८	३६९	८	३५९	१	०	१
९	९१९	५	८७१	३५	१	७
१०	९४९	३	६३५	३११	०	०
११	९६९	४	८३९	१२२	०	४
१२	६६८	३४३	३२३	२	०	०
१३	९६८	२२	७२८	२०४	८	६
१४	१००५	८	७२४	२७०	१	२
१५	९२१	१९४	६३६	८३	०	८
१६	१४२३	२	१०७२	३४४	०	५
१७	१८३३	१४	१३४३	४६७	२	७
जम्मा	१४४९३	६६१	१०८०६	२९२३	२१	८२

स्रोत: राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय, काठमाण्डौ । (<https://censusnepal.cbs.gov.np/results>)

२.२.१५ परिवारमा अनुपस्थित विदेश

तालिका २.१५: परिवारमा अनुपस्थित विदेश रहेका व्यक्तिहरुको विदेश जाँदाको उमेर तथा लिङ्ग अनुसारको विवरण

लिङ्ग	जम्मा	विदेश जाँदाको उमेर समूह														उल्लेख नभएको
		००-०४	०५-०९	१०-१४	१५-१९	२०-२४	२५-२९	३०-३४	३५-३९	४०-४४	४५-४९	५०-५४	५५-५९	६०-६४	६५+	
जम्मा	६५०४	१४३	६८	१५३	८७३	२११९	१४२७	८०७	४६७	१९२	७६	२९	१४	४	१५	११७
प्रतिशत	१००.००	२.२०	१.०५	२.३५	१३.४२	३२.५८	२१.९४	१२.४१	७.१८	२.९५	१.१७	०.४५	०.२२	०.०६	०.२३	१.८०
पुरुष	५५००	७२	३६	१३२	७६३	१७९७	१२०३	७२७	४१७	१६८	६४	२४	१०	२	१०	७५
प्रतिशत	१००.००	१.३१	०.६५	२.४०	१३.८७	३२.६७	२१.८७	१३.२२	७.५८	३.०५	१.१६	०.४४	०.१८	०.०४	०.१८	१.३६
महिला	१००४	७१	३२	२१	११०	३२२	२२४	८०	५०	२४	१२	५	४	२	५	४२
प्रतिशत	१००.००	७.०७	३.१९	२.०९	१०.९६	३२.०७	२२.३१	७.९७	४.९८	२.३९	१.२०	०.५०	०.४०	०.२०	०.५०	४.१८

स्रोत: राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय, काठमाण्डौ । (<https://censusnepal.cbs.gov.np/results>)

२.२.१६ अक्सर विदेश बसोबास गर्ने व्यक्तिको देश अनुसारको विवरण

तालिका २.१६: परिवारमा अनुपस्थित विदेश रहेका व्यक्तिहरुको विदेश जानुको कारण अनुसारको विवरण

	जम्मा	तलब/ ज्याल	व्यापार/ व्यवसाय	अध्ययन/ तालिम	कामको खोजी	आश्रित	अन्य	उल्लेख नभएको
जम्मा सङ्ख्या	६५०४	४६९३	४५	७६२	३१५	५३६	५३	१००
प्रतिशत	१००.००	७२.१६	०.६९	११.७२	४.८४	८.२४	०.८१	१.५४
पुरुष सङ्ख्या	५५००	४२९४	३२	४९४	२७८	३१०	२६	६६
प्रतिशत	१००.००	७८.०७	०.५८	८.९८	५.०५	५.६४	०.४७	१.२०
महिला सङ्ख्या	१००४	३९९	१३	२६८	३७	२२६	२७	३४
प्रतिशत	१००.००	३९.७४	१.२९	२६.६९	३.६९	२२.५१	२.६९	३.३९

स्रोत: राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय, काठमाण्डौ । (<https://censusnepal.cbs.gov.np/results>)

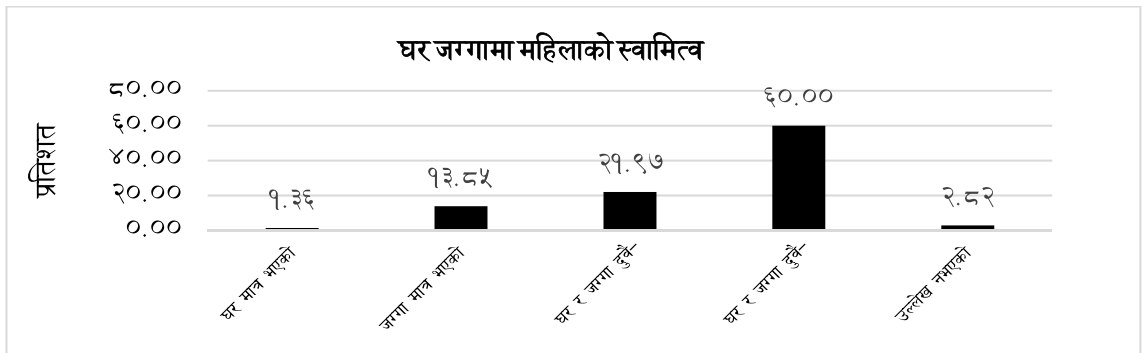
तालिका २.१७: अक्सर विदेश बसोबास गर्ने व्यक्तिको देश र विदेश जानुको कारण देश अनुसारको विवरण

अनुपस्थितको कारण	जम्मा	देश											उल्लेख नभएको	
		भारत	सार्क राष्ट्र	आशियान	मध्यपूर्व	अन्य एसिया	युरोपियन देश	अन्य युरोपियन देश	उत्तर अमेरिका	दक्षिण अमेरिका	अफ्रिका	प्यासिफिक		अन्य
जम्मा	६५०४	१२४२	२१	४२७	३०४४	६०९	३१४	९५	२६६	०	९	४५४	८	१५
तलब ज्याला	४६९३	९१०	१३	३८०	२७००	३३८	१७०	४०	६७	०	६	६०	३	६
व्यापार/व्यवसाय	४५	१२	०	१	९	७	५	०	५	०	०	६	०	०
अध्ययन/तालिम	७६२	६५	४	३	९	१५७	७०	२६	१०७	०	२	३१६	२	१
कामको खोजी	३१५	२६	२	२२	१८७	४०	१८	३	८	०	०	६	३	०
आश्रित	५३६	१८१	१	१५	१०४	५१	३९	२१	६२	०	०	६०	०	२
अन्य	५३	२०	०	०	५	३	३	४	१४	०	१	३	०	०
उल्लेख नभएको	१००	२८	१	६	३०	१३	९	१	३	०	०	३	०	६

स्रोत: राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय, काठमाण्डौ । (<https://censusnepal.cbs.gov.np/results>)

२.२.१७ घर, जग्गामा महिलाको स्वामित्व

यस नगरपालिकाको कुल १४ हजार ४ सय ९३ परिवार मध्ये २१.९७ प्रतिशत परिवारमा कम्तिमा एक जना महिला सदस्यको घर र जग्गा दुवैमा स्वामित्व रहेको छ भने १३.८५ प्रतिशत परिवारमा जग्गामा मात्र स्वामित्व रहेको छ । त्यस्तै १.३६ प्रतिशत परिवारमा महिला सदस्यको स्वामित्वमा घरमात्र रहेको छ । ६०.०० प्रतिशत परिवारमा महिला सदस्यको नाममा कुनै प्रकारको स्थायी सम्पत्तिमा स्वामित्व नरहेको पाइएको छ ।

स्रोत: राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय, काठमाण्डौ । (<https://censusnepal.cbs.gov.np/results>)

२.२.१८ घरको उपयुक्तताको वर्गीकरण (House Quintile in Household Level)

तालिका २.१८: घरको उपयुक्तताको वर्गीकरण (House Quintile in Household Level)

वडा नं.	जम्मा घरपरिवार	घरको गुणस्तर (सङ्ख्या)						घरको गुणस्तर (%)					
	जम्मा	सबैभन्दा पर्याप्त	पर्याप्त	मध्यम	अपर्याप्त	सबैभन्दा अपर्याप्त	सबैभन्दा पर्याप्त	पर्याप्त	मध्यम	अपर्याप्त	सबैभन्दा अपर्याप्त	सबैभन्दा अपर्याप्त	सबैभन्दा अपर्याप्त
१	९४६	५४९	३३६	४५	१५	१	५८.०३	३५.५२	४.७६	१.५९	०.११	०.११	०.११
२	७०२	३९७	२०९	६७	२९	०	५६.५५	२९.७७	९.५४	४.१३	०	०	०
३	५०८	२८१	२२५	२	०	०	५५.३१	४४.२९	०.३९	०	०	०	०
४	८०६	१५४	५०१	१४४	७	०	१९.११	६२.१६	१७.८७	०.८७	०	०	०
५	५२९	२५१	१६३	१०२	१३	०	४७.४५	३०.८१	१९.२८	२.४६	०	०	०
६	३९३	३८	१४९	१६७	३६	३	९.६७	३७.९१	४२.४९	९.१६	०.७६	०.७६	०.७६
७	५८५	२२५	२९२	६८	०	०	३८.४६	४९.९१	११.६२	०	०	०	०
८	३६९	२५२	९६	२१	०	०	६८.२९	२६.०२	५.६९	०	०	०	०
९	९१९	५६५	२९३	५८	२	१	६१.४८	३१.८८	६.३१	०.२२	०.११	०.११	०.११
१०	९४९	५९०	३३६	२३	०	०	६२.१७	३५.४१	२.४२	०	०	०	०
११	९६९	६९९	२३२	३५	२	१	७२.१४	२३.९४	३.६१	०.२१	०.१	०.१	०.१

वडा नं.	जम्मा घरपरिवार	घरको गुणस्तर (सङ्ख्या)					घरको गुणस्तर (%)				
	जम्मा	सबैभन्दा पर्याप्त	पर्याप्त	मध्यम	अपर्याप्त	सबैभन्दा अपर्याप्त	सबैभन्दा पर्याप्त	पर्याप्त	मध्यम	अपर्याप्त	सबैभन्दा अपर्याप्त
१२	६६८	४३७	१९४	३७	०	०	६५.४२	२९.०४	५.५४	०	०
१३	९६८	६७७	२७०	१८	३	०	६९.९४	२७.८९	१.८६	०.३१	०
१४	१००५	६४३	३२७	३४	१	०	६३.९८	३२.५४	३.३८	०.१	०
१५	९२१	६५७	२३३	२६	५	०	७१.३४	२५.३	२.८२	०.५४	०
१६	१४२३	८७३	३१२	२३०	८	०	६१.३५	२१.९३	१६.१६	०.५६	०
१७	१८३३	९०५	७८२	११९	२७	०	४९.३७	४२.६६	६.४९	१.४७	०
जम्मा	१४४९३	८१९३	४९५०	११९६	१४८	६	५६.५३	३४.१५	८.२५	१.०२	०.०४

स्रोत: राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय, काठमाण्डौ । (<https://censusnepal.cbs.gov.np/results>)

२.२.१९ आर्थिक अवस्था अनुसार परिवारको वर्गीकरण (Wealth Quintile in Household Level)

जनगणना २०७८ ले सङ्कलन गरेका घरको बोनोट संरचना र किसिम (जग, पर्खाल, छानो, भूईँ आदि), खानेपानीको मुख्य स्रोत, खाना पकाउन र बत्ती बाल्न प्रयोग हुने इन्धन, शौचालयको सुविधा र अन्य घरायसी सम्पतिको आधारमा हाल देशका विभिन्न भूभागमा बसोबास गर्ने परिवारलाई पाँच बराबर भागमा विभाजन गरि आर्थिक अवस्थाको स्तर (Wealth quintile) निर्धारण गरिएको छ । यसरी सूचक निर्माण गर्दा घरायसी उपभोग, साधन तथा सुविधामा न्यून पहुँच भएका पहिलो (तल्लो २०%) वर्गमा र साधन तथा सुविधामा सहज पहुँच रहेका परिवार पाँचौँ (माथिल्लो २०%) वर्गमा पर्ने गरि गरिएको छ ।

यस वर्गीकरणले देशका सबै परिवारलाई समान २० प्रतिशतमा विभाजन गर्ने हुनाले सबै तल्लो देखि माथिल्लो तहसम्मका पाँचै भागमा २० प्रतिशत नै परिवार भएको देखिन्छ । समग्र देशभरीका परिवारलाई समान ५ भागमा वितरण गर्दा यस नगरपालिकामा भएको घर परिवार कुन तहमा रहेका छन् र तिनको वितरण कस्तो छ भनि विश्लेषण गरिएको छ ।

राष्ट्रिय जनगणना २०७८ अनुसार यस नगरपालिकामा न्यून आर्थिक अवस्था भएका तल्लो अतिगरीब वर्गमा ३.२ प्रतिशत र माथिल्लो सबैभन्दा धनी वर्गमा ४१.७४ प्रतिशत परिवार रहेका छन् । यस नगरपालिकाको प्रत्येक वडाको परिवारको आर्थिक पञ्चामश वर्गीकरण सङ्ख्या र प्रतिशतमा तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका २.१९: पञ्चम आर्थिक सम्पन्नताको अवस्था अनुसार परिवारको वर्गीकरण (Wealth Quintile in Household Level)

वडा नं.	जम्मा घरपरिवार	Wealth Quintile (सङ्ख्या)					Wealth Quintile (%)				
	जम्मा	अति गरिब	गरिब	मध्यम	धनी	सबै भन्दा धनी	अति गरिब	गरिब	मध्यम	धनी	सबै भन्दा धनी
१	९४६	१८	२८	१४०	३७९	३८१	१.९	२.९६	१४.८	४०.०६	४०.२७
२	७०२	४५	३१	७९	२४७	३००	६.४१	४.४२	११.२५	३५.१९	४२.७४
३	५०८	१	५	४८	१७६	२७८	०.२	०.९८	९.४५	३४.६५	५४.७२
४	८०६	३५	९१	२५९	२८६	१३५	४.३४	११.२९	३२.१३	३५.४८	१६.७५
५	५२९	६१	४६	१०५	१७०	१४७	११.५३	८.७	१९.८५	३२.१४	२७.७९
६	३९३	८७	९२	११९	६०	३५	२२.१४	२३.४१	३०.२८	१५.२७	८.९१
७	५८५	७	३५	१३७	२१४	१९२	१.२	५.९८	२३.४२	३६.५८	३२.८२
८	३६९	०	१३	६०	१४६	१५०	०	३.५२	१६.२६	३९.५७	४०.६५
९	९१९	१४	४३	१६०	३८४	३१८	१.५२	४.६८	१७.४१	४१.७८	३४.६
१०	९४९	२	१८	८९	३४८	४९२	०.२१	१.९	९.३८	३६.६७	५१.८४
११	९६९	५	२२	८४	३७३	४८५	०.५२	२.२७	८.६७	३८.४९	५०.०५
१२	६६८	४	२८	११५	२३६	२८५	०.६	४.१९	१७.२२	३५.३३	४२.६६
१३	९६८	७	८	११५	३४३	४९५	०.७२	०.८३	११.८८	३५.४३	५१.१४
१४	१००५	२	१७	१०३	४१५	४६८	०.२	१.६९	१०.२५	४१.२९	४६.५७
१५	९२१	४	२४	१११	२४९	५३३	०.४३	२.६१	१२.०५	२७.०४	५७.८७
१६	१४२३	१३०	९५	१८०	४१६	६०२	९.१४	६.६८	१२.६५	२९.२३	४२.३
१७	१८३३	४२	८०	२९३	६६४	७५४	२.२९	४.३६	१५.९८	३६.२२	४१.१३
जम्मा	१४४९३	४६४	६७६	२१९७	५१०६	६०५०	३.२	४.६६	१५.१६	३५.२३	४१.७४

स्रोत: राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय, काठमाण्डौ । (<https://censusnepal.cbs.gov.np/results>)

२.३ जनसाङ्ख्यिक विवरण

२.३.१ वडा अनुसार परिवार सङ्ख्या, जनसङ्ख्या तथा लैङ्गिक अनुपात

जनगणनाको अन्तिम नतिजा अनुसार (जनगणना सन्दर्भ दिन २०७८ साल मंसिर ९ गते) देवचुली नगरपालिकाको जनसङ्ख्या ५८ हजार ३ जना रहेको छ जसमा पुरुषको सङ्ख्या ३० हजार ६ सय ६७ र महिलाको सङ्ख्या २७ हजार ३ सय ३६ रहेको छ । यस पालिकामा जनगणना २०७८ अनुसार लैङ्गिक अनुपात ८९.१४ अर्थात् १०० जना महिलामा ८९ जना पुरुष रहेको छ । यस पालिकाको औषत परिवारको आकार ४.०७ प्रति परिवार रहेको छ । वडा सहितको विस्तृत विवरण तलको तालिकामा प्रस्तुत छ ।

तालिका २.२०: वडा अनुसार परिवार सङ्ख्या, जनसङ्ख्या तथा लैङ्गिक अनुपात

वडा नम्बर	परिवार सङ्ख्या	जनसङ्ख्या			परिवारको आकार	लैङ्गिक अनुपात
		जम्मा	पुरुष	महिला		
१	९४६	३८१२	१८३३	१९७९	४.०३	९२.६२
२	७०२	२७१९	१३४४	१३७५	३.८७	९७.७५
३	५०८	१९९६	९७६	१०२०	३.९३	९५.६९
४	८०६	३१९९	१५२१	१६७८	३.९७	९०.६४
५	५२९	२२५२	१०६०	११९२	४.२६	८८.९३
६	३९३	१८१७	८४३	९७४	४.६२	८६.५५
७	५८५	२४११	११२०	१२९१	४.१२	८६.७५
८	३६९	१५३५	७०२	८३३	४.१६	८४.२७
९	९१९	३६६९	१६५७	२०१२	३.९९	८२.३६
१०	९४९	३६१६	१६३४	१९८२	३.८१	८२.४४
११	९६९	३८४५	१८००	२०४५	३.९७	८८.०२
१२	६६८	२६७२	१२५८	१४१४	४.००	८८.९७
१३	९६८	३६९७	१७८९	१९०८	३.८२	९३.७६
१४	१००५	३८३२	१८२१	२०११	३.८१	९०.५५
१५	९२१	३६५५	१७५८	१८९७	३.९७	९२.६७
१६	१४२३	५८५५	२६७१	३१८४	४.११	८३.८९
१७	१८३३	७४२१	३५४९	३८७२	४.०५	९१.६६
जम्मा	१४४९३	५८००३	२७३३६	३०६६७	४.००	८९.१४

स्रोत: राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय, काठमाण्डौ । (<https://censusnepal.cbs.gov.np/results>)

२.३.२ उमेर अनुसार जनसङ्ख्या र आश्रित अनुपात

तालिका २.२१: उमेर अनुसार जनसङ्ख्या र आश्रित अनुपात

वडा नं.	उमेर समूह अनुसार जनसङ्ख्या			जम्मा जनसङ्ख्या	आश्रित अनुपात		
	०-१४	१५-६४	६५+		बाल आश्रित	वृद्ध आश्रित	कुल आश्रित
१	९८५	२६२६	२०१	३८१२	३७.५१	७.६५	४५.१६
२	७२०	१८७२	१२७	२७१९	३८.४६	६.७८	४५.२५
३	५१४	१३३६	१४६	१९९६	३८.४७	१०.९३	४९.४
४	८८०	२१२९	१९०	३१९९	४१.३३	८.९२	५०.२६
५	५५८	१५२०	१७४	२२५२	३६.७१	११.४५	४८.१६
६	५१७	११९९	१०१	१८१७	४३.१२	८.४२	५१.५४
७	६७१	१५७४	१६६	२४११	४२.६३	१०.५५	५३.१८
८	४००	१०४८	८७	१५३५	३८.१७	८.३	४६.४७
९	१०१२	२३७४	२८३	३६६९	४२.६३	११.९२	५४.५५
१०	९३३	२३९१	२९२	३६१६	३९.०२	१२.२१	५१.२३

वडा नं.	उमेर समूह अनुसार जनसङ्ख्या			जम्मा जनसङ्ख्या	आश्रित अनुपात		
	०-१४	१५-६४	६५+		बाल आश्रित	वृद्ध आश्रित	कुल आश्रित
११	१०३३	२५४७	२६५	३८४५	४०.५६	१०.४	५०.९६
१२	६७५	१७७४	२२३	२६७२	३८.०५	१२.५७	५०.६२
१३	९७२	२५३४	१९१	३६९७	३८.३६	७.५४	४५.९
१४	१०१२	२५७६	२४४	३८३२	३९.२९	९.४७	४८.७६
१५	८९६	२४७१	२८८	३६५५	३६.२६	११.६६	४७.९२
१६	१४६१	३९६४	४३०	५८५५	३६.८६	१०.८५	४७.७
१७	१७२२	५१४२	५५७	७४२१	३३.४९	१०.८३	४४.३२
जम्मा	१४९६१	३९०७७	३९६५	५८००३	३८.२९	१०.१५	४८.४३

स्रोत: राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय, काठमाण्डौ । (<https://censusnepal.cbs.gov.np/results>)

२.३.२ वडा अनुसार परिवार संरचना

तालिका २.२२: परिवार संरचना अनुसारको विवरण

वडा नं.	जनसङ्ख्या (संस्थागत बाहेक)			सङ्ख्या		प्रतिशत	
	जम्मा	पुरुष	महिला	एकल	संयुक्त	एकल	संयुक्त
१	३८१२	१८३३	१९७९	१९२१	१८९१	५०.३९	४९.६१
२	२७१९	१३४४	१३७५	१४५१	१२६८	५३.३७	४६.६३
३	१९९६	९७६	१०२०	९५८	१०३८	४८	५२
४	३१९९	१५२१	१६७८	१६४३	१५५६	५१.३६	४८.६४
५	२२५२	१०६०	११९२	९२३	१३२९	४०.९९	५९.०१
६	१८१७	८४३	९७४	५५४	१२६३	३०.४९	६९.५१
७	२४११	११२०	१२९१	१०९०	१३२१	४५.२१	५४.७९
८	१५३५	७०२	८३३	६८६	८४९	४४.६९	५५.३१
९	३६६९	१६५७	२०१२	१५८५	२०८४	४३.२	५६.८
१०	३६१६	१६३४	१९८२	१७७१	१८४५	४८.९८	५१.०२
११	३८४५	१८००	२०४५	१७१६	२१२९	४४.६३	५५.३७
१२	२६७२	१२५८	१४१४	११९२	१४८०	४४.६१	५५.३९
१३	३६९७	१७८९	१९०८	१९३२	१७६५	५२.२६	४७.७४
१४	३८३२	१८२१	२०११	१९९७	१८३५	५२.११	४७.८९
१५	३६५५	१७५८	१८९७	१६८३	१९७२	४६.०५	५३.९५
१६	५८५५	२६७१	३१८४	२३९३	३४६२	४०.८७	५९.१३
१७	७४२१	३५४९	३८७२	३३७१	४०५०	४५.४३	५४.५७
जम्मा	५८००३	२७३३६	३०६६७	२६८६६	३११३७	४६.३२	५३.६८

स्रोत: राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय, काठमाण्डौ । (<https://censusnepal.cbs.gov.np/results>)

२.३.३ वडा अनुसार विधवा र एकल महिलाको अवस्था

तालिका २.२३: विधवा र एकल महिलाको अवस्था

वडा नं.	१० वर्ष वा सो भन्दा माथिका महिलाको जनसङ्ख्या			प्रतिशत	
	जम्मा	विधवा	एकल महिला	विधवा	एकल महिला
१	१६८५	१२३	१६८	७.३	९.९७
२	११६१	७६	९१	६.५५	७.८४
३	८८३	३७	४५	४.१९	५.१
४	१४१४	८८	१०७	६.२२	७.५७
५	१०२०	८७	१०१	८.५३	९.९
६	८१७	३५	४७	४.२८	५.७५
७	१०९१	९५	११४	८.७१	१०.४५
८	७११	५१	५९	७.१७	८.३
९	१६९५	१२५	१४३	७.३७	८.४४
१०	१७०४	१२७	१५१	७.४५	८.८६
११	१७५३	१४४	१६४	८.२१	९.३६
१२	१२१९	१२२	१४५	१०.०१	११.८९
१३	१६१३	१३६	१६२	८.४३	१०.०४
१४	१७२८	१२२	१३७	७.०६	७.९३
१५	१६४२	१४४	१७४	८.७७	१०.६
१६	२७०८	२६०	३११	९.६	११.४८
१७	३३९२	२५५	२९६	७.५२	८.७३
जम्मा	२६२३६	२०२७	२४१५	७.७३	९.२

स्रोत: राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय, काठमाण्डौ / (<https://censusnepal.cbs.gov.np/results>)

२.३.४ वडा अनुसार परिवार मूली

तालिका २.२४: लिङ्गका आधारमा परिवार मूली

वडा नं.	परिवार मूली			परिवार मूलीको %	
	जम्मा	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला
१	९४६	३७६	५७०	३९.७५	६०.२५
२	७०२	४६९	२३३	६६.८१	३३.१९
३	५०८	३०३	२०५	५९.६५	४०.३५
४	८०६	४९४	३१२	६१.२९	३८.७१
५	५२९	२५१	२७८	४७.४५	५२.५५
६	३९३	२२८	१६५	५८.०२	४१.९८
७	५८५	३४१	२४४	५८.२९	४१.७१
८	३६९	१४०	२२९	३७.९४	६२.०६

वडा नं.	परिवार मूली			परिवार मूलीको %	
	जम्मा	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला
९	९१९	४०९	५१०	४४.५	५५.५
१०	९४९	५५०	३९९	५७.९६	४२.०४
११	९६९	५४०	४२९	५५.७३	४४.२७
१२	६६८	३९३	२७५	५८.८३	४१.१७
१३	९६८	६५६	३१२	६७.७७	३२.२३
१४	१००५	५९३	४१२	५९	४१
१५	९२१	६११	३१०	६६.३४	३३.६६
१६	१४२३	८३१	५९२	५८.४	४१.६
१७	१८३३	१२५६	५७७	६८.५२	३१.४८
जम्मा	१४४९३	८४४१	६०५२	५८.२४	४१.७६

स्रोत: राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय, काठमाण्डौ । (<https://censusnepal.cbs.gov.np/results>)

२.३.५ उमेरगत (Single year) जनसङ्ख्या, प्रतिशत र लैङ्गिक अनुपात

तालिका २.२५: उमेरगत (Single year) जनसङ्ख्या, प्रतिशत र लैङ्गिक अनुपात

उमेर	जनसङ्ख्या						लैङ्गिक अनुपात
	जम्मा	प्रतिशत	पुरुष	प्रतिशत	महिला	प्रतिशत	
सबै उमेरका	५८००३	१००	२७३३६	१००	३०६६७	१००	८९.१४
० वर्ष	७१२	१.२३	३९६	१.४५	३१६	१.०३	१२५.३२
१ वर्ष	८६५	१.४९	४४८	१.६४	४१७	१.३६	१०७.४३
२ वर्ष	९२३	१.५९	५१०	१.८७	४१३	१.३५	१२३.४९
३ वर्ष	९३०	१.६	४९४	१.८१	४३६	१.४२	११३.३०
४ वर्ष	९७०	१.६७	५२९	१.९४	४४१	१.४४	११९.९५
५ वर्ष	९८९	१.७१	५२६	१.९२	४६३	१.५१	११३.६१
६ वर्ष	१०६१	१.८३	५८२	२.१३	४७९	१.५६	१२१.५०
७ वर्ष	१०६३	१.८३	५८३	२.१३	४८०	१.५७	१२१.४६
८ वर्ष	१०७०	१.८४	५७६	२.११	४९४	१.६१	११६.६०
९ वर्ष	१०८२	१.८७	५९०	२.१६	४९२	१.६	११९.९२
१० वर्ष	१०८७	१.८७	५६०	२.०५	५२७	१.७२	१०६.२६
११ वर्ष	९०८	१.५७	४८०	१.७६	४२८	१.४	११२.१५
१२ वर्ष	१०७७	१.८६	५९५	२.१८	४८२	१.५७	१२३.४४
१३ वर्ष	१११९	१.९३	५८७	२.१५	५३२	१.७३	११०.३४
१४ वर्ष	११०५	१.९१	५९४	२.१७	५११	१.६७	११६.२४

उमेर	जनसङ्ख्या						लैङ्गिक अनुपात
	जम्मा	प्रतिशत	पुरुष	प्रतिशत	महिला	प्रतिशत	
१५ वर्ष	११०५	१.९१	५८६	२.१४	५१९	१.६९	११२.९१
१६ वर्ष	१०९६	१.८९	५५८	२.०४	५३८	१.७५	१०३.७२
१७ वर्ष	११४४	१.९७	५७७	२.११	५६७	१.८५	१०१.७६
१८ वर्ष	१२२९	२.१२	६१९	२.२६	६१०	१.९९	१०१.४८
१९ वर्ष	१११९	१.९३	५४२	१.९८	५७७	१.८८	९३.९३
२० वर्ष	११४८	१.९८	५३५	१.९६	६१३	२	८७.२८
२१ वर्ष	१००१	१.७३	४६१	१.६९	५४०	१.७६	८५.३७
२२ वर्ष	१०८३	१.८७	४६३	१.६९	६२०	२.०२	७४.६८
२३ वर्ष	९७८	१.६९	४१७	१.५३	५६१	१.८३	७४.३३
२४ वर्ष	१०३६	१.७९	४४१	१.६१	५९५	१.९४	७४.१२
२५ वर्ष	११४१	१.९७	४१९	१.५३	७२२	२.३५	५८.०३
२६ वर्ष	९४५	१.६३	३९७	१.४५	५४८	१.७९	७२.४५
२७ वर्ष	९६४	१.६६	३९०	१.४३	५७४	१.८७	६७.९४
२८ वर्ष	१०८७	१.८७	३८८	१.४२	६९९	२.२८	५५.५१
२९ वर्ष	१००९	१.७४	३९१	१.४३	६१८	२.०२	६३.२७
३० वर्ष	१०३८	१.७९	३८३	१.४	६५५	२.१४	५८.४७
३१ वर्ष	९३५	१.६१	३७७	१.३८	५५८	१.८२	६७.५६
३२ वर्ष	९७७	१.६८	४३४	१.५९	५४३	१.७७	७९.९३
३३ वर्ष	१०१५	१.७५	३९५	१.४४	६२०	२.०२	६३.७१
३४ वर्ष	९२२	१.५९	३९२	१.४३	५३०	१.७३	७३.९६
३५ वर्ष	१००८	१.७४	४३६	१.५९	५७२	१.८७	७६.२२
३६ वर्ष	९१७	१.५८	३७३	१.३६	५४४	१.७७	६८.५७
३७ वर्ष	८३४	१.४४	३५१	१.२८	४८३	१.५७	७२.६७
३८ वर्ष	९४३	१.६३	३७६	१.३८	५६७	१.८५	६६.३१
३९ वर्ष	८०७	१.३९	३५९	१.३१	४४८	१.४६	८०.१३
४० वर्ष	९५०	१.६४	४१०	१.५	५४०	१.७६	७५.९३
४१ वर्ष	६२०	१.०७	२८८	१.०५	३३२	१.०८	८६.७५
४२ वर्ष	८४४	१.४६	३९३	१.४४	४५१	१.४७	८७.१४
४३ वर्ष	७६३	१.३२	३०९	१.१३	४५४	१.४८	६८.०६
४४ वर्ष	६१०	१.०५	२९१	१.०६	३१९	१.०४	९१.२२
४५ वर्ष	६६१	१.१४	३१४	१.१५	३४७	१.१३	९०.४९

उमेर	जनसङ्ख्या						लैङ्गिक अनुपात
	जम्मा	प्रतिशत	पुरुष	प्रतिशत	महिला	प्रतिशत	
४६ वर्ष	५९५	१.०३	२७६	१.०१	३१९	१.०४	८६.५२
४७ वर्ष	५१२	०.८८	२४५	०.९	२६७	०.८७	९१.७६
४८ वर्ष	५९१	१.०२	२७४	१	३१७	१.०३	८६.४४
४९ वर्ष	५०४	०.८७	२२०	०.८	२८४	०.९३	७७.४६
५० वर्ष	७६३	१.३२	३४२	१.२५	४२१	१.३७	८१.२४
५१ वर्ष	५६२	०.९७	२६७	०.९८	२९५	०.९६	९०.५१
५२ वर्ष	५६३	०.९७	२६६	०.९७	२९७	०.९७	८९.५६
५३ वर्ष	५२४	०.९	२५४	०.९३	२७०	०.८८	९४.०७
५४ वर्ष	४९७	०.८६	२५३	०.९३	२४४	०.८	१०३.६९
५५ वर्ष	५०१	०.८६	२४१	०.८८	२६०	०.८५	९२.६९
५६ वर्ष	५०१	०.८६	२६५	०.९७	२३६	०.७७	११२.२९
५७ वर्ष	३४१	०.५९	१७४	०.६४	१६७	०.५४	१०४.१९
५८ वर्ष	४९२	०.८५	२२७	०.८३	२६५	०.८६	८५.६६
५९ वर्ष	३५८	०.६२	१६७	०.६१	१९१	०.६२	८७.४३
६० वर्ष	५३२	०.९२	२५३	०.९३	२७९	०.९१	९०.६८
६१ वर्ष	३२७	०.५६	१५०	०.५५	१७७	०.५८	८४.७५
६२ वर्ष	३४४	०.५९	१७१	०.६३	१७३	०.५६	९८.८४
६३ वर्ष	३३८	०.५८	१६८	०.६१	१७०	०.५५	९८.८२
६४ वर्ष	३०३	०.५२	१५४	०.५६	१४९	०.४९	१०३.३६
६५ वर्ष	३४२	०.५९	१४५	०.५३	१९७	०.६४	७३.६०
६६ वर्ष	३१८	०.५५	१४४	०.५३	१७४	०.५७	८२.७६
६७ वर्ष	२६०	०.४५	१२०	०.४४	१४०	०.४६	८५.७१
६८ वर्ष	२५४	०.४४	१२१	०.४४	१३३	०.४३	९०.९८
६९ वर्ष	२४८	०.४३	१०९	०.४	१३९	०.४५	७८.४२
७० वर्ष	३२७	०.५६	१५०	०.५५	१७७	०.५८	८४.७५
७१ वर्ष	२३१	०.४	११३	०.४१	११८	०.३८	९५.७६
७२ वर्ष	२०८	०.३६	१००	०.३७	१०८	०.३५	९२.५९
७३ वर्ष	१७०	०.२९	८४	०.३१	८६	०.२८	९७.६७
७४ वर्ष	१६७	०.२९	७८	०.२९	८९	०.२९	८७.६४
७५ वर्ष	२१७	०.३७	८९	०.३३	१२८	०.४२	६९.५३
७६ वर्ष	१५०	०.२६	७०	०.२६	८०	०.२६	८७.५०

उमेर	जनसङ्ख्या						लैङ्गिक अनुपात
	जम्मा	प्रतिशत	पुरुष	प्रतिशत	महिला	प्रतिशत	
७७ वर्ष	१९३	०.३३	९४	०.३४	९९	०.३२	९४.९५
७८ वर्ष	१४०	०.२४	७१	०.२६	६९	०.२२	१०२.९०
७९ वर्ष	९४	०.१६	४९	०.१८	४५	०.१५	१०८.८९
८० वर्ष	१०७	०.१८	४१	०.१५	६६	०.२२	६२.१२
८१ वर्ष	७०	०.१२	३६	०.१३	३४	०.११	१०५.८८
८२ वर्ष	७२	०.१२	३९	०.१४	३३	०.११	११८.१८
८३ वर्ष	८०	०.१४	४०	०.१५	४०	०.१३	१००.००
८४ वर्ष	४६	०.०८	२४	०.०९	२२	०.०७	१०९.०९
८५ वर्ष	३६	०.०६	१७	०.०६	१९	०.०६	८९.४७
८६ वर्ष	३१	०.०५	२५	०.०९	६	०.०२	४१६.६७
८७ वर्ष	३५	०.०६	१५	०.०५	२०	०.०७	७५.००
८८ वर्ष	४५	०.०८	२२	०.०८	२३	०.०७	९५.६५
८९ वर्ष	१८	०.०३	११	०.०४	७	०.०२	१५७.१४
९० वर्ष	२४	०.०४	१२	०.०४	१२	०.०४	१००.००
९१ वर्ष	१२	०.०२	५	०.०२	७	०.०२	७१.४३
९२ वर्ष	११	०.०२	६	०.०२	५	०.०२	१२०.००
९३ वर्ष	९	०.०२	२	०.०१	७	०.०२	२८.५७
९४ वर्ष	१३	०.०२	८	०.०३	५	०.०२	१६०.००
९५ वर्ष	१०	०.०२	६	०.०२	४	०.०१	१५०.००
९६ वर्ष	२	०	१	०	१	०	१००.००
९७ वर्ष	१	०	०	०	१	०	०.००
९८ वर्ष	२	०	०	०	२	०.०१	०.००
९९ वर्ष	१६	०.०३	५	०.०२	११	०.०४	४५.४५
१०० वर्ष र माथि	६	०.०१	२	०.०१	४	०.०१	५०.००

स्रोत: राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय, काठमाण्डौ । (<https://censusnepal.cbs.gov.np/results>)

२.३.६ उमेर समूहअनुसार जनसङ्ख्याको संरचना

तालिका २.२६: उमेर समूह अनुसार जनसङ्ख्या र लैङ्गिक अनुपात

उमेर समूह	जम्मा		पुरुष		महिला		लैङ्गिक अनुपात
	जनसङ्ख्या	प्रतिशत	जनसङ्ख्या	प्रतिशत	जनसङ्ख्या	प्रतिशत	
देवचुली न.पा. जम्मा	५८००३	१००.००	२७३३६	१००.००	३०६६७	१००.००	८९.१४
००-०४ वर्ष	४४००	७.५९	२३७७	८.७०	२०२३	६.६०	११७.५०
०५-०९ वर्ष	५२६५	९.०८	२८५७	१०.४५	२४०८	७.८५	११८.६५
१०-१४ वर्ष	५२९६	९.१३	२८१६	१०.३०	२४८०	८.०९	११३.५५
१५-१९ वर्ष	५६९३	९.८२	२८८२	१०.५४	२८११	९.१७	१०२.५३
२०-२४ वर्ष	५२४६	९.०४	२३१७	८.४८	२९२९	९.५५	७९.११
२५-२९ वर्ष	५१४६	८.८७	१९८५	७.२६	३१६१	१०.३१	६२.८०
३०-३४ वर्ष	४८८७	८.४३	१९८१	७.२५	२९०६	९.४८	६८.१७
३५-३९ वर्ष	४५०९	७.७७	१८९५	६.९३	२६१४	८.५२	७२.४९
४०-४४ वर्ष	३७८७	६.५३	१६९१	६.१९	२०९६	६.८३	८०.६८
४५-४९ वर्ष	२८६३	४.९४	१३२९	४.८६	१५३४	५.००	८६.६४
५०-५४ वर्ष	२९०९	५.०२	१३८२	५.०६	१५२७	४.९८	९०.५०
५५-५९ वर्ष	२१९३	३.७८	१०७४	३.९३	१११९	३.६५	९५.९८
६०-६४ वर्ष	१८४४	३.१८	८९६	३.२८	९४८	३.०९	९४.५१
६५-६९ वर्ष	१४२२	२.४५	६३९	२.३४	७८३	२.५५	८१.६१
७०-७४ वर्ष	११०३	१.९०	५२५	१.९२	५७८	१.८८	९०.८३
७५-७९ वर्ष	७९४	१.३७	३७३	१.३६	४२१	१.३७	८८.६०
८०-८४ वर्ष	३७५	०.६५	१८०	०.६६	१९५	०.६४	९२.३१
८५-८९ वर्ष	१६५	०.२८	९०	०.३३	७५	०.२४	१२०.००
९०-९४ वर्ष	६९	०.१२	३३	०.१२	३६	०.१२	९१.६७
९५+ वर्ष	३७	०.०६	१४	०.०५	२३	०.०७	६०.८७

स्रोत: राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय, काठमाण्डौ । (<https://censusnepal.cbs.gov.np/results>)

२.३.७ वडा अनुसार बालबालिकाको लैङ्गिक अनुपात

तालिका २.२७: बालबालिकाहरूको लैङ्गिक अनुपात

वडा नं.	बालबालिका (०-१७ वर्ष)			लैङ्गिक अनुपात
	जम्मा	पुरुष	महिला	
१	१२०४	६५४	५५०	११८.९
२	८७१	४७३	३९८	११८.८
३	६३१	३५०	२८१	१२४.६
४	१०८३	५६३	५२०	१०८.३
५	७०३	३७४	३२९	११३.७
६	५९८	३१३	२८५	१०९.८
७	८१७	४३६	३८१	११४.४
८	५०९	२६१	२४८	१०५.२
९	१२६५	६६६	५९९	१११.२
१०	११४५	६१०	५३५	११४
११	१२६४	६७७	५८७	११५.३
१२	८२५	४७०	३५५	१३२.४
१३	११३८	६२१	५१७	१२०.१
१४	१२३६	६५८	५७८	११३.८
१५	११२३	६००	५२३	११४.७
१६	१७९४	९०६	८८८	१०२
१७	२१००	११३९	९६१	११८.५
जम्मा	१८३०६	९७७१	८५३५	११४.५

स्रोत: राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय, काठमाण्डौ । (<https://censusnepal.cbs.gov.np/result>)

२.३.८ जातजाति अनुसार जनसङ्ख्या

तालिका २.२८: नगरपालिकामा जातजातिको सङ्ख्यात्मक अवस्था

जात/जाति	जम्मा		पुरुष		महिला	
	सङ्ख्या	प्रतिशत	सङ्ख्या	प्रतिशत	सङ्ख्या	प्रतिशत
सबै जात	५८००३	१००.००	२७३३६	१००.००	३०६६७	१००.००
क्षेत्री	५३९३	९.३०	२४८०	९.०७	२९१३	९.५०
ब्राह्मण पहाड	१७५६४	३०.२८	८३२०	३०.४४	९२४४	३०.१४
मगर	१४९१३	२५.७१	६८६३	२५.११	८०५०	२६.२५
थारु	३७४३	६.४५	१८३२	६.७०	१९११	६.२३
तामाङ	१४३५	२.४७	७००	२.५६	७३५	२.४०
नेवा/नेवार	१७६२	३.०४	८२९	३.०३	९३३	३.०४

जात/जाति	जम्मा		पुरुष		महिला	
	सङ्ख्या	प्रतिशत	सङ्ख्या	प्रतिशत	सङ्ख्या	प्रतिशत
विश्वकर्मा	४०२४	६.९४	१८३९	६.७३	२१८५	७.१२
मुसलमान	३७४	०.६४	१८१	०.६६	१९३	०.६३
यादव	४७	०.०८	३७	०.१४	१०	०.०३
राई	८९	०.१५	३६	०.१३	५३	०.१७
गुरुङ	१०७२	१.८५	४९३	१.८०	५७९	१.८९
परियार	१३२६	२.२९	६०३	२.२१	७२३	२.३६
ठकुरी	७४४	१.२८	३४४	१.२६	४००	१.३०
याक्थुङ/लिम्बु	१६	०.०३	७	०.०३	९	०.०३
मिजार	९८९	१.७१	४३६	१.५९	५५३	१.८०
तेली	१६	०.०३	१०	०.०४	६	०.०२
कोईरी/ कुस्वाह	१८	०.०३	६	०.०२	१२	०.०४
मुसहर	४७	०.०८	२४	०.०९	२३	०.०७
कुर्मी	३१	०.०५	१६	०.०६	१५	०.०५
सन्ध्यासी/दशनामी	२४२	०.४२	११५	०.४२	१२७	०.४१
मल्लाह	३५	०.०६	२३	०.०८	१२	०.०४
ब्राह्मण तराई	१२०४	२.०८	६०१	२.२०	६०३	१.९७
कलवार	१७	०.०३	११	०.०४	६	०.०२
कानु	११	०.०२	९	०.०३	२	०.०१
कुमाल	६१७	१.०६	२८३	१.०४	३३४	१.०९
घर्ती/भुजेल	२०१	०.३५	९६	०.३५	१०५	०.३४
हजाम/ ठाकुर	७०	०.१२	३८	०.१४	३२	०.१०
राजवंशी	११	०.०२	६	०.०२	५	०.०२
हलुवाई	१२	०.०२	९	०.०३	३	०.०१
माझी	३४१	०.५९	१७०	०.६२	१७१	०.५६
बरै	२३	०.०४	२०	०.०७	३	०.०१
विन	१६	०.०३	१२	०.०४	४	०.०१
चेपाङ्ग/प्रजा	२७	०.०५	१९	०.०७	८	०.०३
सोनार	३९	०.०७	१९	०.०७	२०	०.०७
सुनवार	१२२	०.२१	६७	०.२५	५५	०.१८
कायस्था	१०	०.०२	५	०.०२	५	०.०२
दरै	१६६	०.२९	८०	०.२९	८६	०.२८

जात/जाति	जम्मा		पुरुष		महिला	
	सङ्ख्या	प्रतिशत	सङ्ख्या	प्रतिशत	सङ्ख्या	प्रतिशत
वोटे	६६३	१.१४	३२५	१.१९	३३८	१.१०
बराम/ बरामु	१७	०.०३	६	०.०२	११	०.०४
गाईने	३१	०.०५	१३	०.०५	१८	०.०६
अन्य	८६	०.१५	४८	०.१८	३८	०.१२
विदेशी	४२८	०.७४	३०२	१.१०	१२६	०.४१
उल्लेख नभएको	११	०.०२	३	०.०१	८	०.०३

स्रोत: राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय, काठमाण्डौ / (<https://censusnepal.cbs.gov.np/results>)

२.३.९ मातृभाषा र लिङ्गका आधारमा जनसङ्ख्या अवस्था

तालिका २.२९: मातृभाषा र लिङ्गका आधारमा जनसङ्ख्या अवस्था

मातृ भाषा	जम्मा		पुरुष		महिला	
	सङ्ख्या	प्रतिशत	सङ्ख्या	प्रतिशत	सङ्ख्या	प्रतिशत
सबै मातृभाषा	५८००३	१००.००	२७३३६	१००.००	३०६६७	१००.००
नेपाली	३८७९९	६६.८९	१८१५५	६६.४१	२०६४४	६७.३२
मैथिली	१५४	०.२७	८५	०.३१	६९	०.२२
भोजपुरी	७४२	१.२८	४९८	१.८२	२४४	०.८०
थारु	३३६७	५.८०	१६३१	५.९७	१७३६	५.६६
तामाङ्	९५१	१.६४	४६८	१.७१	४८३	१.५७
नेपाल भाषा/नेवारी	६३७	१.१०	३१२	१.१४	३२५	१.०६
मगर ढुत	११६२६	२०.०४	५२९६	१९.३७	६३३०	२०.६४
उर्दु	१२	०.०२	५	०.०२	७	०.०२
अवधी	२१	०.०४	१२	०.०४	९	०.०३
गुरुङ	५७१	०.९८	२६७	०.९८	३०४	०.९९
राई	२९	०.०५	१६	०.०६	१३	०.०४
हिन्दी	१८०	०.३१	११८	०.४३	६२	०.२०
चेपाङ	१६	०.०३	९	०.०३	७	०.०२
माझी	१०३	०.१८	५३	०.१९	५०	०.१६
भुजेल	१५	०.०३	७	०.०३	८	०.०३
बङ्गला	१९	०.०३	१६	०.०६	३	०.०१
कुमाल	६८	०.१२	३४	०.१२	३४	०.११
दरै	९२	०.१६	४९	०.१८	४३	०.१४

मातृ भाषा	जम्मा		पुरुष		महिला	
	सङ्ख्या	प्रतिशत	सङ्ख्या	प्रतिशत	सङ्ख्या	प्रतिशत
बोटे	३४१	०.५९	१७३	०.६३	१६८	०.५५
सांकेतिक भाषा	११	०.०२	५	०.०२	६	०.०२
संस्कृत	१८८	०.३२	९५	०.३५	९३	०.३०
अन्य	६१	०.११	३२	०.१२	२९	०.०९

स्रोत: राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय, काठमाण्डौ । (<https://censusnepal.cbs.gov.np/results>)

२.३.१० धर्म र लिङ्गका आधारमा जनसङ्ख्या

तालिका २.३०: धर्म र लिङ्गका आधारमा जनसङ्ख्या अवस्था

	जम्मा जनसङ्ख्या	धर्म									
		हिन्दु	बौद्ध	इस्लाम	किराँत	क्रिश्चियन	प्रकृति	वोन	जैन	बहाई	शिख
जम्मा	५८००३	५१०३६	३८२५	६११	५	२१४७	३१८	६१	०	०	०
प्रतिशत	१००.००	८७.९९	६.५९	१.०५	०.०१	३.७०	०.५५	०.११	०.००	०.००	०.००
पुरुष	२७३३६	२४०७०	१७९८	३३३	२	९६१	१५०	२२	०	०	०
प्रतिशत	१००.००	८८.०५	६.५८	१.२२	०.०१	३.५२	०.५५	०.०८	०.००	०.००	०.००
महिला	३०६६७	२६९६६	२०२७	२७८	३	११८६	१६८	३९	०	०	०
प्रतिशत	१००.००	८७.९३	६.६१	०.९१	०.०१	३.८७	०.५५	०.१३	०.००	०.००	०.००

स्रोत: राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय, काठमाण्डौ । (<https://censusnepal.cbs.gov.np/results>)

२.३.११ जनसङ्ख्याको वैवाहिक स्थिति

तालिका २.३१: १० वर्ष वा सो भन्दा माथि उमेरको जनसङ्ख्याको वैवाहिक स्थिति

वैवाहिक स्थिति	जम्मा	प्रतिशत	पुरुष	प्रतिशत	महिला	प्रतिशत
१० वर्ष वा सो भन्दा माथि	४८३३८	१००.००	२२१०२	१००.००	२६२३६	१००.००
विवाह नभएको	१४९०३	३०.८३	८२७४	३७.४४	६६२९	२५.२७
विवाहित	३०५८६	६३.२८	१३८२८	५९.९१	१७७५८	६६.९१
विधुर/विधवा	२४५६	५.०८	४२९	१.९४	२०२७	७.७३
पारपाचुके	१०५	०.२२	४५	०.२०	६०	०.२३
छुट्टिएको	२८८	०.६०	११२	०.५१	१७६	०.६७

स्रोत: राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय, काठमाण्डौ । (<https://censusnepal.cbs.gov.np/results>)

पहिलो विवाह गर्दाको उमेर

तालिका २.३२: दश वर्ष वा सो भन्दा माथिका जनसङ्ख्याको पहिलो विवाह गर्दाको उमेर

उमेर समूह	जम्मा	प्रतिशत	पुरुष	प्रतिशत	महिला	प्रतिशत
जम्मा	३३४३५	१००.००	१३८२८	१००.००	१९६०७	१००.००
दश वर्ष मुनि	१८०	०.५४	१४	०.१०	१६६	०.८५
१०-१४	२००८	६.०१	२६७	१.९३	१७४१	८.८८
१५-१७	६९४३	२०.७७	१३०४	९.४३	५६३९	२८.७६
१८-२०	१०३६०	३०.९९	३५१४	२५.४१	६८४६	३४.९२
२१-२४	८०२५	२४.००	४३१३	३१.१९	३७१२	१८.९३
२५-२९	४६०२	१३.७६	३४०२	२४.६०	१२००	६.१२
३०-३४	९०१	२.६९	७४६	५.३९	१५५	०.७९
३५-३९	१९८	०.५९	१५४	१.११	४४	०.२२
४०-४४	५६	०.१७	४२	०.३०	१४	०.०७
४५-४९	१२	०.०४	९	०.०७	३	०.०२
५० र सो भन्दा माथि	१२	०.०४	११	०.०८	१	०.०१
उल्लेख नभएको	१३८	०.४१	५२	०.३८	८६	०.४४

स्रोत: राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय, काठमाण्डौ । (<https://censusnepal.cbs.gov.np/results>)

२.३.१२ लिङ्ग र वडा अनुसार १५ र १८ वर्ष अगाडि हुने बाल विवाहको अवस्था

तालिका २.३३: लिङ्ग र वडा अनुसार १५ वर्ष अगाडि हुने बाल विवाहको अवस्था

वडा नं.	२०-२४ उमेरको जनसङ्ख्या			१५ वर्ष भन्दा अगाडिको उमेरमा विवाह गर्ने जनसङ्ख्या			बाल विवाह दर		
	जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला
१	३६६	१६६	२००	१०	१	९	२.७३	०.६	४.५
२	२५२	१३४	११८	८	३	५	३.१७	२.२४	४.२४
३	१५१	७०	८१	६	०	६	३.९७	०	७.४१
४	३०२	१३१	१७१	७	०	७	२.३२	०	४.०९
५	२२१	८७	१३४	४	०	४	१.८१	०	२.९९
६	१९४	८५	१०९	३	०	३	१.५५	०	२.७५
७	२३९	९६	१४३	२	०	२	०.८४	०	१.४
८	१४२	६५	७७	१	०	१	०.७	०	१.३
९	३४४	१३२	२१२	५	१	४	१.४५	०.७६	१.८९
१०	३००	१३०	१७०	०	०	०	०	०	०
११	३०२	१२९	१७३	६	०	६	१.९९	०	३.४७
१२	२११	९५	११६	१	०	१	०.४७	०	०.८६

वडा नं.	२०-२४ उमेको जनसङ्ख्या			१५ वर्ष भन्दा अगाडिको उमेरमा विवाह गर्ने जनसङ्ख्या			बाल विवाह दर		
	जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला
१३	३३६	१५०	१८६	३	०	३	०.८९	०	१.६१
१४	३२९	१५४	१७५	४	०	४	१.२२	०	२.२९
१५	२९७	१३९	१५८	४	२	२	१.३५	१.४४	१.२७
१६	५२७	२२९	२९८	५	१	४	०.९५	०.४४	१.३४
१७	७३३	३२५	४०८	९	१	८	१.२३	०.३१	१.९६
जम्मा	५२४६	२३१७	२९२९	७८	९	६९	१.४९	०.३९	२.३६

स्रोत: राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय, काठमाण्डौ । (<https://censusnepal.cbs.gov.np/results>)

तालिका २.३४: लिङ्ग र वडा अनुसार १८ वर्ष अगाडि हुने बाल विवाहको अवस्था

वडा नं.	२०-२४ उमेको जनसङ्ख्या			१८ वर्ष भन्दा अगाडिको उमेरमा विवाह गर्ने जनसङ्ख्या			बाल विवाह दर		
	जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला
१	३६६	१६६	२००	७६	१४	६२	२०.७७	८.४३	३१
२	२५२	१३४	११८	४५	१४	३१	१७.८६	१०.४५	२६.२७
३	१५१	७०	८१	२९	४	२५	१९.२१	५.७१	३०.८६
४	३०२	१३१	१७१	५७	९	४८	१८.८७	६.८७	२८.०७
५	२२१	८७	१३४	४३	१०	३३	१९.४६	११.४९	२४.६३
६	१९४	८५	१०९	५६	११	४५	२८.८७	१२.९४	४१.२८
७	२३९	९६	१४३	३२	५	२७	१३.३९	५.२१	१८.८८
८	१४२	६५	७७	१९	४	१५	१३.३८	६.१५	१९.४८
९	३४४	१३२	२१२	५५	७	४८	१५.९९	५.३	२२.६४
१०	३००	१३०	१७०	२१	४	१७	७	३.०८	१०
११	३०२	१२९	१७३	४०	६	३४	१३.२५	४.६५	१९.६५
१२	२११	९५	११६	१६	१	१५	७.५८	१.०५	१२.९३
१३	३३६	१५०	१८६	३६	२	३४	१०.७१	१.३३	१८.२८
१४	३२९	१५४	१७५	४०	७	३३	१२.१६	४.५५	१८.८६
१५	२९७	१३९	१५८	२०	३	१७	६.७३	२.१६	१०.७६
१६	५२७	२२९	२९८	६५	६	५९	१२.३३	२.६२	१९.८
१७	७३३	३२५	४०८	५९	६	५३	८.०५	१.८५	१२.९९
जम्मा	५२४६	२३१७	२९२९	७०९	११३	५९६	१३.५२	४.८८	२०.३५

स्रोत: राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय, काठमाण्डौ । (<https://censusnepal.cbs.gov.np/results>)

२.३.१३ अपाङ्गता सम्बन्धी विवरण

तालिका २.३५: अपाङ्गताको प्रकार अनुसारको जनसङ्ख्या

अपाङ्गताको अवस्था	जम्मा		पुरुष		महिला	
	सङ्ख्या	प्रतिशत	सङ्ख्या	प्रतिशत	सङ्ख्या	प्रतिशत
शारीरिक अपाङ्गता	६०५	३३.४४	३२३	३४.४७	२८२	३२.३४
न्यून दृष्टियुक्त	३६६	२०.२३	१८५	१९.७४	१८१	२०.७६
पूर्ण दृष्टिविहीन	७७	४.२६	४६	४.९१	३१	३.५६
बहिरोपन	१२२	६.७४	६५	६.९४	५७	६.५४
सुस्तश्रवण	१४१	७.७९	७२	७.६८	६९	७.९१
श्रवण दृष्टिविहीन	४८	२.६५	१७	१.८१	३१	३.५६
स्वर र बोलाइ	१८०	९.९५	९४	१०.०३	८६	९.८६
मानसिक वा मनोसामाजिक	९४	५.२०	५०	५.३४	४४	५.०५
बौद्धिक अपाङ्गता	२६	१.४४	१२	१.२८	१४	१.६१
अनुवंशीय रक्तश्राव (हेमोफिलिया)	६	०.३३	४	०.४३	२	०.२३
अटिजम्	७	०.३९	३	०.३२	४	०.४६
बहुअपाङ्गता	१३७	७.५७	६६	७.०४	७१	८.१४
जम्मा	१८०९	१००.००	९३७	१००.००	८७२	१००.००

स्रोत: राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय, काठमाण्डौ । (<https://censusnepal.cbs.gov.np/results>)

२.४ बसाईसराई सम्बन्धी विवरण

२.४.१ जन्मस्थानको आधारमा जनसङ्ख्या

राष्ट्रिय जनगणना २०७८ अनुसार नगरपालिकाका जम्मा ५८००३ जनसङ्ख्या मध्ये नेपालभित्र जन्मेका ९६.०९ प्रतिशत, विदेशमा जन्मेका ३.८३ प्रतिशत रहेका छन् । नेपाल भित्र जन्मेका मध्ये यही (नवलपरासी ब.सु.पू.) जिल्लाको यही पालिका (देवचुली नगरपालिका) मा जन्मेका कुल जनसङ्ख्याको ४९.७६ प्रतिशत, यही (नवलपरासी ब.सु.पू.) जिल्लाकै अर्को पालिकामा जन्मेका १४.०४ प्रतिशत र (नवलपरासी ब.सु.पू.) जिल्ला बाहेक अर्को जिल्लामा जन्मेका कुल जनसङ्ख्याको ३२.२९ प्रतिशत रहेको देखिन्छ ।

उल्लेखित जन्मस्थान हेर्दा अर्को पालिका वा अर्को जिल्लामा जन्मेको जनसङ्ख्यामा पुरुषको सङ्ख्या भन्दा बढी महिलाको सङ्ख्या रहेको देखिन्छ । विस्तृत विवरण तलको तालिकामा दिइएको छ ।

तालिका २.३६: नगरपालिकाको जन्मस्थानको आधारमा जनसङ्ख्या

पुरुष/महिला	जम्मा जनसङ्ख्या	नेपाल भित्र जन्मेको	यही जिल्लामा जन्मेको			अर्को जिल्लामा जन्मेको	विदेशमा जन्मेको	जन्म स्थान नखुलेको
			जम्मा	यही पालिकामा जन्मेको	अर्को पालिकामा जन्मेको			
जम्मा	५८००३	५५७३५	३७००७	२८८६३	८१४४	१८७२८	२२२०	४८
%	१००.००	९६.०९	६३.८०	४९.७६	१४.०४	३२.२९	३.८३	०.०८
पुरुष	२७३३६	२६२२६	१८३७८	१५५०८	२८७०	७८४८	१०८७	२३
%	१००.००	९५.९४	६७.२३	५६.७३	१०.५०	२८.७१	३.९८	०.०८
महिला	३०६६७	२९५०९	१८६२९	१३३५५	५२७४	१०८८०	११३३	२५
%	१००.००	९६.२२	६०.७५	४३.५५	१७.२०	३५.४८	३.६९	०.०८

स्रोत: राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय, काठमाण्डौ । (<https://censusnepal.cbs.gov.np/results>)

२.४.२ पछिल्लो पटक बसाइँ सरेको स्थानको आधारमा जनसङ्ख्या

राष्ट्रिय जनगणना २०७८ मा जीवनपर्यन्त बसाइँसराइ (Lifetime Migration) को अलवा हालको बसाइँसराइ (Current Migration) सम्बन्धी विवरणहरू संकलन गरिएको थियो । यस नगरपालिकामा गणना भएका व्यक्तिहरू यहाँ बसोबास गर्नु भन्दा लगत्तै अगाडि कुन ठाउँमा बसोबास थियो भन्ने विवरणलाई विश्लेषण गर्दा हाल अक्सर बसोबास गरिरहेको देवचुली नगरपालिकाबाट अर्को स्थानमा कहिल्यै पनि बसोबास नगरेको व्यक्तिहरू ४८.८५ प्रतिशत रहेका छन् । जसमध्ये पुरुष ५५.८६ प्रतिशत र महिला ४२.६१ प्रतिशत रहेका छन् ।

कुल जनसङ्ख्याको १६.९० प्रतिशत व्यक्तिहरू पछिल्लो पटक सम्बन्धित जिल्लाको अर्को गाउँपालिका वा नगरपालिकाबाट, ३०.०९ प्रतिशत जनसङ्ख्या अर्को जिल्लाबाट र ४.१५ प्रतिशत व्यक्तिहरू विदेशबाट बसाइँ सरेर हालको स्थानमा बसिरहेको देखिन्छ । लिङ्ग अनुसार विश्लेषण गर्दा यस अधिको बसोबास यस नगरपालिकाभन्दा अर्को स्थानमा बसोबास भएको पुरुषहरू मध्ये १२.५१ प्रतिशत अर्को पालिकाबाट, २६.७० प्रतिशत अर्को जिल्लाबाट र ४.९३ प्रतिशत विदेशबाट यस नगरपालिकामा बसोबास गरेको देखिन्छ । त्यस्तै २०.८१ प्रतिशत महिला अर्को पालिकाबाट, ३३.१२ प्रतिशत अर्को जिल्लाबाट र ३.४६ प्रतिशत महिला विदेशबाट यहाँ बसोबास गर्न आएको देखिन्छ । विस्तृत विवरण तलको तालिकामा दिइएको छ ।

तालिका २.३७: पछिल्लो पटक बसाइँ सरेको स्थानको आधारमा जनसङ्ख्या

पुरुष/ महिला	जम्मा जनसङ्ख्या	यस अधिको बसोवास									
		यही नगर पालिका	अर्को पालिका				अर्को जिल्ला				विदेश
			जम्मा	गाउँ पालिका	नगर पालिका	नखुलेको	जम्मा	गाउँ पालिका	नगर पालिका	नखुलेको	
जम्मा	५८००३	२८३३७	९८०१	७९१२	१०२५	८६४	१७४५६	१४०९७	२५५०	८०९	२४०९
%	१००.००	४८.८५	१६.९०	१३.६४	१.७७	१.४९	३०.०९	२४.३०	४.४०	१.३९	४.१५
पुरुष	२७३३६	१५२६९	३४२०	२७३५	३५८	३२७	७२९८	५९२३	१०४४	३३१	१३४९
%	१००.००	५५.८६	१२.५१	१०.०१	१.३१	१.२०	२६.७०	२१.६७	३.८२	१.२१	४.९३
महिला	३०६६७	१३०६८	६३८१	५१७७	६६७	५३७	१०१५८	८१७४	१५०६	४७८	१०६०
%	१००.००	४२.६१	२०.८१	१६.८८	२.१७	१.७५	३३.१२	२६.६५	४.९१	१.५६	३.४६

स्रोत: राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय, काठमाण्डौ । (<https://censusnepal.cbs.gov.np/results>)

तालिका २.३८: अक्सर बसोवास तथा अनुपस्थित घरपरिवार र जनसङ्ख्या

वडा नं.	अक्सर बसोवास				अक्सर अनुपस्थित देशभित्र				अक्सर अनुपस्थित देश बाहिर			
	घरपरिवार	जम्मा	पुरुष	महिला	घरपरिवार	जम्मा	पुरुष	महिला	घरपरिवार	जम्मा	पुरुष	महिला
जम्मा	१४४९३	५८००३	२७३३६	३०६६७	१५५६	२९८२	१७८९	११९३	४९६३	६५०४	५५००	१००४
१	९४६	३८१२	१८३३	१९७९	७१	११३	७३	४०	२५४	३०२	२५५	४७
२	७०२	२७१९	१३४४	१३७५	४७	७०	४७	२३	१२८	१५४	१३०	२४
३	५०८	१९९६	९७६	१०२०	७०	१६२	९०	७२	१३१	१८१	१४३	३८
४	८०६	३१९९	१५२१	१६७८	९९	२३६	१३६	१००	२३६	३०३	२४४	५९
५	५२९	२२५२	१०६०	११९२	६४	१११	७३	३८	१५४	१८७	१६१	२६
६	३९३	१८१७	८४३	९७४	६६	१३८	८३	५५	१६७	२१०	२०४	६
७	५८५	२४११	११२०	१२९१	७०	११३	७३	४०	२१५	२७०	२३९	३१
८	३६९	१५३५	७०२	८३३	३७	५०	३७	१३	१३४	१५५	१५०	५
९	९१९	३६६९	१६५७	२०१२	९६	१४७	९१	५६	४२९	५३९	४९५	४४
१०	९४९	३६१६	१६३४	१९८२	९९	१६५	१०६	५९	३८८	५१९	४४५	७४
११	९६९	३८४५	१८००	२०४५	१३१	२७२	१६५	१०७	३६९	४५७	४०१	५६
१२	६६८	२६७२	१२५८	१४१४	९९	१९९	१२४	७५	२७२	३२९	३०६	२३
१३	९६८	३६९७	१७८९	१९०८	१११	२८४	१४९	१३५	२७७	३७१	२९४	७७
१४	१००५	३८३२	१८२१	२०११	६९	११९	७५	४४	३५४	४५४	३७७	७७
१५	९२१	३६५५	१७५८	१८९७	९१	१७७	९८	७९	३१५	४४०	३४८	९२
१६	१४२३	५८५५	२६७१	३१८४	१८९	३९७	२२१	१७६	५११	७३३	५९५	१३८
१७	१८३३	७४२१	३५४९	३८७२	१४७	२२९	१४८	८१	६२९	९००	७१३	१८७

स्रोत: राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय, काठमाण्डौ । (<https://censusnepal.cbs.gov.np/results>)

तालिका २.३९: अक्सर बसोबास तथा अनुपस्थित घरपरिवार र जनसङ्ख्या प्रतिशतमा

वडा नं.	अक्सर अनुपस्थित देशभित्र				अक्सर अनुपस्थित देश बाहिर			
	घरपरिवार	जम्मा	पुरुष	महिला	घरपरिवार	जम्मा	पुरुष	महिला
जम्मा	१०.७४	५.१४	६.५४	३.८९	३४.२४	११.२१	२०.१२	३.२७
१	७.५१	२.९६	३.९८	२.०२	२६.८५	७.९२	१३.९१	२.३७
२	६.७	२.५७	३.५	१.६७	१८.२३	५.६६	९.६७	१.७५
३	१३.७८	८.१२	९.२२	७.०६	२५.७९	९.०७	१४.६५	३.७३
४	१२.२८	७.३८	८.९४	५.९६	२९.२८	९.४७	१६.०४	३.५२
५	१२.१	४.९३	६.८९	३.१९	२९.११	८.३	१५.१९	२.१८
६	१६.७९	७.५९	९.८५	५.६५	४२.४९	११.५६	२४.२	०.६२
७	११.९७	४.६९	६.५२	३.१	३६.७५	११.२	२१.३४	२.४
८	१०.०३	३.२६	५.२७	१.५६	३६.३१	१०.१	२१.३७	०.६
९	१०.४५	४.०१	५.४९	२.७८	४६.६८	१४.६९	२९.८७	२.१९
१०	१०.४३	४.५६	६.४९	२.९८	४०.८९	१४.३५	२७.२३	३.७३
११	१३.५२	७.०७	९.१७	५.२३	३८.०८	११.८९	२२.२८	२.७४
१२	१४.८२	७.४५	९.८६	५.३	४०.७२	१२.३१	२४.३२	१.६३
१३	११.४७	७.६८	८.३३	७.०८	२८.६२	१०.०४	१६.४३	४.०४
१४	६.८७	३.११	४.१२	२.१९	३५.२२	११.८५	२०.७	३.८३
१५	९.८८	४.८४	५.५७	४.१६	३४.२	१२.०४	१९.८	४.८५
१६	१३.२८	६.७८	८.२७	५.५३	३५.९१	१२.५२	२२.२८	४.३३
१७	८.०२	३.०९	४.१७	२.०९	३४.३२	१२.१३	२०.०९	४.८३

स्रोत: राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय, काठमाण्डौ । (<https://censusnepal.cbs.gov.np/results>)

तालिका २.४०: ग्रामीण, शहरोन्मुख र शहरी वर्गीकरण तथा जनसङ्ख्या

क्षेत्र	ग्रामीण		शहरोन्मुख		शहरी	
	वडाहरुको सङ्ख्या	जनसङ्ख्या	वडाहरुको सङ्ख्या	जनसङ्ख्या	वडाहरुको सङ्ख्या	जनसङ्ख्या
नवलपरासी ब.सु.पू.	३५	३३.७४	४६	४५.६१	११	२०.६५
देवचुली	३	१७.११	१२	७२.६९	२	१०.२०

स्रोत: नेपालमा ग्रामीण तथा शहरी क्षेत्रको वर्गीकरण, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय, काठमाण्डौ । (<https://censusnepal.cbs.gov.np/results>)

तालिका २.४१: ग्रामीण, शहरोन्मुख र शहरी वर्गीकरण तथा जनसङ्ख्या

वडा नं.	गाउँ-शहर वर्गीकरण	शहरी जनसङ्ख्या	शहरोन्मुख जनसङ्ख्या	ग्रामीण जनसङ्ख्या	गाउँ-शहर वर्गीकरणको वर्ग
१	Peri Urban	०	३८१२	०	Semi-Urban
२	Urban	२७१९	०	०	Dense Urban Cluster
३	Peri Urban	०	१९९६	०	Semi-Urban
४	Urban	३१९९	०	०	Dense Urban Cluster

वडा नं.	गाउँ-शहर वर्गीकरण	शहरी जनसङ्ख्या	शहरोन्मुख जनसङ्ख्या	ग्रामीण जनसङ्ख्या	गाउँ-शहर वर्गीकरणको वर्ग
५	Rural	०	०	२२५२	Low Density Rural Grid Cell
६	Rural	०	०	१८१७	Low Density Rural Grid Cell
७	Peri Urban	०	२४११	०	Semi-Urban
८	Peri Urban	०	१५३५	०	Semi-Urban
९	Peri Urban	०	३६६९	०	Semi-Urban
१०	Peri Urban	०	३६१६	०	Semi-Urban
११	Peri Urban	०	३८४५	०	Semi-Urban
१२	Peri Urban	०	२६७२	०	Semi-Urban
१३	Peri Urban	०	३६९७	०	Semi-Urban
१४	Peri Urban	०	३८३२	०	Semi-Urban
१५	Peri Urban	०	३६५५	०	Semi-Urban
१६	Rural	०	०	५८५५	Low Density Rural Grid Cell
१७	Peri Urban	०	७४२१	०	Semi-Urban
जम्मा		५९१८	४२१६१	९९२४	

स्रोत: नेपालमा ग्रामीण तथा शहरी क्षेत्रको वर्गीकरण, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय, काठमाण्डौ । (<https://censusnepal.cbs.gov.np/results>)

तालिका २.४२: देवचुली नगरपालिकाको जनसङ्ख्या प्रक्षेपण

वर्ष	जम्मा	पुरुष	महिला
२०२१	५७९६१	२७२९८	३०६६३
२०२२	५८४७८	२७३९५	३१०८३
२०२३	५८९२२	२७४२९	३१४९३
२०२४	५९३९६	२७४३३	३१८८३
२०२५	५९६७७	२७४४७	३२२३०
२०२६	६००१९	२७४३९	३२५८०
२०२७	६०३४९	२७४५४	३२८९५
२०२८	६०६५६	२७४५७	३३१९९
२०२९	६०९४१	२७४७९	३३४६२
२०३०	६११९२	२७४९२	३३७००
२०३१	६१४८७	२७५३०	३३९५७
२०३२	६१८२५	२७६३४	३४१९१
२०३३	६२१३८	२७६९४	३४४४४
२०३४	६२४९१	२७८३१	३४६६०
२०३५	६२८४६	२७९६५	३४८८१
२०३६	६३२६१	२८१४२	३५११९
२०३७	६३६४२	२८३३४	३५३०८

वर्ष	जम्मा	पुरुष	महिला
२०३८	६४०३०	२८५१५	३५५१५
२०३९	६४४३५	२८७४२	३५६९३
२०४०	६४८८३	२८९९६	३५८८७
२०४१	६५३०२	२९२४६	३६०५६

स्रोत: राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय, काठमाण्डौ । (<https://censusnepal.cbs.gov.np/results>)

२.५ सामुदायिक तथ्याङ्क

तालिका २.४३: सार्वजनिक शौचालय सेवाको सुविधा अनुसार वडाको वितरण

क्षेत्र	जम्मा वडा सङ्ख्या	सार्वजनिक शौचालयको सङ्ख्या				
		नभएको	१-२	३-४	५-९	१०+
नवलपरासी ब.सु.पू.	९२	५१	३६	३	२	०
देवचुली	१७	११	६	०	०	०

स्रोत: राष्ट्रिय जनगणना २०७८, सामुदायिक तथ्याङ्क, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय, काठमाण्डौ । (<https://censusnepal.cbs.gov.np/results>)

तालिका २.४४: वडा भित्र रहेका वित्तीय सेवा लगायतका सुविधाको उपलब्धता अनुसार वडाको वितरण

क्षेत्र	जम्मा वडा सङ्ख्या	वडा सङ्ख्या				
		हाट बजार	मूल बजार	कृषि उपज सङ्कलन केन्द्र	सहकारी संस्था	बैंक तथा वित्तीय संस्था
नवलपरासी ब.सु.पू.	९२	२२	३३	२२	८०	४९
देवचुली	१७	४	८	३	१४	६

स्रोत: राष्ट्रिय जनगणना २०७८, सामुदायिक तथ्याङ्क, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय, काठमाण्डौ । (<https://censusnepal.cbs.gov.np/results>)

तालिका २.४५: वडा भित्र रहेका सहकारी संस्थाको सङ्ख्या अनुसार वडाको वितरण

क्षेत्र	जम्मा वडा सङ्ख्या	सहकारी संस्थाको सङ्ख्या				
		नभएको	१-२	३-४	५-९	१०+
नवलपरासी ब.सु.पू.	९२	१२	५०	२०	८	२
देवचुली	१७	३	८	५	०	१

स्रोत: राष्ट्रिय जनगणना २०७८, सामुदायिक तथ्याङ्क, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय, काठमाण्डौ । (<https://censusnepal.cbs.gov.np/results>)

तालिका २.४६: बैंकको सङ्ख्या अनुसार वडाको सङ्ख्या

क्षेत्र	जम्मा वडा सङ्ख्या	बैंकहरूको सङ्ख्या				
		नभएको	१-२	३-४	५-९	१०+
नवलपरासी ब.सु.पू.	९२	४३	२६	१५	५	३
देवचुली	१७	११	१	४	०	१

स्रोत: राष्ट्रिय जनगणना २०७८, सामुदायिक तथ्याङ्क, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय, काठमाण्डौ । (<https://censusnepal.cbs.gov.np/results>)

तालिका २.४७: वडा भित्र रहेका समाज कल्याणसँग सम्बन्धित सेवा सुविधाको सङ्ख्या अनुसार वडाको वितरण

क्षेत्र	जम्मा वडा सङ्ख्या	वडा सङ्ख्या									
		प्रहरी कार्यालय/बोकी	बुद्धाश्रम	बाल गृह	समुदायिक भवन तथा सभाहल	व्यवस्थित स्वदाह स्थल/सव गाड्ने स्थल	खेल मैदान/टुडिखेल	सार्वजनिक पार्क	ताल सिमसार तलाउ र पोखरीहरु	आपत्तै प्रशासकीय भवन	मठ मन्दिर गुम्बा चैत्य/विहार चर्च.....
नवलपरासी ब.सु.पू.	९२	२१	९	५	६६	१९	६२	३९	३५	६७	९२
देवचुली	१७	३	२	२	१४	३	१३	८	८	१४	१७

स्रोत: राष्ट्रिय जनगणना २०७८, सामुदायिक तथ्याङ्क, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय, काठमाण्डौ । (<https://censusnepal.cbs.gov.np/results>)

तालिका २.४८: वडाभित्र रहेका सामुदायिक भवन तथा सभाहलहरूको विवरण

क्षेत्र	जम्मा वडा सङ्ख्या	सामुदायिक भवन तथा सभाहलहरूको सङ्ख्या				
		नभएको	१-२	३-४	५-९	१०+
नवलपरासी ब.सु.पू.	९२	२६	४८	८	१०	०
देवचुली	१७	३	१०	३	१	०

स्रोत: राष्ट्रिय जनगणना २०७८, सामुदायिक तथ्याङ्क, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय, काठमाण्डौ । (<https://censusnepal.cbs.gov.np/results>)

तालिका २.४९: वडाभित्र रहेका खेल मैदानको सङ्ख्या अनुसार वडाको वितरण

क्षेत्र	जम्मा वडा सङ्ख्या	खेल मैदानहरूको सङ्ख्या				
		नभएको	१-२	३-४	५-९	१०+
नवलपरासी ब.सु.पू.	९२	३०	५१	८	३	०
देवचुली	१७	४	११	२	०	०

स्रोत: राष्ट्रिय जनगणना २०७८, सामुदायिक तथ्याङ्क, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय, काठमाण्डौ । (<https://censusnepal.cbs.gov.np/results>)

तालिका २.५०: वडा भित्र रहेका सार्वजनिक पार्कको सङ्ख्या अनुसार वडाको वितरण

क्षेत्र	जम्मा वडा सङ्ख्या	सार्वजनिक पार्कहरूको सङ्ख्या			
		नभएको	१-२	३-४	५ भन्दा बढी
नवलपरासी ब.सु.पू.	९२	५३	३७	२	०
देवचुली	१७	९	८	०	०

स्रोत: राष्ट्रिय जनगणना २०७८, सामुदायिक तथ्याङ्क, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय, काठमाण्डौ । (<https://censusnepal.cbs.gov.np/results>)

तालिका २.५१: वडा भित्र रहेका एम्बुलेन्स सुविधाको सङ्ख्या अनुसार वडाको वितरण

क्षेत्र	जम्मा वडा सङ्ख्या	एम्बुलेन्सहरूको सङ्ख्या				
		नभएको	१-२	३-४	५-९	१०+
नवलपरासी ब.सु.पू.	९२	६२	२७	३	०	०
देवचुली	१७	१०	६	१	०	०

स्रोत: राष्ट्रिय जनगणना २०७८, सामुदायिक तथ्याङ्क, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय, काठमाण्डौ । (<https://censusnepal.cbs.gov.np/results>)

तालिका २.५२: वडाभित्र उपलब्ध सडक सुविधा अनुसार वडाको वितरण (गणनाको दिन सम्म)

क्षेत्र	जम्मा वडा सङ्ख्या	वितरण		
		वडाको केन्द्र सम्म वर्षैभरी सडक यातायात सञ्चलान हुने	बहु सङ्ख्यक वडावासीले आधा घण्टाको दुरीमा सार्वजनिक यातायातको सुविधा प्राप्त हुने	स्थानीय यातायात/नगर यातायात सेवा
नवलपरासी ब.सु.पू.	९२	७२	७१	३६
देवचुली	१७	१७	१६	७

स्रोत: राष्ट्रिय जनगणना २०७८, सामुदायिक तथ्याङ्क, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय, काठमाण्डौ । (<https://censusnepal.cbs.gov.np/results>)

तालिका २.५३: देवचुली नगरपालिकामा वडा कार्यालयबाट सबैभन्दा टाढाको बस्तीमा एकतर्फी

पुगन लाग्ने समयको आधारमा वडाको वितरण

जम्मा वडा सङ्ख्या	वडा कार्यालयबाट सबैभन्दा टाढाको बस्तीमा पुग्न लाग्ने समय (एकतर्फी)										
	सवारी साधनबाट			पैदलबाट			सवारी साधन र पैदल दुवै				
	३० मिनेट भित्र	३० देखि ६० मिनेट	१ घण्टा भन्दा माथि	३० मिनेट भित्र	३० देखि ६० मिनेट	१ घण्टा भन्दा माथि	३० मिनेट भित्र	३० देखि ६० मिनेट	१ देखि २ घण्टा माथि	३ देखि ४ घण्टा	४ देखि ५ घण्टा
	१७	०	०	०	०	०	१	१२	०	२	२

खण्ड तीन : शैक्षिक तथ्याङ्क

३.१ पाँच वर्ष वा सो भन्दा माथिको साक्षरता अवस्था

राष्ट्रिय जनगणनामा ५ वर्ष वा सो भन्दा माथिल्लो उमेरका व्यक्तिहरूको शैक्षिक अवस्था सम्बन्धी विवरण संकलन गरिएको थियो । जनगणनाको नतिजाले देवचुली नगरपालिका भित्र बसोबास गर्ने ५ वर्ष वा सो भन्दा माथिल्लो उमेरका कुल ५३,६०३ जनसङ्ख्यामा ४५,१९२ जना पढ्न र लेख्न दुवै जान्ने देखाएको छ । यस अनुसार नगरपालिकाको समग्र साक्षरता दर ८४.३१ प्रतिशत भएको देखिन्छ । पुरुषको साक्षरता दर ८९.६६ प्रतिशत रहेको छ र महिलाको साक्षरता दर ७९.६४ प्रतिशत रहेको छ । वडा अनुसार हेर्ने हो भने ८९.५३ प्रतिशत सहित वडा नं. ८ सबैभन्दा बढी साक्षरता दर भएको वडा हो भने त्यसपछि बढी साक्षरता दर ८९.२० प्रतिशत वडा नं. ११ रहेको देखिन्छ । सबैभन्दा कम (७८.५६) वडा नं. ४ मा रहेको छ त्यसपछि कम साक्षरता दर (७९.५३) भएको वडामा वडा नं. ६ रहेको छ । अन्य विस्तृत विवरण तलको प्रस्तुत तालिका ३.१ मा दिइएको छ ।

तालिका ३.१: साक्षरता दर सम्बन्धी विवरण

लिङ्ग	५ वर्ष र सो भन्दा माथिको जनसङ्ख्या	जनसङ्ख्या			नखुलेको	साक्षरता दर (% मा)
		पढ्न र लेख्न दुवै जानेको	पढ्न मात्र जानेको	पढ्न र लेख्न दुवै नजानेको		
देवचुली न.पा.						
जम्मा	५३६०३	४५१९२	४०९	७९३७	६५	८४.३१
पुरुष	२४९५९	२२३७९	१६२	२३८२	३६	८९.६६
महिला	२८६४४	२२८१३	२४७	५५५५	२९	७९.६४
वडा नं. १						
जम्मा	३५४२	२८५४	५२	६२०	१६	८०.५८
पुरुष	१६८८	१४५३	२०	२०६	९	८६.०८
महिला	१८५४	१४०१	३२	४१४	७	७५.५७
वडा नं. २						
जम्मा	२५०२	२०४८	२७	४२२	५	८१.८५

लिङ्ग	५ वर्ष र सो भन्दा माथिको जनसङ्ख्या	जनसङ्ख्या			नखुलेको	साक्षरता दर (% मा)
		पढ्न र लेख्न दुवै जानेको	पढ्न मात्र जानेको	पढ्न र लेख्न दुवै नजानेको		
पुरुष	१२३५	१०७८	१६	१३६	५	८७.२९
महिला	१२६७	९७०	११	२८६	०	७६.५६
बडा नं. ३						
जम्मा	१८५७	१६५२	१९	१८६	०	८८.९६
पुरुष	८९४	८३९	७	४८	०	९३.८५
महिला	९६३	८१३	१२	१३८	०	८४.४२
बडा नं. ४						
जम्मा	२९३९	२३०९	१०	६१८	२	७८.५६
पुरुष	१३७५	११७२	३	२००	०	८५.२४
महिला	१५६४	११३७	७	४१८	२	७२.७०
बडा नं. ५						
जम्मा	२०७६	१६५२	२९	३९२	३	७९.५८
पुरुष	९६३	८२३	१३	१२४	३	८५.४६
महिला	१११३	८२९	१६	२६८	०	७४.४८
बडा नं. ६						
जम्मा	१६५२	१३१४	७	३२९	२	७९.५४
पुरुष	७४६	६४२	२	१०१	१	८६.०६
महिला	९०६	६७२	५	२२८	१	७४.१७
बडा नं. ७						
जम्मा	२२१३	१८०५	३४	३७३	१	८१.५६
पुरुष	१०१४	९०१	१४	९८	१	८८.८६
महिला	११९९	९०४	२०	२७५	०	७५.४०
बडा नं. ८						
जम्मा	१४१४	१२६६	६	१४२	०	८९.५३
पुरुष	६५०	६०६	५	३९	०	९३.२३
महिला	७६४	६६०	१	१०३	०	८६.३९
बडा नं. ९						
जम्मा	३३७३	२७१९	३७	६१४	३	८०.६१

लिङ्ग	५ वर्ष र सो भन्दा माथिको जनसङ्ख्या	जनसङ्ख्या			नखुलेको	साक्षरता दर (% मा)
		पढ्न र लेख्न दुवै जानेको	पढ्न मात्र जानेको	पढ्न र लेख्न दुवै नजानेको		
पुरुष	१५०२	१३०१	१२	१८८	१	८६.६२
महिला	१८७१	१४१८	२५	४२६	२	७५.७९
बडा नं. १०						
जम्मा	३३३७	२८५६	१३	४६८	०	८५.५९
पुरुष	१४८१	१३३९	२	१४०	०	९०.४१
महिला	१८५६	१५१७	११	३२८	०	८१.७३
बडा नं. ११						
जम्मा	३५३१	३१५०	८	३७२	१	८९.२१
पुरुष	१६३६	१५४९	१	८५	१	९४.६८
महिला	१८९५	१६०१	७	२८७	०	८४.४९
बडा नं. १२						
जम्मा	२४५६	२०७७	१	३७७	१	८४.५७
पुरुष	११३८	१०३४	१	१०२	१	९०.८६
महिला	१३१८	१०४३	०	२७५	०	७९.१४
बडा नं. १३						
जम्मा	३४०१	२९०७	४	४८४	६	८५.४७
पुरुष	१६३७	१४७९	०	१५६	२	९०.३५
महिला	१७६४	१४२८	४	३२८	४	८०.९५
बडा नं. १४						
जम्मा	३५७२	३१३७	२१	४१२	२	८७.८२
पुरुष	१६८६	१५५५	११	११९	१	९२.२३
महिला	१८८६	१५८२	१०	२९३	१	८३.८८
बडा नं. १५						
जम्मा	३४१३	२९९०	२६	३८५	१२	८७.६१
पुरुष	१६२४	१४८४	११	१२२	७	९१.३८
महिला	१७८९	१५०६	१५	२६३	५	८४.१८
बडा नं. १६						
जम्मा	५४०९	४६४०	८८	६८०	१	८५.७८

लिंग	५ वर्ष र सो भन्दा माथिको जनसङ्ख्या	जनसङ्ख्या			नखुलेको	साक्षरता दर (% मा)
		पढ्न र लेख्न दुवै जानेको	पढ्न मात्र जानेको	पढ्न र लेख्न दुवै नजानेको		
पुरुष	२४३१	२२२६	३४	१७१	०	९९.५७
महिला	२९७८	२४१४	५४	५०९	१	८९.०६
बडा नं. १७						
जम्मा	६९१६	५८१६	२७	१०६३	१०	८४.०९
पुरुष	३२५९	२८९८	१०	३४७	४	८८.९२
महिला	३६५७	२९१८	१७	७१६	६	७९.७९

स्रोत: राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय, काठमाण्डौ । (<https://censusnepal.cbs.gov.np/results>)

३.२ साक्षर जनसङ्ख्याको उत्तीर्ण गरेको तह सम्बन्धी विवरण

राष्ट्रिय जनगणना २०७८ मा प्राप्त नतिजाअनुसार कुल साक्षर जनसङ्ख्याको सबैभन्दा बढी २७.६१ प्रतिशत व्यक्तिहरूले प्राथमिक तह (कक्षा १ देखि ५ सम्म) मात्र उत्तीर्ण गरेको देखिन्छ । निम्न माध्यामिक तह (कक्षा ६ देखि ८ सम्म) मात्र उत्तीर्ण गरेका व्यक्तिहरू २०.८३ प्रतिशत रहेका छन् । माध्यमिक तह (९-१०) उत्तीर्ण गर्ने व्यक्तिहरू यस नगरपालिकामा १४.३७ प्रतिशत देखिन्छन् । यसैगरी एस.एल.सी. वा सो सरह पास गर्ने व्यक्तिहरू १०.९६ प्रतिशत, प्रमाणपत्र वा सो सरह पास गर्ने १३.५३ प्रतिशत, स्नातक वा सो सरह पास गर्ने ३.६८ प्रतिशत र स्नातकोत्तर वा सो सरह पास गर्ने १.८२ प्रतिशत रहेका छन् । यस्तै ४.४४ प्रतिशत व्यक्तिहरूले अनौपचारिक शिक्षा अध्ययन गरेको देखिएको छ ।

प्राप्त नतिजाले देशका ५ वर्ष वा सो भन्दा बढी उमेरका साक्षर पुरुष र महिलाहरूले सबैभन्दा बढी सङ्ख्याले प्राथमिक तह मात्र उत्तीर्ण गरेका छन् जसमा पुरुष र महिला क्रमशः ५२.३० प्रतिशत र ४७.७० प्रतिशत रहेका छन् । दोस्रो ठुलो हिस्सा निम्न माध्यामिक तह मात्र उत्तीर्ण गरेका पुरुष र महिलाहरूको छ जसको साक्षरता दर क्रमशः ५०.२३ र ४९.७७ प्रतिशत रहेको छ । प्रमाणपत्र तह पास गर्ने महिलाको प्रतिशत (४९.७७) सोही तह पास गर्ने पुरुषको प्रतिशत (४५.२६) भन्दा बढी देखिन्छ । यसो हुनुमा महिलाहरूले सो तह पास गरेपछि पढाई स्थगित गर्ने र पुरुषहरू थप अध्ययनमा अगाडि बढेकोले हुन सक्छ । देवचुली नगरपालिकाको विस्तृत विवरण तलको तालिकामा दिइएको छ ।

तालिका ३.२: साक्षर जनसङ्ख्याको उत्तीर्ण गरेको तह सम्बन्धी विवरण

उत्तीर्ण गरेको तह	जम्मा		पुरुष		महिला	
	सङ्ख्या	%	सङ्ख्या	%	सङ्ख्या	%
जम्मा ५ वर्ष माथिको जनसङ्ख्या	४५११९	१००	२२४११	४९.६७	२२७०८	५०.३३
पूर्व प्राथमिक तह	२००२	४.४४	१०७२	५३.५५	९३०	४६.४५
प्राथमिक तह (१-५)	१२४५६	२७.६१	६५१४	५२.३०	५९४२	४७.७०
निम्न माध्यमिक तह (६-८)	९३९९	२०.८३	४७२१	५०.२३	४६७८	४९.७७
माध्यमिक तह (९-१०)	६४८५	१४.३७	३१२७	४८.२२	३३५८	५१.७८
एस.एल.सि. वा सो सरह	४९४६	१०.९६	२५१७	५०.८९	२४२९	४९.११
प्रमाणपत्र वा सो सरह	६१०३	१३.५३	२७६२	४५.२६	३३४१	४९.७७
स्नातक वा सो सरह	१६५९	३.६८	७७७	४६.८४	८८२	५३.१६
स्नातकोत्तर वा सो सरह	८२३	१.८२	४६५	५६.५०	३५८	४३.५०
अन्य	३४	०.०८	१२	३५.२९	२२	६४.७१
तह नभएको/तह नखुलेको	६९२	१.५३	२३३	३३.६७	४५९	६६.३३
उल्लेख नभएको	५२०	१.१५	२११	४०.५८	३०९	५९.४२

स्रोत: राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय, काठमाण्डौ । (<https://censusnepal.cbs.gov.np/results>)

३.३ अध्ययन गरेको क्षेत्र

राष्ट्रिय जनगणना अनुसार यस नगरपालिकाका प्रमाण पत्र तह वा सो भन्दा माथिको शैक्षिक योग्यता भएका कुल ८,५८५ जना व्यक्तिहरूको अध्ययन गरेको क्षेत्र हेर्दा ४०.३५ प्रतिशतले व्यवस्थापन, ३०.२७ प्रतिशतले शिक्षा, ८.८९ प्रतिशतले मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र, ८.२१ प्रतिशतले विज्ञान तथा प्रविधि, ३.११ प्रतिशत ले स्वास्थ्य/चिकित्साशास्त्र अध्ययन गरेको पाईन्छ भने सबै भन्दा कम ०.१४ प्रतिशतले कानुन, १.९० प्रतिशतले अन्य यी क्षेत्रहरू भन्दा बाहिरका क्षेत्रमा अध्ययन गरेको देखिन्छ । त्यस्तै २.९४ प्रतिशतले अध्ययन गरेको क्षेत्र उल्लेख नगरेको पाइयो । त्यस्तै लैङ्गिक रूपको विश्लेषण प्रस्तुत तालिकाबाट अध्ययन गर्न सकिन्छ ।

तालिका ३.३: पाँच वर्ष वा सो भन्दा माथि उमेर समूहको जनसङ्ख्या र १०+२ वा सो भन्दा माथि अध्ययन गरेको क्षेत्र अनुसारको विवरण

अध्ययन गरेको क्षेत्र	जम्मा सङ्ख्या	जम्मा %	पुरुष सङ्ख्या	पुरुष %	महिला सङ्ख्या	महिला %
मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र	७६३	८.८९	३९८	५२.१६	३६५	४७.८४
व्यवस्थापन	३४६४	४०.३५	१७७०	५१.१०	१६९४	४८.९०
शिक्षा	२५९९	३०.२७	८२७	३१.८२	१७७२	६८.१८
विज्ञान तथा प्रविधि	७०५	८.२१	४२१	५९.७२	२८४	४०.२८
स्वास्थ्य तथा चिकित्साशास्त्र	२६७	३.११	७३	२७.३४	१९४	७२.६६
ईन्जिनियरिङ्ग	१७८	२.०७	१५९	८९.३३	१९	१०.६७
कानुन	१२	०.१४	९	७५.००	३	२५.००
कृषि	४३	०.५०	२५	५८.१४	१८	४१.८६
वन	१६	०.१९	७	४३.७५	९	५६.२५
पशुविज्ञान पशुचिकित्सा मत्प्यपालन	२३	०.२७	१०	४३.४८	१३	५६.५२
कम्प्युटर/सूचना प्रविधि	१००	१.१६	७८	७८.००	२२	२२.००
अन्य	१६३	१.९०	११०	६७.४८	५३	३२.५२
उल्लेख नभएको	२५२	२.९४	११७	४६.४३	१३५	५३.५७
जम्मा	८५८५	१००	४००४	४६.६४	४५८१	५३.३६

स्रोत: राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय, काठमाण्डौ / (<https://censusnepal.cbs.gov.np/results>)

तालिका ३.४: १५ वर्ष वा सो भन्दा माथिको जनसङ्ख्याको साक्षरता दर सम्बन्धी विवरण

वडा नं.	जम्मा जनसङ्ख्या (१५+)			जम्मा साक्षर जनसङ्ख्या (१५+)			साक्षरता दर (१५+)		
	जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला
जम्मा	४३०४२	१९२८६	२३७५६	३४९५३	१६८८०	१८०७३	८१.२१	८७.५२	७६.०८
१	२८२७	१३०३	१५२४	२१९६	१०९५	११०१	७७.६८	८४.०४	७२.२४
२	१९९९	९५५	१०४४	१५७७	८१७	७६०	७८.८९	८५.५५	७२.८०
३	१४८२	६८९	७९३	१२८१	६३७	६४४	८६.४४	९२.४५	८१.२१
४	२३१९	१०६२	१२५७	१७३९	८८८	८५१	७४.९९	८३.६२	६७.७०
५	१६९४	७६०	९३४	१२८५	६२९	६५६	७५.८६	८२.७६	७०.२४
६	१३००	५७४	७२६	९६९	४७५	४९४	७४.५४	८२.७५	६८.०४
७	१७४०	७५१	९८९	१३४९	६४३	७०६	७७.५३	८५.६२	७१.३९
८	११३५	४९२	६४३	९९३	४५१	५४२	८७.४९	९१.६७	८४.२९
९	२६५७	११२८	१५२९	२०१८	९३७	१०८१	७५.९५	८३.०७	७०.७०

वडा नं.	जम्मा जनसङ्ख्या (१५+)			जम्मा साक्षर जनसङ्ख्या (१५+)			साक्षरता दर (१५+)		
	जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला
१०	२६८३	११३२	१५५१	२२११	९९४	१२१७	८२.४१	८७.८१	७८.४७
११	२८१२	१२२७	१५८५	२४३४	११४२	१२९२	८६.५६	९३.०७	८१.५१
१२	१९९७	८७१	११२६	१६२३	७७०	८५३	८१.२७	८८.४०	७५.७५
१३	२७२५	१२६१	१४६४	२२५५	१११४	११४१	८२.७५	८८.३४	७७.९४
१४	२८२०	१२७७	१५४३	२४०१	११५६	१२४५	८५.१४	९०.५२	८०.६९
१५	२७५९	१२७५	१४८४	२३४९	११४६	१२०३	८५.१४	८९.८८	८१.०६
१६	४३९४	१९१८	२४७६	३६६१	१७३२	१९२९	८३.३२	९०.३०	७७.९१
१७	५६९९	२६११	३०८८	४६१२	२२५४	२३५८	८०.९३	८६.३३	७६.३६

स्रोत: राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय, काठमाण्डौ । (<https://censusnepal.cbs.gov.np/results>)

तालिका ३.५: अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरुको साक्षरताको अवस्था

वडा नं.	अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरु (५ वर्ष र सो भन्दा माथि)				
	जम्मा	साक्षर	निरक्षर	उल्लेख नभएका	साक्षरता दर
जम्मा	१७५९	९६८	७८९	२	५५.०३
१	९०	५०	४०	०	५५.५६
२	८५	४५	४०	०	५२.९४
३	३७	२१	१६	०	५६.७६
४	१९८	१११	८७	०	५६.०६
५	८९	५६	३३	०	६२.९२
६	६०	३१	२८	१	५१.६७
७	८३	३६	४७	०	४३.३७
८	३२	१३	१९	०	४०.६३
९	९३	४२	५१	०	४५.१६
१०	१०८	४८	६०	०	४४.४४
११	९२	६४	२८	०	६९.५७
१२	७२	३९	३३	०	५४.१७
१३	४६	२२	२४	०	४७.८३
१४	१२३	७७	४६	०	६२.६०
१५	१६४	८५	७८	१	५१.८३
१६	२३१	१४७	८४	०	६३.६४
१७	१५६	८१	७५	०	५१.९२

स्रोत: राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय, काठमाण्डौ । (<https://censusnepal.cbs.gov.np/results>)

तालिका ३.६: ५ देखि १७ वर्ष उमेर समूहका बालबालिकाको विद्यालय उपस्थितिको विवरण

वडा नं.	५-१७ वर्षका बालबालिका			हाल विद्यालय गईरहेका		कुनै बेला Ever Attending		कहिल्यै विद्यालय नगएका	
	जम्मा	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला
जम्मा	१३९०६	७३९४	६५१२	६८९८	६१४४	३८४	२८६	७७	६६
१	९३४	५०९	४२५	४५१	३८९	२८	१५	२४	१७
२	६५४	३६४	२९०	३१८	२६१	३१	१७	११	१२
३	४९२	२६८	२२४	२५९	२२०	८	३	१	१
४	८२३	४१७	४०६	३८४	३८०	२७	२१	५	४
५	५२७	२७७	२५०	२५३	२२९	१८	२१	६	०
६	४३३	२१६	२१७	१९०	१८८	२२	२७	३	२
७	६१९	३३०	२८९	३०९	२७४	१७	१२	२	३
८	३८८	२०९	१७९	१८८	१७१	१८	५	३	३
९	९६९	५११	४५८	४७५	४३४	३३	२१	१	१
१०	८६६	४५७	४०९	४४४	३९३	९	११	४	५
११	९५०	५१३	४३७	४९१	४१९	२१	१७	०	१
१२	६०९	३५०	२५९	३३८	२४५	९	१२	३	२
१३	८४२	४६९	३७३	४४२	३५७	२२	१०	१	३
१४	९७६	५२३	४५३	४९३	४३९	२६	११	३	३
१५	८८१	४६६	४१५	४१८	३७९	३५	३३	४	२
१६	१३४८	६६६	६८२	६३०	६५२	३०	२७	५	२
१७	१५९५	८४९	७४६	८१५	७१४	३०	२३	१	५

स्रोत: राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय, काठमाण्डौ / (<https://censusnepal.cbs.gov.np/results>)

तालिका ३.७: ५ देखि १७ वर्ष उमेर समूहका बालबालिका विद्यालय उपस्थितिको वर्तमान अवस्था प्रतिशतमा

वडा नं.	हाल विद्यालय गईरहेका (%)			विगतमा विद्यालय गएका (%)			कहिल्यै विद्यालय नगएका (%)		
	जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला
जम्मा	९३.७९	९३.२९	९४.३५	४.८२	५.१९	४.३९	१.०३	१.०४	१.०१
१	८९.९४	८८.६१	९१.५३	४.६०	५.५०	३.५३	४.३९	४.७२	४.००
२	८८.५३	८७.३६	९०.००	७.३४	८.५२	५.८६	३.५२	३.०२	४.१४
३	९७.३६	९६.६४	९८.२१	२.२४	२.९९	१.३४	०.४१	०.३७	०.४५
४	९२.८३	९२.०९	९३.६०	५.८३	६.४७	५.१७	१.०९	१.२०	०.९९

वडा नं.	हाल विद्यालय गईरहेका (%)			विगतमा विद्यालय गएका (%)			कहिल्यै विद्यालय नगएका (%)		
	जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला
५	९१.४६	९१.३४	९१.६०	७.४०	६.५०	८.४०	१.१४	२.१७	०.००
६	८७.३०	८७.९६	८६.६४	११.३२	१०.१९	१२.४४	१.१५	१.३९	०.९२
७	९४.१८	९३.६४	९४.८१	४.६८	५.१५	४.१५	०.८१	०.६१	१.०४
८	९२.५३	८९.९५	९५.५३	५.९३	८.६१	२.७९	१.५५	१.४४	१.६८
९	९३.८१	९२.९५	९४.७६	५.५७	६.४६	४.५९	०.२१	०.२०	०.२२
१०	९६.६५	९७.१६	९६.०९	२.३१	१.९७	२.६९	१.०४	०.८८	१.२२
११	९५.७९	९५.७१	९५.८८	४.००	४.०९	३.८९	०.११	०.००	०.२३
१२	९५.७३	९६.५७	९४.५९	३.४५	२.५७	४.६३	०.८२	०.८६	०.७७
१३	९४.८९	९४.२४	९५.७१	३.८०	४.६९	२.६८	०.४८	०.२१	०.८
१४	९५.४९	९४.२६	९६.९१	३.७९	४.९७	२.४३	०.६१	०.५७	०.६६
१५	९०.४७	८९.७	९१.३३	७.७२	७.५१	७.९५	०.६८	०.८६	०.४८
१६	९५.१०	९४.५९	९५.६०	४.२३	४.५०	३.९६	०.५२	०.७५	०.२९
१७	९५.८६	९६.	९५.७१	३.३२	३.५३	३.०८	०.३८	०.१२	०.६७

स्रोत: राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय, काठमाण्डौ / (<https://censusnepal.cbs.gov.np/results>)

तालिका ३.८: १५-२४ उमेर समूहका युवा जनसङ्ख्याको साक्षरताको अवस्था

वडा नं.	१५-२४ उमेर समूहको जम्मा जनसङ्ख्या			१५-२४ उमेर समूहका साक्षर जनसङ्ख्या			१५-२४ उमेर समूहको साक्षरता दर		
	जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला
जम्मा	१०९३९	५१९९	५७४०	१०७४०	५१०६	५६३४	९८.१८	९८.२१	९८.१५
१	७४७	३७७	३७०	७०९	३५५	३५४	९४.९१	९४.१६	९५.६८
२	५०५	२७१	२३४	४७१	२५६	२१५	९३.२७	९४.४६	९१.८८
३	३५३	१७८	१७५	३४७	१७६	१७१	९८.३०	९८.८८	९७.७१
४	६३३	३०५	३२८	६१५	३०१	३१४	९७.१६	९८.६९	९५.७३
५	४८१	२१०	२७१	४७४	२०८	२६६	९८.५४	९९.०५	९८.१५
६	३६७	१६७	२००	३६२	१६६	१९६	९८.६४	९९.४०	९८.००
७	४८८	२१३	२७५	४८०	२११	२६९	९८.३६	९९.०६	९७.८२
८	३१०	१४८	१६२	३०९	१४७	१६२	९९.६८	९९.३२	१००.००
९	७६३	३४५	४१८	७५७	३४२	४१५	९९.२१	९९.१३	९९.२८
१०	६३६	२८७	३४९	६२८	२८२	३४६	९८.७४	९८.२६	९९.१४
११	६७१	३०४	३६७	६७०	३०४	३६६	९९.८५	१००.००	९९.७३
१२	४८४	२४१	२४३	४८२	२४०	२४२	९९.५९	९९.५९	९९.५९

वडा नं.	१५-२४ उमेर समूहको जम्मा जनसङ्ख्या			१५-२४ उमेर समूहका साक्षर जनसङ्ख्या			१५-२४ उमेर समूहको साक्षरता दर		
	जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला
१३	६४४	३०९	३३५	६३४	३०३	३३१	९८.४५	९८.०६	९८.८१
१४	७२१	३५५	३६६	७१२	३४९	३६३	९८.७५	९८.३१	९९.१८
१५	६४४	३१७	३२७	६२७	३०७	३२०	९७.३६	९६.८५	९७.८६
१६	१०७२	४९१	५८१	१०५५	४८३	५७२	९८.४१	९८.३७	९८.४५
१७	१४२०	६८१	७३९	१४०८	६७६	७३२	९९.१५	९९.२७	९९.०५

स्रोत: राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय, काठमाण्डौ / (<https://censusnepal.cbs.gov.np/results>)

तालिका ३.९: जात र लिङ्ग अनुसार साक्षरताको अवस्था

जातको नाम	५ वर्ष माथिको जम्मा जनसङ्ख्या					साक्षरता दर		
	जम्मा	पढ्न र लेख्न सक्ने	पढ्न मात्र सक्ने	पढ्न र लेख्न नसक्ने	उल्लेख नभएको	जम्मा	पुरुष	महिला
सबै जातजाति	५३६०३	४५१९२	४०९	७९३७	६५	८४.३१	८९.६६	७९.६४
क्षेत्री	४९८९	४३९१	३२	५६२	४	८८.०१	९३.८२	८३.१७
ब्राह्मण-पहाडी	१६२९२	१४३०७	१०४	१८६५	१६	८७.८२	९३.३८	८२.९३
मगर	१३७४३	११४४७	१०१	२१८३	१२	८३.२९	८९.२८	७८.३४
थारु	३५०८	२८३८	३६	६२६	८	८०.९०	८५.९९	७६.१६
तामाङ्ग	१३२१	१०६७	६	२४७	१	८०.७७	८२.५२	७९.१५
नेवा/नेवार	१६४३	१४५२	७	१८१	३	८८.३७	९३.३७	८३.९८
विश्वकर्मा	३६९०	२९९२	३५	६६०	३	८१.०८	८७.००	७६.२०
मुसलमान	३४७	२६५	७	७४	१	७६.३७	७८.५७	७४.३०
यादव	४४	३३	०	११	०	७५.००	७०.५९	९०.००
राई	८३	७४	३	६	०	८९.१६	९३.९४	८६.००
गुरुङ्ग	१००१	८४५	४	१५१	१	८४.४२	८९.६५	८०.०७
परियार	११९५	९०६	१५	२७४	०	७५.८२	८०.६८	७१.९०
ठकुरी	६९४	६००	८	८५	१	८६.४६	९२.११	८१.७०
याक्थुङ्ग/लिम्बु	१४	१३	०	१	०	९२.८६	८३.३३	१००.००
मिजार	८९९	७१२	९	१७३	५	७९.२०	८७.५०	७२.५५
तेली	१५	१५	०	०	०	१००.००	१००.००	१००.००

जातको नाम	५ वर्ष माथिको जम्मा जनसङ्ख्या					साक्षरता दर		
	जम्मा	पढ्न र लेख्न सक्ने	पढ्न मात्र सक्ने	पढ्न र लेख्न नसक्ने	उल्लेख नभएको	जम्मा	पुरुष	महिला
कोइरी/कुशवाह	१४	१२	०	२	०	८५.७१	१००.००	७७.७८
मुसहर	४०	१७	४	१६	३	४२.५०	३६.८४	४७.६२
कुर्मी	३०	२२	०	८	०	७३.३३	७५.००	७१.४३
सन्यासी/दसनामी	२२६	१९३	१	३०	२	८५.४०	९२.४५	७९.१७
मल्लाह	३५	३०	१	४	०	८५.७१	९१.३०	७५.००
ब्राह्मण-तराई	११०५	९६३	५	१३६	१	८७.१५	९०.७१	८३.६३
कलवार	१५	१४	०	१	०	९३.३३	१००.००	७५.००
कानु	११	१०	०	१	०	९०.९१	१००.००	५०.००
कुमाल	५५९	४१७	२	१३८	२	७४.६०	७९.२२	७०.७२
घर्ती/भुजेल	१८७	१५९	४	२४	०	८५.०३	८९.६६	८१.००
हजाम	६३	५२	०	११	०	८२.५४	८८.५७	७५.००
राजवंशी	११	१०	०	१	०	९०.९१	१००.००	८०.००
हलुवाई	१२	६	०	६	०	५०.००	४४.४४	६६.६७
माझी	३०८	१९५	७	१०६	०	६३.३१	६७.७६	५८.९७
बरई	२२	१२	०	१०	०	५४.५५	४७.३७	१००.००
बिन	१४	१०	०	४	०	७१.४३	८१.८२	३३.३३
चेपाङ्ग / प्रजा	२५	२१	०	४	०	८४.००	८२.३५	८७.५०
सोनार	३५	३२	२	१	०	९१.४३	९३.३३	९०.००
सुनुवार	११०	९१	०	१९	०	८२.७३	८९.०९	७६.३६
कायस्थ	१०	९	०	१	०	९०.००	१००.००	८०.००
दरई	१५२	११५	२	३५	०	७५.६६	८०.२८	७१.६०
बोटे	६१२	४५३	१२	१४६	१	७४.०२	७८.३६	६९.७१
बराम/बरामु	१६	१६	०	०	०	१००.००	१००.००	१००.००
गाईने	२९	२८	०	१	०	९६.५५	१००.००	९३.७५
अन्य	४८४	३४८	२	१३३	१	७१.९०	७५.९९	६३.२३

स्रोत: राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय, काठमाण्डौ । (<https://censusnepal.cbs.gov.np/results>)

३.४ नगरपालिकामा रहेका विद्यालयहरूको विवरण (मदरशा, गुम्बा समेत)

शिक्षा क्षेत्रको परिसूचकलाई त्यस क्षेत्रमा सञ्चालित विभिन्न शैक्षिक कार्यक्रमबाट निर्धारण गर्न सकिन्छ । यसै अनुरूप यस नगरपालिकामा आ.व. २०८०/८१ सम्म सञ्चालन भैरहेका विभिन्न तहका शैक्षिक संस्थाहरूको विवरण हेर्दा नगरपालिकामा पठनपाठनका लागि कलेज २ वटा, माध्यमिक विद्यालय १८ वटा, आधारभूत विद्यालय २२ वटा गरी जम्मा ४२ वटा शिक्षण संस्थाहरू रहेका छन् ।

वर्तमान समयमा निजी क्षेत्रको संलग्नता बढ्दै गईरहेको अवस्थामा ग्रामीण क्षेत्रमा भने निजी क्षेत्रको न्युन संलग्नता देखिन्छ । यद्यपि समुदायिक र संस्थागत निजी क्षेत्रले शिक्षाको क्षेत्रमा विभिन्न समस्याको खातिर उल्लेख्य योगदान पुर्याउँदै आएको देखिन्छ ।

तालिका ३.१०: नगरपालिकामा रहेका विद्यालयहरूको विवरण (मदरशा, गुम्बा समेत)

क्र.सं.	तह	सामुदायिक	संस्थागत	गुरुकुल	मदरशा	जम्मा
१	कलेज	२	०	०	०	२
२	माध्यमिक विद्यालय	९	७	२	०	१८
३	आधारभूत विद्यालय	१७	५	०	०	२२
	जम्मा	२८	१२	२	०	४२

स्रोत: देवचुली न.पा. २०८१

तालिका ३.११: सामुदायिक/संस्थागत विद्यालय तथा क्याम्पसको विवरण

क्र.सं.	विद्यालयको नाम	वडा नं.	संचालिक कक्षा
१	नेपाल मा.वि.	१	०-१२
२	शान्ति सृजना आ.वि	४	०-८
३	सकलादेवी मा.वि.	५	०-१०
४	नेपाल धर्ती आ.वि	५	०-५
५	नेपाल राष्ट्रिय शारदा आ.वि	६	०-८
६	सरस्वती आ.वि	६	०-५
७	बाल किरण आ.वि	६	०-५
८	भिमसेन अदर्श मा.वि	७	०-१२
९	मिलिजुली आ.वि.	८	०-५
१०	कालिका मा.वि	९	०-१०
११	मनकामना आ.वि	९	०-५

क्र.सं.	विद्यालयको नाम	वडा नं.	संचालिक कक्षा
१२	पृथ्वी मा.वि.	१०	०-१२
१३	नव नेपाल आ.वि.	१०	०-५
१४	सूर्यकिरण आ.वि.,	११	०-५
१५	दिव्यज्योति आ.वि.	१२	०-५
१६	कुमारवर्ती आ.वि.,	१३	०-८
१७	जनज्योति नमुना मा.वि.	१४	०-१०
१८	बाल्मिकी आ.वि.	१४	०-५
१९	जनज्योति मा.वि.	१५	०-१२
२०	पशुपति साङ्गवेद आवासीय सं.मा.वि.	१५	०-१२
२१	नारायणी आ.वि.	१५	०-५
२२	देवचुली मा.वि.	१६	०-१२
२३	प्रभात जनता आ.वि.	१६	०-८
२४	सरस्वती आ.वि.	१६	०-५
२५	देवचुली आ.वि.	१६	०-५
२६	सरस्वती आ.वि.	१७	०-५
२७	जिवनज्योति आ.वि.	१७	०-५
२८	वरचुली मा.वि.	१७	०-१२
संस्थागत विद्यालय			
१	दिव्य एकेडमी	१	०-८
२	वैदिक कर्मकाण्ड आवासीय गुरुकुल	२	०-१०
३	पाठशाला मन्टेश्वरी स्कूल	३	०-३
४	न्यू नवल इङ्गलिस बोर्डिङ्ग स्कूल	१०	०-१०
५	भूकुटी इङ्गलिस बोर्डिङ्ग स्कूल	११	०-५
६	मूनलाईट आ.प. एकेडमी	१३	०-१०
७	नेक्सस् मन्टेश्वरी स्कूल	१३	०-५
८	विश्वज्योति माध्यामिक विद्यालय	१५	०-१०
९	वाइज भिजन इङ्गलिस बोर्डिङ्ग स्कूल	१६	०-१०
१०	अमर इङ्गलिस स्कूल	१६	०-१०
११	कुमारवर्ती इङ्गलिस स्कूल	१६	०-१०
१२	ओएसिस इङ्गलिस बोर्डिङ्ग स्कूल	१७	०-९

क्र.सं.	विद्यालयको नाम	वडा नं.	संचालिक कक्षा
क्याम्पस			
१३	जनज्योति अदर्श बहुमुखी क्याम्पस		स्नातक
१४	देवचुली बहुमुखी कलेज		स्नातक

स्रोत: देवचुली न.पा. २०८१

तालिका ३.१२: संस्थागत विद्यालय शिक्षक विवरण २०८१

क्र.सं.	विद्यालयको नाम	जम्मा शिक्षक सङ्ख्या	०-५	६-८	९-१०
१	विश्वज्योति मा.वि.	५९	३५	१५	९
२	न्यू नवल इङ्गलिस स्कुल	३१	१५	१०	६
३	नेक्सस मन्टेश्वरी	१७	१७	०	०
४	मूनलाइट आदर्श पब्लिक एकेडमी	२२	१०	६	६
५	भूकुटी इङ्गलिस बोर्डिङ स्कुल	१३	१३	०	०
६	पाठशाला मन्टेश्वरी स्कुल	११	११	०	०
७	दिव्य एकेडमी	२२	१५	६	०
८	वाइज भिजन इङ्गलिस बोर्डिङ स्कुल	२७	१२	८	७
९	अमर इङ्गलिस स्कुल	२५	११	८	६
१०	कुमारवर्ती इङ्गलिस बोर्डिङ स्कुल	२७	१२	८	७
११	ओएसिस इङ्गलिस बोर्डिङ स्कुल	१९	९	५	५
१२	वैदिक कर्मकान्द आवासीय गुरुकुल	८	०	४	४
जम्मा		२८०	१६०	७०	५०

स्रोत: देवचुली न.पा. २०८१

तालिका ३.१३: देवचुली नगरपालिकामा रहेका विद्यालयका विद्यार्थी सङ्ख्याको विवरण

तह	शैक्षिक संस्थाको प्रकार	विद्यार्थी सङ्ख्या			दलित विद्यार्थी सङ्ख्या			जनजाति विद्यार्थी सङ्ख्या		
		छात्रा	छात्र	जम्मा	छात्रा	छात्र	जम्मा	छात्रा	छात्र	जम्मा
बालविकास	सामुदायिक	७८४	९३५	१७१९	३१९	३६३	६८२	६००	७६५	१३६५
	संस्थागत	६८५	८६२	१५४७						
१-५	सामुदायिक	१८५३	२११७	३९७०	६०७	६५०	१२५७	१२८९	१५७१	२८६०
	संस्थागत	११२४	१४७२	२५९६						
६-८	सामुदायिक	१४४७	१६०५	३०५२	३००	३२५	६२५	८०३	८६८	१६७१
	संस्थागत	३१०	५०३	८१३						

तह	शैक्षिक संस्थाको प्रकार	विद्यार्थी सङ्ख्या			दलित विद्यार्थी सङ्ख्या			जनजाति विद्यार्थी सङ्ख्या		
		छात्रा	छात्र	जम्मा	छात्रा	छात्र	जम्मा	छात्रा	छात्र	जम्मा
९-१२	सामुदायिक	१२९३	१३१२	२६०५	२१९	२०२	४२१	६७७	६७६	१३५३
	संस्थागत	१३६	२४०	३७६						
०-१२	सामुदायिक	५३७७	५९६९	११३४६	१४४५	१५४०	२९८५	३३६९	३८८०	७२४९
	संस्थागत	२२५५	३०७७	५३३२						
जम्मा		७६३२	९०४६	१६६७८	२८९०	३०८०	५९७०	६७३८	७७६०	१४४९८

स्रोत: देवचुली न.पा. २०८१

३.५ सामुदायिक विद्यालयहरूमा उपलब्ध सुविधाहरूको अवस्था

तालिका ३.१४: देवचुली नगरपालिकाका सामुदायिक विद्यालयहरूमा उपलब्ध सुविधाहरूको अवस्था

विवरण	प्रतिशत	कैफियत
विद्यालयमा विजुली	१००%	
विद्यालयमा इन्टरनेट सुविधा	१००%	
विद्यालयमा पिउने पानी	१००%	
विद्यालयमा शौचालय सुविधा	१००%	
विद्यालयमा छुट्टै शौचालय सुविधा	१००%	
जलवायु परिवर्तन सुविधा	०	
विद्यालयमा खेल मैदान	१००%	
विद्यालयमा कम्प्युटर ल्याब	९९%	३ प्रा.वि. बाहेक सबैमा
विद्यालयमा विज्ञान प्रयोगशाला	१००%	
विद्यालयमा पुस्तकालय	१००%	
र्याम्पस सुविधा	०	
स्यानेटरी प्याड सुविधा	१००%	
स्वास्थ्यकर्मी सुविधा	०	

स्रोत: देवचुली न.पा. २०८१

तालिका ३.१५: नगरपालिकामा रहेको पार्क तथा पिकनिक स्थलहरु

क्र.सं.	पार्क तथा पिकनिक स्थल	ठेगाना
१	दिव्य मध्यवर्ती पिकनिक स्थल	वडा नं. १
२	मेढ्रा पिकनिक पार्क	वडा नं. १
३	सि.जि. शास्वत धाम	वडा नं. २
४	शान्तिगौरा पिकनिक स्थल	वडा नं. ४
५	सकला बाल उद्यान	वडा नं. ५
६	सिमसार पोखरी	वडा नं. ५
७	देवचुली डाँडा पर्यटकिय स्थल	वडा नं. ६
८	सिताराम सामुदायिक वन पिकनिक स्थल	वडा नं. ७
९	बालउद्यान	वडा नं. ७, कालिका टोल
१०	तीन कन्यामाई मन्दिरको आडमा बाल उद्यान	वडा नं. ७
११	सिमसार क्षेत्र- देउसोत खोला सामुदायिक वन	वडा नं. ७
१२	घुमाउरी पिकनिक पार्क	वडा नं. ९
१३	नागपोखरी बालउद्यान	वडा नं. १२
१४	कालिका मन्दिर शिवधाम	वडा नं. १२
१५	राईनो भ्यू (व्यवसायिक)	वडा नं. १३
१६	एस.के. पार्क	वडा नं. १५
१७	नारायणी नदी	वडा नं. १५
१८	वनबाटिका	वडा नं. १६
१९	आपचौर पिकनिक	स्थल वडा नं. १६
२०	चित्रहर, कुलेनी, कुजौली, आँपचौर	वडा नं. १७
२१	टाँडीकोटबाँध	वडा नं. १७

स्रोत: देवचुली न.पा. २०८१

पुस्तकालय

१. प्रगतिनगर पुस्तकालय

२. रजहर पुस्तकालय

सार्वजनिक पुस्तकालयबाट दैनिक सरदर १० जनाले सुविधा उपभोग गरेको देखिन्छ । प्रत्यक्ष रूपमा पुस्तकालयबाट लाभान्वित हुने सङ्ख्या वार्षिक रूपमा लगभग ३०००-३५०० जना रहेको छ ।

यातायात पूर्वाधार सम्बन्धी विवरण

शिर्षक	विवरण	कैफियत
सडकको पहुँच पुगेका वडा सङ्ख्या	१७	सबै वडा
पक्की सडक	१२८.६५ कि.मी.	
ग्राभेल सडक	१३६.३२ कि.मी.	
कच्ची सडक	२५३.०९ कि.मी.	
सडकको जम्मा लम्बाइ	५१८.०६ कि.मी.	
झोलुङ्गे पुल सङ्ख्या	११	
नदीमा पक्की पुल	१२	

वैकल्पिक उर्जा सम्बन्धी विवरण

संस्थागत उत्पादित सौर्य उर्जा (Institutional Solar) - १

सोलारवाटरपम्प PVPS - २

रङ्गशाला/खेलमैदान सार्वजनिक शौचालय बसपार्क र सभागृह सम्बन्धी विवरण

क्र.सं.	विवरण	सङ्ख्या	कैफियत
१.	रङ्गशाला	१	
२.	खेल मैदान	१७	
३.	सार्वजनिक शौचालय	१	
४.	बसपार्क	०	
५.	सभागृह	०	

खण्ड चार : कृषि तथ्याङ्क

नेपालमा विक्रम सम्बत २०१८ सालदेखि प्रत्येक १०/१० वर्षमा कृषि गणना सञ्चालन हुँदै आएको छ । यही क्रमको सातौँ राष्ट्रिय कृषि गणना २०७८ सालमा तत्कालिन केन्द्रीय तथ्याङ्क विभागद्वारा सम्पन्न भएको थियो । २०७८ सालको यो कृषिगणना संघीयता पछिको पहिलो कृषिगणना हो । विगतका गणनाहरूले कृषि संरचना, कृषि गतिविधि तथा कृषि उत्पादन सम्बन्धी विवरण जिल्ला तह सम्म मात्र दिँदै आएकोमा यस पटक संघीय ढाँचा अनुसारका देशभरका ७५३ वटै गाउँपालिका/नगरपालिका तह सम्मको तथ्याङ्क उपलब्ध गराएको छ । यस शिर्षकमा राष्ट्रिय कृषि गणना २०७८ बाट प्राप्त नतिजाको आधारमा देवचुली नगरपालिकाको कृषक परिवार, जग्गाको स्वामित्व, जग्गाको उपयोग, अस्थायी तथा स्थायी बाली लागेको क्षेत्र, सिँचाईको स्थिति, प्रमुख बालीहरूमा कृषि सामाग्रीको प्रयोग, पाल्तु चौपाया तथा पन्छी लगायतका विवरणहरू प्रस्तुत गरिएको छ ।

४.१ स्थायी बाली सम्बन्धी विवरण

तालिका ४.१: बगैँचाको रुपमा लगाइएका जम्मा स्थायी बालीको क्षेत्रफल, बोट सङ्ख्या, छरिएर रहेका बोट सङ्ख्या र कृषक परिवार सङ्ख्या

जम्मा कृषक परिवार सङ्ख्या	कृषक परिवारले चलन गरेको जग्गाको जम्मा क्षेत्रफल (हेक्टर)	स्थायी बाली									
		कृषक परिवार सङ्ख्या	बगैँचाको रुपमा लगाइएका जम्मा स्थायी बालीको क्षेत्रफल (हेक्टर)	बगैँचाको रुपमा लगाइएका						छरिएका बोट सङ्ख्या	
				फल लाग्ने उमेरको			फल नलाग्ने उमेरको			फल लाग्ने उमेरको	फल नलाग्ने उमेरको
				परिवार सङ्ख्या	क्षेत्रफल (हेक्टर)	बोट सङ्ख्या	परिवार सङ्ख्या	क्षेत्रफल (हेक्टर)	बोट सङ्ख्या		
३२५६	१८२९.४	२९७४	२३६.२	९६९	५८.०	४१२६८	१३८३	१७८.२	३१७१८	५२४३३	९७२७

स्रोत: NATIONAL SAMPLE CENSUS OF AGRICULTURE २०२१/२२

तालिका ४.२: बगैँचाको रुपमा लगाइएका मुख्य स्थायी बालीको क्षेत्रफल, बोट सङ्ख्या, छरिएर रहेका बोट सङ्ख्या र कृषक परिवार सङ्ख्या

स्थानीय तह	सुन्तला				कागती			
	कृषक परिवार सङ्ख्या	बगैँचाको रुपमा लगाइएका		छरिएका बोट सङ्ख्या	कृषक परिवार सङ्ख्या	बगैँचाको रुपमा लगाइएका		छरिएका बोट सङ्ख्या
		क्षेत्रफल (हेक्टर)	बोट सङ्ख्या			क्षेत्रफल (हेक्टर)	बोट सङ्ख्या	
देवचुली	८७५	८.९	४३६३	३९६०	६१२	१०.७	१७१२	१९८७

स्रोत: NATIONAL SAMPLE CENSUS OF AGRICULTURE २०२१/२२

तालिका ४.३: बगैँचाको रुपमा लगाइएका मुख्य स्थायी बालीको क्षेत्रफल, बोट सङ्ख्या, छरिएर रहेका बोट सङ्ख्या र कृषक परिवार सङ्ख्या

आँप				केरा			
कृषक परिवार सङ्ख्या	बगैँचाको रुपमा लगाइएका		छरिएका बोट सङ्ख्या	कृषक परिवार सङ्ख्या	बगैँचाको रुपमा लगाइएका		छरिएका बोट सङ्ख्या
	क्षेत्रफल (हेक्टर)	बोट सङ्ख्या			क्षेत्रफल (हेक्टर)	बोट सङ्ख्या	
३,६०७	२.६	७९३	६,६५४	१,१४८	२.९	४,५४७	५,८१२

स्रोत: NATIONAL SAMPLE CENSUS OF AGRICULTURE २०२१/२२

यस नगरपालिकामा रहेका ८,२१० कृषकपरिवार मध्ये ३,६०७ परिवारले आँप खेति लगाएको देखिन्छ । १,१४८ कृषक परिवारहरु केरा खेतिमा संलग्न रहेको पाईन्छ । २.६ हे. क्षेत्रफल जग्गामा आँप खेति गर्दा केरा खेति लगाएको क्षेत्रफल २.९ हे. रहेको छ ।

४.२ कृषक परिवार, क्षेत्रफल, कित्ता सम्बन्धी विवरण

यस नगरपालिकामा रहेका १४४९३ घरपरिवार मध्ये ८२१० परिवार अर्थात ५६.६५ प्रतिशत परिवारले कृषि परिवार रहेको देखिन्छ । औषतमा एक कृषक परिवार सँग १.५ वटा कित्ता सङ्ख्या अर्थात ८२१० जना कृषक परिवार सँग १२४४६ वटा कित्ता सङ्ख्या रहेको पाईन्छ । ८२१० जना कृषक परिवारले २२३२.६ हे.क्षेत्रफल जग्गामा कृषि गर्दा सिंचित क्षेत्रफल १७९५.८ हे. अर्थात ८०.४४ प्रतिशत रहेको छ ।

तालिका ४.४: कृषक परिवार सङ्ख्या, क्षेत्रफल, कित्ता सङ्ख्या, औषत कित्ता सङ्ख्या तथा सिंचित क्षेत्रफल

जम्मा कृषक परिवार सङ्ख्या	कृषक परिवारले चलन गरेको जग्गाको जम्मा क्षेत्रफल (हेक्टर)	जम्मा कित्ता सङ्ख्या	औषत कित्ता सङ्ख्या	सिंचाई सुविधा प्रयोग गर्ने कृषक परिवारको सङ्ख्या	सिंचित क्षेत्रफल (हेक्टर)
८२१०	२२३२.६	१२४४६	१.५	१७९५.८	८२१०

स्रोत: NATIONAL SAMPLE CENSUS OF AGRICULTURE २०२१/२२

४.३ जग्गाको उपभोगको अवस्था

तालिका ४.५: जग्गाको स्वामित्वअनुसार जग्गा कमाउने परिवार सङ्ख्या तथा कमाएको जग्गाको क्षेत्रफल

जम्मा कृषक परिवार सङ्ख्या	कृषक परिवारले चलन गरेको जग्गाको जम्मा क्षेत्रफल (हेक्टर.)	एक प्रकारको स्वामित्व						एकभन्दा बढी प्रकारको स्वामित्व	
		परिवारको हकको जग्गामात्र कमाउने		अरुको हकको जग्गामात्र कमाउने		अन्य प्रकारको उपभोग अन्तर्गत			
		परिवार सङ्ख्या	क्षेत्रफल (हेक्टर)	परिवार सङ्ख्या	क्षेत्रफल (हेक्टर)	परिवार सङ्ख्या	क्षेत्रफल (हेक्टर)	परिवार सङ्ख्या	क्षेत्रफल (हेक्टर)
८२१०	२२३२.६	६५३२	१५४८.६	१२५	४३.७	०		१५५२	६४०.२

स्रोत: NATIONAL SAMPLE CENSUS OF AGRICULTURE २०२१/२२

राष्ट्रिय कृषि गणना, २०७८ अनुसार नगरपालिकामा ८,२१० कृषि चलन मध्ये ६,५३२ (अर्थात ६७.३४ प्रतिशत) कृषक परिवारले आफ्नै हकको मात्र जग्गा कमाउने गर्दछन् । १२५ कृषक परिवारले अरुको हकको मात्र जग्गा कमाउने गर्दछन् भने १,५५२ कृषक परिवारले एक भन्दा बढी प्रकारको स्वामित्व अन्तर्गतको जग्गाको उपयोग गरेको देखिन्छ ।

राष्ट्रिय कृषि गणना, २०७८ अनुसार यस पालिकामा जम्मा खेतियोग्य जग्गा १,९१५ हे. अर्थात ७१.४९ प्रतिशत रहेको छ । जस अन्तर्गत १,५४८.६ हे. अर्थात ८५.७७ प्रतिशत जग्गामा अस्थायी बाली जस्तै: खाद्यान्न बाली, तरकारी बाली, दलहन, तेलहन जस्ता आदि बाली लगाएको देखिन्छ । ४३.७ हे. अर्थात २.४ प्रतिशत जग्गामा स्थायी बाली भन्नाले फलफूल खेति गरेको पाईन्छ र

२५८.४ हे. अर्थात् १६.८५ प्रतिशत जग्गामा यि बाली बाहेक अन्य बाली लगाएको जग्गा अन्तर्गत रहेको छ ।

४.४ जग्गाको उपयोगको अवस्था

तालिका ४.६: कृषिचलनले चलन गरेको जग्गाको उपयोग

जम्मा कृषक परिवार सङ्ख्या	कृषक परिवारले चलन गरेको जग्गाको जम्मा क्षेत्रफल (हेक्टर)	जम्मा खेतीयोग्य जग्गा		अस्थायी बाली लागेको जग्गा		अन्य खेतीयोग्य जग्गा		स्थायी बाली लागेको जग्गा		अन्य जग्गा	
		परिवार सङ्ख्या	क्षेत्रफल (हेक्टर)	परिवार सङ्ख्या	क्षेत्रफल (हेक्टर)	परिवार सङ्ख्या	क्षेत्रफल (हेक्टर)	परिवार सङ्ख्या	क्षेत्रफल (हेक्टर)	परिवार सङ्ख्या	क्षेत्रफल (हेक्टर)
८२१०	२२३२.६	८११३	१९१५.०	८११३	१८८६.८	६०८	२८.३	८४२	५३.३	८२१०	२१०

स्रोत: NATIONAL SAMPLE CENSUS OF AGRICULTURE २०२१/२२

तालिका ४.७: विभिन्न अस्थायी बालीको क्षेत्रफल तथा कृषक परिवार सङ्ख्या

खाद्यान्न बाली		कोसे/दाल बाली		कन्दमूल बाली		तेल बाली		तरकारी बाली		अन्य अस्थायी बाली	
परिवार सङ्ख्या	क्षेत्रफल (हेक्टर)	परिवार सङ्ख्या	क्षेत्रफल (हेक्टर)	परिवार सङ्ख्या	क्षेत्रफल (हेक्टर)	परिवार सङ्ख्या	क्षेत्रफल (हेक्टर)	परिवार सङ्ख्या	क्षेत्रफल (हेक्टर)	परिवार सङ्ख्या	क्षेत्रफल (हेक्टर)
७,५९३	३,५७१	४,४२१	२३१.१	४,५९१	८७.९	४,४९५	८६९.६	७,५१४	२४३.२	६,६३२	१५१.७

स्रोत: NATIONAL SAMPLE CENSUS OF AGRICULTURE २०२१/२२

तालिका ४.८: मुख्य अस्थायी बाली लागेका जग्गाको क्षेत्रफल तथा कृषक परिवार सङ्ख्या

धान		गहुँ		मकै		कोदो		जौ/उवा		फापर	
परिवार सङ्ख्या	क्षेत्रफल (हेक्टर)	परिवार सङ्ख्या	क्षेत्रफल (हेक्टर)	परिवार सङ्ख्या	क्षेत्रफल (हेक्टर)	परिवार सङ्ख्या	क्षेत्रफल (हेक्टर)	परिवार सङ्ख्या	क्षेत्रफल (हेक्टर)	परिवार सङ्ख्या	क्षेत्रफल (हेक्टर)
६,०३७	१,६०५.८	२,३७२	३९७.५	७,३८२	१,५३५.४	३३४	३१.८	०		१४	०.५

स्रोत: NATIONAL SAMPLE CENSUS OF AGRICULTURE २०२१/२२

४.५ कृषि सामग्री (बीउविजन, विषादी, मल) प्रयोगको अवस्था

तालिका ४.९: प्रमुख बालीहरुमा कृषि सामग्री (बीउविजन, विषादी, मल) प्रयोग गर्ने कृषक परिवार

वाली	जम्मा कृषक परिवार सङ्ख्या	कृषक परिवार सङ्ख्या	विजनको किसिम			कीटनाशक विषादीको प्रयोग गर्ने	मलको प्रयोग		
			प्रयोग गर्ने कृषक परिवार सङ्ख्या				कृषक परिवार सङ्ख्या		
			स्थानीय	उन्नत	वर्णशंकर (हाइब्रिड)	कृषक परिवार सङ्ख्या	स्थानीय/ जैविक मल	खनिज/ रासायनिक मल	दुवै
धान	८,२१०	६,०३७	१,१२६	२,६९७	२,२१४	३,८१५	७३९	२६५	५,०३३
मकै	८,२१०	७,३८२	५,६३९	९७७	७६५	२,८७८	५,८३४	१५३	१,३९५
गहुँ	८,२१०	२,३७२	१,८६१	५११	०	३६७	१,१५७	७४	१,१४१

स्रोत: NATIONAL SAMPLE CENSUS OF AGRICULTURE २०२१/२२

४.६ पाल्तु चौपाया तथा पन्छी सम्बन्धी विवरण

तालिका ४.१०: पाल्तु चौपाया तथा पन्छीको सङ्ख्या र कृषक परिवार

कृषक परिवारको जम्मा सङ्ख्या	पशु चौपाया पाल्ने कृषक परिवारको जम्मा सङ्ख्या	गाई/गोरु		राँगा/भैसी		बाख्रा/च्याङ्ग्रा		भैडा/भेडी		सुँगुर/बंगुर	
		कृषक परिवार सङ्ख्या	गाई/गोरु सङ्ख्या	कृषक परिवार सङ्ख्या	राँगा/भैसी सङ्ख्या	कृषक परिवार सङ्ख्या	बाख्रा/च्याङ्ग्रा सङ्ख्या	कृषक परिवार सङ्ख्या	भैडा/भेडी सङ्ख्या	कृषक परिवार सङ्ख्या	सुँगुर/बंगुर सङ्ख्या
८२१०	६०४१	९४७	३०१६	२७३२	५९६४	४५२०	२७७२८	४२	१२५	१४६०	८६८५

स्रोत: राष्ट्रिय कृषि गणना, २०७८

यस पालिकामा ८,२१० कृषक परिवार मध्ये पशु चौपाया पाल्ने कृषक परिवार सङ्ख्या ६,०४१ रहेको छ जुन जम्मा कृषक परिवारको ७३.५८ प्रतिशत हुन्छ । गाई, गोरु पाल्ने कृषक परिवार सङ्ख्या ९,४७ राँगा, भैसी पाल्ने कृषक परिवार सङ्ख्या २,७३२ बाख्रा, च्याङ्ग्रा पाल्ने कृषक परिवार सङ्ख्या ४,५२० र सुँगुर/बंगुर पाल्ने कृषक परिवार सङ्ख्या को सङ्ख्या १,४६० रहेका छन् । गाई, गोरुहरुको सङ्ख्या ३,०१६ राँगा, भैसीको सङ्ख्या ५,९६४ बाख्राको सङ्ख्या २७,७२८ र सुँगुर /बंगुरको सङ्ख्या को सङ्ख्या ८,६८५ रहेको छ ।

तालिका ४.११: कुखुरा र अन्य पन्छी पाल्ने कृषक परिवार र पन्छी सङ्ख्याको बिबरण

कृषक परिवारको जम्मा सङ्ख्या	कुखुरा		अन्य पन्छी	
	कृषक परिवार सङ्ख्या	कुखुरा सङ्ख्या	कृषक परिवार सङ्ख्या	अन्य पन्छी सङ्ख्या
८,२१०	४,५२१	२,४४५०१७	७७५	६,५८९

स्रोत: राष्ट्रिय कृषि गणना, २०७८

राष्ट्रिय कृषि गणना, २०७८ अनुसार यस नगरपालिकामा कुखुरा पाल्ने कृषक परिवारको सङ्ख्या ४,५२१ वा जम्मा कृषक परिवार ८,२१० मध्ये ५५.०७ प्रतिशत कृषक परिवारले कुखुरा पालेका छन् । घरपरिवारमा किसानले पालेका कुखुराको सङ्ख्या २,४४,०१७ छ र ९.४४ प्रतिशत किसानले अन्य पंक्षी जस्तै: हाँस, बट्टाई, परेवा आदि पालेको पाइन्छ ।

४.७ कृषि ऋण, बिमा तथा अनुदानको अवस्था

तालिका ४.१२: कृषि ऋण, थप ऋणको आवश्यकता, बिमा तथा अनुदान प्राप्त गर्ने कृषक परिवार सङ्ख्या

जम्मा कृषक परिवार सङ्ख्या	कृषि ऋण लिएका कृषक परिवार सङ्ख्या	कृषि ऋण/थप ऋणको आवश्यकता उल्लेख गर्ने कृषक परिवार सङ्ख्या	कृषि क्रियाकलापको लागि बिमा गरेका कृषक परिवार सङ्ख्या	कृषि कार्यको लागि सरकारी अनुदान प्राप्त गरेका कृषक परिवार सङ्ख्या
८,२१०	७८९	१,८०५	३५९	१७१

स्रोत: NATIONAL SAMPLE CENSUS OF AGRICULTURE २०२१/२२

४.८ आम्दानीको मुख्य स्रोत, परिवारलाई खान पुग्ने वा नपुग्ने अवस्था

यस नगरपालिकामा ८,२१० कृषक परिवार मध्ये आम्दानीको मुख्य स्रोत कृषि भएका परिवार ४,३०३ र गैरकृषि भएका परिवार ३,९०७ रहेका छन् । आफ्नै कृषि उत्पादनबाट भएको आम्दानीले मात्र वर्षभरी परिवारलाई खान नपुग्ने कृषक परिवार ४,४३९ रहेको कृषिगणनाको नतिजाबाट देखिन्छ ।

तालिका ४.१३: कृषक परिवारको आम्दानीको मुख्य स्रोत, आफ्नै कृषि उत्पादनबाट भएको आम्दानीले मात्र वर्षभरी परिवारलाई खान नपुग्ने कृषि चलनको अवस्था तथा परिवारलाई खान नपुग्ने अवधिअनुसार कृषक परिवार सङ्ख्या

स्थानीय तह	जम्मा कृषक परिवार सङ्ख्या	कृषक परिवारको आम्दानीको मुख्य स्रोत		कृषि उत्पादनबाट भएको आम्दानीले मात्र वर्षभरी परिवारलाई खान नपुग्ने कृषक परिवार सङ्ख्या	परिवारलाई खान नपुग्ने अवधिअनुसार कृषक परिवार सङ्ख्या			
		कृषि	गैर कृषि		१ देखि ३ महिना	४ देखि ६ महिना	७ देखि ९ महिना	१० देखि १२ महिना
देवचुली	८,२१०	४,३०३	३,९०७	४,४३९	३४६	१,८१७	१,४६४	८१२

स्रोत: NATIONAL SAMPLE CENSUS OF AGRICULTURE २०२१/२२

४.९ मुख्य कृषक तथा कृषक परिवारको जनसङ्ख्या

तालिका ४.१४: लिङ्गअनुसार मुख्य कृषकको सङ्ख्या तथा कृषक परिवारको जनसङ्ख्या

जम्मा कृषक परिवार सङ्ख्या	लिङ्गअनुसार मुख्य कृषक सङ्ख्या		कृषक परिवारको जनसङ्ख्या	
	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला
८,२१०	३,४२१	४,७८९	१७,०८४	१९,२११

स्रोत: राष्ट्रिय कृषि गणना २०७८ (www.agricensusnepal.gov.np)

खण्ड पाँच : आर्थिक क्रियाकलाप र रोजगारी

५.१ पृष्ठभूमि

आर्थिक क्रियाकलाप एक परिवार सञ्चालन देखि राज्य सञ्चालनसम्म प्रणालीको एक अभिन्न अंश हो । यसको भूमिकालाई हाम्रो रक्त प्रणालीसँग दाँज्न सकिन्छ । यसको आपूर्ति प्रत्यक्ष आर्थिक क्रियाकलापमा संलग्न भएर तथा अप्रत्यक्ष रोजगारीमा समावेश भएर गर्न सकिन्छ । अन्तर्राष्ट्रिय मापदण्ड अनुसार नै राज्यको आर्थिक क्षेत्रलाई २१ वटा समूहमा विभाजन गरिएको र कुन क्षेत्रको कति योगदान छ भनि राष्ट्रिय लेखा प्रणालीले मापन, अनुमान र प्रकाशन गर्दछ । नेपालमा पहिलो पटक राष्ट्रिय आर्थिक गणना २०७५ सञ्चालन गरी वडा तह देखि पालिका हुँदै नेपालकै आर्थिक गतिविधिको अध्ययन भएको छ । यस अध्यायमा राष्ट्रिय आर्थिक गणना २०७५, राष्ट्रिय जनगणना २०७८ र सम्बन्धित अन्य क्षेत्रबाट सङ्कलित आर्थिक तथ्याङ्कको प्रस्तुती विभिन्न आयामबाट हुनेछ ।

५.२ नगरपालिकाको अर्थतन्त्रको संरचनात्मक स्वरूप

यस पालिकाको अर्थतन्त्रको संरचनात्मक स्वरूप मिश्रित किसिमको रहेको छ । कृषि तथा पशुपालन, व्यापार अर्थतन्त्रका मुख्य आधार हुन् । यस पालिकाले परम्परागत अन्न उत्पादनका साथसाथै फलफुल, पशुपालन, मत्स्य, मौरी र तरकारी वाली उत्पादन जस्ता आर्थिक गतिविधिहरूको प्रमुख स्थान रहेको मान्न सकिन्छ । राष्ट्रिय जनगणना २०७८ बाट प्राप्त नतिजा विश्लेषणका आधारमा पालिकाको आर्थिक रूपले कुल सक्रिय जनसङ्ख्या मध्ये ४७.६३ प्रतिशत जनसङ्ख्याको जीविकोपार्जनको प्रमुख स्रोत तथा मुख्य पेशा कृषि रहेको छ । यस पालिकाको अर्थतन्त्र कृषि क्रियाकलाप र रोजगारीको आधार पनि कृषि नै हुने देखिन्छ । अबको आवश्यकता कृषि कार्यलाई आधुनिक प्रविधिमा आधारित र व्यावसायिक बनाउनु हो । वनमा आधारित उद्यम स्थानीय कृषि उत्पादनमा आधारित स्थानीय परिकार र संस्कृति प्रवर्द्धन गर्न स्थापना भएको होमस्टे, होटल रेष्टुरेण्ट तथा रिसोर्ट साथै धार्मिक र प्राकृतिक सम्पदा, वनजन्य सम्पदा, जडिबुटी, खानी आदि पर्यटकीय अर्थतन्त्रको एक हिस्सा रहने सम्भावना छ । यी सम्पदाको वैकल्पिक उपयोग र विकासले अर्थतन्त्रको अर्को स्वरूप धारण गर्ने सम्भावना अधिक छ । यी क्षेत्रका साथसाथै स्वदेश तथा विदेशमा रोजगारी गर्नेहरूबाट प्राप्त रकमले पनि नगरपालिकाको अर्थतन्त्रमा महत्वपूर्ण योगदान गरेको छ ।

५.३ आर्थिक क्रियाकलाप सम्बन्धी विवरण

सन्दर्भ अवधिमा जुनसुकै आर्थिक काम जतिसुकै अवधिको लागि गरेका वा कुनै पनि आर्थिक कामको खोजी गरेका १० वर्ष वा सोभन्दा माथिका व्यक्तिहरू आर्थिक रूपले सक्रिय जनसङ्ख्या अन्तर्गत पर्दछन् । यसैगरी सन्दर्भ अवधिमा कुनै पनि आर्थिक काम नगरेका र आर्थिक काम नखोजेका व्यक्तिहरू आर्थिक रूपले निष्क्रिय जनसङ्ख्या अन्तर्गत पर्दछन् । यस मापदण्ड अनुसार १० वर्ष वा सोभन्दा माथिका ४८,३३८ जना व्यक्तिहरू मध्ये पुरुष २२,१०२ र महिला २६,२३६ जना रहेका छन् । १० वर्ष वा सोभन्दा माथिका पुरुषहरू मध्ये १४,८९३ जना आर्थिक रूपले सक्रिय र ६,९१३ जना आर्थिक रूपले निष्क्रिय देखिन्छन् । आर्थिक रूपले सक्रिय वा निष्क्रिय अवस्था नखुलेका पुरुषहरूको सङ्ख्या २९६ जना रहेका छन् । १० वर्ष वा सोभन्दा माथिका महिलाहरू मध्ये २६२३६ जना आर्थिक रूपले सक्रिय १५,८३७ र ९,८७० जना आर्थिक रूपले निष्क्रिय देखिन्छन् । आर्थिक रूपले सक्रिय वा निष्क्रिय अवस्था नखुलेका महिलाहरूको सङ्ख्या ४६३ जना रहेका छन् ।

अक्सर आर्थिक रूपले सक्रिय जनसङ्ख्या: सन्दर्भ अवधिमा कुनै पनि आर्थिक काम गरेको वा आर्थिक काम खोजेको समयको जोड ६ महिना वा सोभन्दा बढी भएका व्यक्तिहरूलाई अक्सर आर्थिक रूपले सक्रिय जनसङ्ख्या मानिएको छ । त्यसैगरी आर्थिक काम गरेको र आर्थिक काम खोजेको महिनाको जोड ६ महिना भन्दा कम भएमा त्यस्ता व्यक्तिलाई अक्सर आर्थिक रूपले निष्क्रिय जनसङ्ख्या मानिन्छ ।

सन्दर्भ अवधिमा कम्तिमा ६ महिना काम गरेका वा पूर्ण समय काम खोजेका सबै व्यक्तिहरू स्वतः अक्सर आर्थिक रूपले सक्रिय जनसङ्ख्यामा पर्दछन् । यसैगरी ६ महिना भन्दा कम समय काम गरेको र आर्थिक काम नखोजेको व्यक्तिहरू स्वतः अक्सर आर्थिक रूपले निष्क्रिय जनसङ्ख्यामा पर्दछन् । ३ देखि ५ महिना काम गरी आंशिक रूपमा काम खोजेका व्यक्तिहरूलाई अक्सर आर्थिक रूपले सक्रिय अन्तर्गत र ३ महिनाभन्दा कम काम गरी आंशिक रूपमा काम खोजेका व्यक्तिहरूलाई अक्सर आर्थिक रूपले निष्क्रिय मानेर वर्गीकरण गरिएको छ । अक्सर रोजगार जनसङ्ख्या: अक्सर आर्थिक रूपले सक्रिय जनसङ्ख्यालाई अक्सर रोजगार र अक्सर बेरोजगार गरी दुई समूहमा विभाजन गर्न सकिन्छ । सन्दर्भ अवधिमा काम गरेको समय काम नगरेको समयभन्दा बढी भएमा अक्सर रोजगार र काम गरेको समय काम नगरेको भन्दा कम भएमा अक्सर बेरोजगार मानिन्छ । आर्थिक रूपले सक्रिय जनसङ्ख्या मध्ये २०,२२० जना रोजगार र १,८८८ जना बेरोजगार रहेका छन् ।

तालिका ५.१: आर्थिक क्रियाकलापमा संलग्नता अनुसारको जनसङ्ख्या (१० वर्ष वा सो भन्दा बढी उमेरका)

वडा नं.	लिङ्ग	दश वर्ष वा सो भन्दा माथिको जनसङ्ख्या	आर्थिक क्रियाकलापमा संलग्नता				
			आर्थिक रूपले सक्रिय			आर्थिक रूपले निस्क्रिय	आर्थिक क्रियाकलाप नखुलेको
			अक्सर सक्रिय		अक्सर निस्क्रिय		
			अक्सर रोजगार	अक्सर बेरोजगार			
१	जम्मा	३१७८	१३२५	६८	५४७	११९५	४३
	पुरुष	१४९३	७६३	३२	१९९	४८५	१४
	महिला	१६८५	५६२	३६	३४८	७१०	२९
२	जम्मा	२२६५	१०४८	२१४	२११	७१३	७९
	पुरुष	११०४	६३०	९५	६९	२८५	२५
	महिला	११६१	४१८	११९	१४२	४२८	५४
३	जम्मा	१६६७	६९१	५९	२५५	६६२	०
	पुरुष	७८४	३९९	३३	८८	२६४	०
	महिला	८८३	२९२	२६	१६७	३९८	०
४	जम्मा	२६१७	९४०	२१८	३८२	१०५२	२५
	पुरुष	१२०३	६२१	५७	११७	४००	८
	महिला	१४१४	३१९	१६१	२६५	६५२	१७
५	जम्मा	१८८६	१०७२	२१	१७०	६१९	४
	पुरुष	८६६	५१४	८	६५	२७८	१
	महिला	१०२०	५५८	१३	१०५	३४१	३
६	जम्मा	१४८२	९८३	१७	१११	३७०	१
	पुरुष	६६५	४४७	१३	४८	१५७	०
	महिला	८१७	५३६	४	६३	२१३	१
७	जम्मा	१९७२	७४८	१८७	२६३	७५१	२३
	पुरुष	८८१	३८८	९९	८६	२९५	१३
	महिला	१०९१	३६०	८८	१७७	४५६	१०
८	जम्मा	१२८५	४८३	५	३९४	४००	३
	पुरुष	५७४	२२३	३	१४९	१९७	२
	महिला	७११	२६०	२	२४५	२०३	१
९	जम्मा	३००३	१५६९	५६	४१३	९४३	२२
	पुरुष	१३०८	६६७	३४	१६५	४३४	८

वडा नं.	लिंग	दश वर्ष वा सो भन्दा माथिको जनसङ्ख्या	आर्थिक क्रियाकलापमा संलग्नता				
			आर्थिक रूपले सक्रिय			आर्थिक रूपले निष्क्रिय	आर्थिक क्रियाकलाप नखुलेको
			अक्सर सक्रिय		अक्सर निष्क्रिय		
			अक्सर रोजगार	अक्सर बेरोजगार			
	महिला	१६९५	९०२	२२	२४८	५०९	१४
१०	जम्मा	३०१६	१०४६	७६	६७७	११७८	३९
	पुरुष	१३१२	५४९	३६	२५२	४५६	१९
	महिला	१७०४	४९७	४०	४२५	७२२	२०
११	जम्मा	३१७२	१२२६	६१	६९०	११८७	८
	पुरुष	१४१९	६५१	३४	२३१	४९८	५
	महिला	१७५३	५७५	२७	४५९	६८९	३
१२	जम्मा	२२२८	९४२	६२	४६७	७५६	१
	पुरुष	१००९	४७९	४३	१५८	३२८	१
	महिला	१२१९	४६३	१९	३०९	४२८	०
१३	जम्मा	३०५४	१५२६	१८६	२९४	७५२	२९६
	पुरुष	१४४१	८३५	७०	९४	३२०	१२२
	महिला	१६१३	६९१	११६	२००	४३२	१७४
१४	जम्मा	३२१०	१०२१	१३९	५८०	१३९७	७३
	पुरुष	१४८२	६४६	५४	१७६	५७७	२९
	महिला	१७२८	३७५	८५	४०४	८२०	४४
१५	जम्मा	३०९१	१२५८	१०८	७६५	९४७	१३
	पुरुष	१४४९	७४४	५३	२२०	४२७	५
	महिला	१६४२	५१४	५५	५४५	५२०	८
१६	जम्मा	४८६९	१९१८	१६९	८०४	१९५४	२४
	पुरुष	२१६१	१११६	९२	२४८	७०२	३
	महिला	२७०८	८०२	७७	५५६	१२५२	२१
१७	जम्मा	६३४३	२४२४	२४२	१६६५	१९०७	१०५
	पुरुष	२९५१	१३६४	१२१	६१५	८१०	४१
	महिला	३३९२	१०६०	१२१	१०५०	१०९७	६४
जम्मा	जम्मा	४८३३८	२०२२०	१८८८	८६८८	१६७८३	७५९
	पुरुष	२२१०२	११०३६	८७७	२९८०	६९१३	२९६
	महिला	२६२३६	९१८४	१०११	५७०८	९८७०	४६३

तालिका ५.२: आर्थिक रूपले सक्रिय जनसङ्ख्याको मुख्य पेशा अनुसारको विवरण (१० वर्ष वा सो भन्दा बढी उमेरका)

आर्थिक कामको पेशागत विवरण	जम्मा	प्रतिशत	पुरुष	प्रतिशत	महिला	प्रतिशत
जम्मा	२९१९४	१००	१४२३४	१००	१४९६०	१००
सैनिक अधिकारीहरू	३८	०.१३	३१	०.२२	७	०.०५
व्यवस्थापकहरू	२७६३	९.४६	१६३६	११.४९	११२७	७.५३
पेशाविद्हरू	१०३९	३.५६	५४६	३.८४	४९३	३.३०
प्राविधिक तथा सहायक पेशाविद्हरू	५९२	२.०३	३६९	२.५९	२२३	१.४९
कार्यालय सहायकहरू	३६३	१.२४	१५१	१.०६	२१२	१.४२
सेवा तथा वस्तु बिक्री गर्ने कामदारहरू	१७१६	५.८८	९२४	६.४९	७९२	५.२९
कृषि, वन र माछापालन कार्यका दक्ष कामदारहरू	११७३५	४०.२०	४२६८	२९.९८	७४६७	४९.९१
शिल्पकला तथा कालिगढ र यस सम्बन्धी व्यापार गर्ने कामदारहरू	२१०२	७.२०	१६२५	११.४२	४७७	३.१९
यन्त्र तथा मेशिन अपरेटर र जडान गर्ने कामदारहरू	१२९२	४.४३	१२२४	८.६०	६८	०.४५
सामान्य वा प्राथमिक पेशाका कामदारहरू	७४९४	२५.६७	३४२८	२४.०८	४०६६	२७.१८
उल्लेख नभएका	६०	०.२१	३२	०.२२	२८	०.१९

स्रोत: राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय, काठमाण्डौ । (<https://censusnepal.cbs.gov.np/results>)

यस तालिकामा जनगणनाको नतिजा अनुसार १० वर्ष वा सो भन्दा बढी उमेरका व्यक्तिले गरेको आर्थिक कामलाई नेपाल स्तरीय पेशागत वर्गीकरण अनुसार प्रस्तुत गरिएको छ । आर्थिक काम गरेका कुल जनसङ्ख्या २९,१९४ जना मध्ये पुरुष १४,२३४ र महिला १४,९६० रहेका छन् । आर्थिक काम गरेका जनसङ्ख्या मध्ये पेशागत रूपमा सबैभन्दा बढी कृषि, वन र माछापालन कार्यका दक्ष कामदारहरू ११,७३५ वा ४०.२०%, दोस्रो रूपमा सामान्य वा प्राथमिक पेशाका कामदारहरू ७,४९४ वा २५.६७% रहेका छन् । अन्य पेशामा क्रमशः व्यवस्थापकहरू ९.४६%, शिल्पकला तथा कालिगढ र यस सम्बन्धी व्यापार गर्नेहरू ७.२०%, सेवा तथा वस्तु बिक्री गर्ने कामदारहरू ५.८८% र पेशाविद्हरू ३.५६% रहेका छन् ।

तालिका ५.३: आर्थिक काम गरेको अवधिको आधारमा जनसङ्ख्याको वितरण (१० वर्ष वा सो भन्दा बढी)

वडा नं.	१० वर्ष वा सो भन्दा माथिको जनसङ्ख्या			६ महिना वा सो भन्दा बढी काम गरेको			३ देखि ६ महिना काम गरेको			३ महिना भन्दा कम काम गरेको			कुनै पनि आर्थिक काम नगरेको		
	जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला
१	३१७८	१४९३	१६८५	१३११	७५८	५५३	२०८	७१	१३७	३७६	१३८	२३८	१२८३	५२६	७५७
२	२२६५	११०४	११६१	१०२५	६१६	४०९	१३९	५३	८६	१६४	६७	९७	९३७	३६८	५६९
३	१६६७	७८४	८८३	६८५	३९९	२८६	९२	२९	६३	१५४	६३	९१	७३६	२९३	४४३
४	२६१७	१२०३	१४१४	९२५	६१७	३०८	२०९	६१	१४८	२१७	५५	१६२	१२६६	४७०	७९६
५	१८८६	८६६	१०२०	१०७०	५१२	५५८	७७	२८	४९	९१	३७	५४	६४८	२८९	३५९
६	१४८२	६६५	८१७	९८०	४४५	५३५	४५	१९	२६	५८	२४	३४	३९९	१७७	२२२
७	१९७२	८८१	१०९१	७३८	३८५	३५३	१२८	४७	८१	१४६	५९	८७	९६०	३९०	५७०
८	१२८५	५७४	७११	४७९	२२१	२५८	३४०	११९	२२१	५८	३३	२५	४०८	२०१	२०७
९	३००३	१३०८	१६९५	१५६०	६६३	८९७	२४८	९३	१५५	१९०	८४	१०६	१००५	४६८	५३७
१०	३०१६	१३१२	१७०४	१०११	५३५	४७६	३६३	१४२	२२१	३२६	१२०	२०६	१३१६	५१५	८०१
११	३१७२	१४१९	१७५३	११८०	६४२	५३८	३२१	११६	२०५	४२२	१२६	२९६	१२४९	५३५	७१४
१२	२२२८	१००९	१२१९	८९८	४६७	४३१	१६५	४९	११६	२४३	९४	१४९	९२२	३९९	५२३
१३	३०५४	१४४१	१६१३	१४९५	८२५	६७०	१८४	६१	१२३	२०९	६७	१४२	११६६	४८८	६७८
१४	३२१०	१४८२	१७२८	९९८	६४३	३५५	२६५	९०	१७५	३५७	१०७	२५०	१५९०	६४२	९४८
१५	३०९१	१४४९	१६४२	१२४८	७४०	५०८	६५७	१७५	४८२	१८४	७३	१११	१००२	४६१	५४१
१६	४८६९	२१६१	२७०८	१८९४	११०६	७८८	३६४	१३०	२३४	४८२	१५३	३२९	२१२९	७७२	१३५७
१७	६३४३	२९५१	३३९२	२३४१	१३२७	१०१४	८२५	३४४	४८१	१०४९	४०६	६४३	२१२८	८७४	१२५४

स्रोत: राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय, काठमाण्डौ / (<https://censusnepal.cbs.gov.np/results>)

तालिका ५.४: आर्थिक काम गरेको अवधिको आधारमा जनसङ्ख्याको वितरण (१० वर्ष वा सो भन्दा बढी) प्रतिशतमा

वडा नं.	६ महिना वा सो भन्दा बढी काम गरेको			३ देखि ६ महिना काम गरेको			३ महिना भन्दा कम काम गरेको			कुनै पनि आर्थिक काम नगरेको		
	जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला
१	४१.२५	५०.७७	३२.८२	६.५४	४.७६	८.१३	१४.९८	९.२४	१४.१२	४०.३७	३५.२३	४४.९३
२	४५.२५	५५.८	३५.२३	६.१४	४.८	७.४१	८.५७	६.०७	८.३५	४१.३७	३३.३३	४९.०१
३	४१.०९	५०.८९	३२.३९	५.५२	३.७	७.१३	१०.९२	८.०४	१०.३१	४४.१५	३७.३७	५०.१७
४	३५.३५	५१.२९	२१.७८	७.९९	५.०७	१०.४७	१२.३८	४.५७	११.४६	४८.३८	३९.०७	५६.२९
५	५६.७३	५९.१२	५४.७१	४.०८	३.२३	४.८	५.७३	४.२७	५.२९	३४.३६	३३.३७	३५.२
६	६६.१३	६६.९२	६५.४८	३.०४	२.८६	३.१८	४.५९	३.६१	४.१६	२६.९२	२६.६२	२७.१७
७	३७.४२	४३.७	३२.३६	६.४९	५.३३	७.४२	८.८२	६.७	७.९७	४८.६८	४४.२७	५२.२५

वडा नं.	६ महिना वा सो भन्दा बढी काम गरेको			३ देखि ६ महिना काम गरेको			३ महिना भन्दा कम काम गरेको			कुनै पनि आर्थिक काम नगरेको		
	जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला
८	३७.२८	३८.५	३६.२९	२६.४६	२०.७३	३१.०८	३.८९	५.७५	३.५२	३१.७५	३५.०२	२९.११
९	५१.९५	५०.६९	५२.९२	८.२६	७.११	९.१४	७.०६	६.४२	६.२५	३३.४७	३५.७८	३१.६८
१०	३३.५२	४०.७८	२७.९३	१२.०४	१०.८२	१२.९७	१३.६६	९.१५	१२.०९	४३.६३	३९.२५	४७.०१
११	३७.२	४५.२४	३०.६९	१०.१२	८.१७	११.६९	१८.६६	८.८८	१६.८९	३९.३८	३७.७	४०.७३
१२	४०.३१	४६.२८	३५.३६	७.४१	४.८६	९.५२	१३.३८	९.३२	१२.२२	४१.३८	३९.५४	४२.९
१३	४८.९५	५७.२५	४१.५४	६.०२	४.२३	७.६३	९.३	४.६५	८.८	३८.१८	३३.८७	४२.०३
१४	३१.०९	४३.३९	२०.५४	८.२६	६.०७	१०.१३	१५.५८	७.२२	१४.४७	४९.५३	४३.३२	५४.८६
१५	४०.३८	५१.०७	३०.९४	२१.२६	१२.०८	२९.३५	७.१८	५.०४	६.७६	३२.४२	३१.८२	३२.९५
१६	३८.९	५१.१८	२९.१	७.४८	६.०२	८.६४	१३.५१	७.०८	१२.१५	४३.७३	३५.७२	५०.११
१७	३६.९१	४४.९७	२९.८९	१३.०१	११.६६	१४.१८	२०.२७	१३.७६	१८.९६	३३.५५	२९.६२	३६.९७
जम्मा	४१.०४	४९.३२	३४.०६	९.५८	७.३६	११.४५	१२.५	७.७२	११.५१	३९.६	३५.६	४२.९८

स्रोत: राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय, काठमाण्डौ । (<https://censusnepal.cbs.gov.np/results>)

तालिका ५.५: कृषि तथा गैर कृषिमा रोजगार जनसङ्ख्याको वितरण (१० वर्ष वा सो भन्दा बढी)

वडा नं.	रोजगार जनसङ्ख्या			कृषिमा रोजगार जनसङ्ख्या			गैर कृषिमा रोजगार जनसङ्ख्या		
	जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला
१	१८९५	९६७	९२८	५७३	१९२	३८१	१३०८	७६९	५३९
२	१३२८	७३६	५९२	२८६	१२४	१६२	१०४१	६१२	४२९
३	९३१	४९१	४४०	२६९	१०६	१६३	६६२	३८५	२७७
४	१३५१	७३३	६१८	३०८	११४	१९४	१०४०	६१८	४२२
५	१२३८	५७७	६६१	८०५	३३७	४६८	४३३	२४०	१९३
६	१०८३	४८८	५९५	८११	३०७	५०४	२७२	१८१	९१
७	१०१२	४९१	५२१	४९८	२००	२९८	५१३	२९१	२२२
८	८७७	३७३	५०४	६३७	२४१	३९६	२३९	१३१	१०८
९	१९९८	८४०	११५८	१३८०	४९३	८८७	६१५	३४४	२७१
१०	१७००	७९७	९०३	९४८	३९४	५५४	७४९	४०३	३४६
११	१९२३	८८४	१०३९	९९८	३४२	६५६	९२०	५३८	३८२
१२	१३०६	६१०	६९६	६४६	२३२	४१४	६५७	३७७	२८०
१३	१८८८	९५३	९३५	६७०	२५१	४१९	१२१३	६९९	५१४
१४	१६२०	८४०	७८०	५०७	१७०	३३७	११०४	६६५	४३९

वडा नं.	रोजगार जनसङ्ख्या			कृषिमा रोजगार जनसङ्ख्या			गैर कृषिमा रोजगार जनसङ्ख्या		
	जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला
१५	२०८९	९८८	११०१	१०१९	३२४	६९५	१०६७	६६३	४०४
१६	२७४०	१३८९	१३५१	१०९०	४४७	६४३	१६४६	९४०	७०६
१७	४२१५	२०७७	२१३८	२४५९	९९७	१४६२	१७४३	१०७६	६६७

स्रोत: राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय, काठमाण्डौ । (<https://censusnepal.cbs.gov.np/results>)

तालिका ५.६: कृषि तथा गैर कृषिमा रोजगार जनसङ्ख्याको वितरण (१० वर्ष वा सो भन्दा बढी)
प्रतिशतमा

वडा नं.	कृषिमा रोजगार जनसङ्ख्या			गैर कृषिमा रोजगार जनसङ्ख्या		
	जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला
१	३०.२४	१९.८६	४१.०६	६९.०२	७९.५२	५८.०८
२	२१.५४	१६.८५	२७.३६	७८.३९	८३.१५	७२.४७
३	२८.८९	२१.५९	३७.०५	७१.११	७८.४१	६२.९५
४	२२.८	१५.५५	३१.३९	७६.९८	८४.३१	६८.२८
५	६५.०२	५८.४१	७०.८	३४.९८	४१.५९	२९.२
६	७४.८८	६२.९१	८४.७१	२५.१२	३७.०९	१५.२९
७	४९.२१	४०.७३	५७.२	५०.६९	५९.२७	४२.६१
८	७२.६३	६४.६१	७८.५७	२७.२५	३५.१२	२१.४३
९	६९.०७	५८.६९	७६.६	३०.७८	४०.९५	२३.४
१०	५५.७६	४९.४४	६१.३५	४४.०६	५०.५६	३८.३२
११	५१.९	३८.६९	६३.१४	४७.८४	६०.८६	३६.७७
१२	४९.४६	३८.०३	५९.४८	५०.३१	६१.८	४०.२३
१३	३५.४९	२६.३४	४४.८१	६४.२५	७३.३५	५४.९७
१४	३१.३	२०.२४	४३.२१	६८.१५	७९.१७	५६.२८
१५	४८.७८	३२.७९	६३.१२	५१.०८	६७.११	३६.६९
१६	३९.७८	३२.१८	४७.५९	६०.०७	६७.६७	५२.२६
१७	५८.३४	४८	६८.३८	४१.३५	५१.८१	३१.२
जम्मा	४७.६३	३७.०३	५७.७१	५२.१४	६२.७५	४२.०५

स्रोत: राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय, काठमाण्डौ । (<https://censusnepal.cbs.gov.np/results>)

तालिका ५.७: कामको अवस्थाका आधारमा जनसङ्ख्याको वितरण (१०-१७ वर्षका बालबालिका)

वडा नं.	१०-१७ वर्ष उमेर समुहका बालबालिकाको जनसङ्ख्या			काम			काम प्रतिशतमा		
	जम्मा	पुरुष	महिला	गैर घरको काम गरेको सङ्ख्या	घरको काम गरेको सङ्ख्या	काम नगरेको सङ्ख्या	गैर घरको काम गरेको सङ्ख्या	घरको काम गरेको सङ्ख्या	काम नगरेको सङ्ख्या
जम्मा	८६४१	४५३७	४१०४	१२५८	६३२	६७३६	१४.५६	७.३१	७७.९५
१	५७०	३१४	२५६	१०३	२०	४४६	१८.०७	३.५१	७८.२५
२	४१७	२३३	१८४	५७	२६	३३४	१३.६७	६.२४	८०.१
३	३०२	१५८	१४४	३४	२९	२३९	११.२६	९.६	७९.१४
४	५०१	२४५	२५६	७५	२०	४०६	१४.९७	३.९९	८१.०४
५	३३७	१८०	१५७	५८	१५	२६४	१७.२१	४.४५	७८.३४
६	२६३	१३५	१२८	३९	३३	१९१	१४.८३	१२.५५	७२.६२
७	३७८	१९७	१८१	६५	१६	२९६	१७.२	४.२३	७८.३१
८	२५९	१३३	१२६	३७	१३	२०९	१४.२९	५.०२	८०.६९
९	५९९	३१७	२८२	७४	६७	४५८	१२.३५	११.१९	७६.४६
१०	५४५	२८८	२५७	८२	५९	४०२	१५.०५	१०.८३	७३.७६
११	५९१	२९६	२९५	७७	२५	४८७	१३.०३	४.२३	८२.४
१२	३८१	२२१	१६०	४३	३४	३०४	११.२९	८.९२	७९.७९
१३	४९५	२७३	२२२	६४	२७	४०४	१२.९३	५.४५	८१.६२
१४	६१४	३१९	२९५	१००	१५	४९६	१६.२९	२.४४	८०.७८
१५	५५९	२९१	२६८	९७	२७	४३५	१७.३५	४.८३	७७.८२
१६	८०८	३९६	४१२	१३०	३२	६४६	१६.०९	३.९६	७९.९५
१७	१०२२	५४१	४८१	१२३	१७४	७९९	१२.०४	१७.०३	७०.३५

स्रोत: राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय, काठमाण्डौ । (<https://censusnepal.cbs.gov.np/results>)

तालिका ५.८: कामको अवस्थाका आधारमा जनसङ्ख्याको वितरण (१०-१७ वर्षका बालबालिका)

वडा नं.	१०-१७ वर्ष उमेर समुहका बालबालिकाको जनसङ्ख्या			गैर घरको काम गरेको सङ्ख्या			घरको काम गरेको सङ्ख्या			काम नगरेको सङ्ख्या		
	जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला
जम्मा	४८३३८	२२१०२	२६२३६	१३६७४	७६६६	६००८	१५३७५	६४९३	८८८२	१९१४४	७८६८	११२७६
१	३१७८	१४९३	१६८५	१२५७	७१६	५४१	६१७	२४३	३७४	१२८३	५२६	७५७
२	२२६५	११०४	११६१	९५२	५३५	४१७	३७२	१९९	१७३	९३७	३६८	५६९
३	१६६७	७८४	८८३	६१८	३५२	२६६	३१३	१३९	१७४	७३६	२९३	४४३
४	२६१७	१२०३	१४१४	९१९	४९०	४२९	४३०	२४३	१८७	१२६६	४७०	७९६
५	१८८६	८६६	१०२०	४०९	२३०	१७९	८२९	३४७	४८२	६४८	२८९	३५९

वडा नं.	१०-१७ वर्ष उमेर समुहका बालबालिकाको जनसङ्ख्या			गैर घरको काम गरेको सङ्ख्या			घरको काम गरेको सङ्ख्या			काम नगरेको सङ्ख्या		
	जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला
६	१४८२	६६५	८१७	२२४	१३१	९३	८५९	३५७	५०२	३९९	१७७	२२२
७	१९७२	८८१	१०९१	५०४	२६८	२३६	५०६	२२३	२८३	९६०	३९०	५७०
८	१२८५	५७४	७११	२०२	११२	९०	६७४	२६०	४१४	४०८	२०१	२०७
९	३००३	१३०८	१६९५	४६४	२५२	२१२	१५३१	५८५	९४६	१००५	४६८	५३७
१०	३०१६	१३१२	१७०४	७४०	३७९	३६१	९५७	४१७	५४०	१३१६	५१५	८०१
११	३१७२	१४१९	१७५३	९५३	५२७	४२६	९६२	३५०	६१२	१२४९	५३५	७१४
१२	२२२८	१००९	१२१९	६०३	३३७	२६६	६९९	२७१	४२८	९२२	३९९	५२३
१३	३०५४	१४४१	१६१३	९९८	५४९	४४९	८६३	३८८	४७५	११६६	४८८	६७८
१४	३२१०	१४८२	१७२८	१००२	५८३	४१९	५८१	२३७	३४४	१५९०	६४२	९४८
१५	३०९१	१४४९	१६४२	९३६	५५२	३८४	११४४	४३२	७१२	१००२	४६१	५४१
१६	४८६९	२१६१	२७०८	१४९७	८२३	६७४	१२३८	५६५	६७३	२१२९	७७२	१३५७
१७	६३४३	२९५१	३३९२	१३९६	८३०	५६६	२८००	१२३७	१५६३	२१२८	८७४	१२५४

स्रोत: राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय, काठमाण्डौ । (<https://censusnepal.cbs.gov.np/results>)

तालिका ५.९: कामको अवस्थाका आधारमा जनसङ्ख्याको वितरण (१०-१७ वर्षका बालबालिका)

वडा नं.	गैर घरको काम गरेको प्रतिशत			घरको काम गरेको प्रतिशत			काम नगरेको प्रतिशत		
	जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला
जम्मा	२८.२९	३४.६८	२२.९	३१.८१	२९.३८	३३.८५	३९.६	३५.६	४२.९८
१	३९.५५	४७.९६	३२.११	१९.४१	१६.२८	२२.२	४०.३७	३५.२३	४४.९३
२	४२.०३	४८.४६	३५.९२	१६.४२	१८.०३	१४.९	४१.३७	३३.३३	४९.०१
३	३७.०७	४४.९	३०.१२	१८.७८	१७.७३	१९.७१	४४.१५	३७.३७	५०.१७
४	३५.१२	४०.७३	३०.३४	१६.४३	२०.२	१३.२२	४८.३८	३९.०७	५६.२९
५	२१.६९	२६.५६	१७.५५	४३.९६	४०.०७	४७.२५	३४.३६	३३.३७	३५.२
६	१५.११	१९.७	११.३८	५७.९६	५३.६८	६१.४४	२६.९२	२६.६२	२७.१७
७	२५.५६	३०.४२	२१.६३	२५.६६	२५.३१	२५.९४	४८.६८	४४.२७	५२.२५
८	१५.७२	१९.५१	१२.६६	५२.४५	४५.३	५८.२३	३१.७५	३५.०२	२९.११
९	१५.४५	१९.२७	१२.५१	५०.९८	४४.७२	५५.८१	३३.४७	३५.७८	३१.६८
१०	२४.५४	२८.८९	२१.१९	३१.७३	३१.७८	३१.६९	४३.६३	३९.२५	४७.०१
११	३०.०४	३७.१४	२४.३	३०.३३	२४.६७	३४.९१	३९.३८	३७.७	४०.७३
१२	२७.०६	३३.४	२१.८२	३१.३७	२६.८६	३५.११	४१.३८	३९.५४	४२.९
१३	३२.६८	३८.१	२७.८४	२८.२६	२६.९३	२९.४५	३८.१८	३३.८७	४२.०३
१४	३१.२१	३९.३४	२४.२५	१८.१०	१५.९९	१९.९१	४९.५३	४३.३२	५४.८६
१५	३०.२८	३८.१	२३.३९	३७.०१	२९.८१	४३.३६	३२.४२	३१.८२	३२.९५

वडा नं.	गैर घरको काम गरेको प्रतिशत			घरको काम गरेको प्रतिशत			काम नगरेको प्रतिशत		
	जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला
१६	३०.७५	३८.०८	२४.८९	२५.४३	२६.१५	२४.८५	४३.७३	३५.७२	५०.११
१७	२२.०१	२८.१३	१६.६९	४४.१४	४१.९२	४६.०८	३३.५५	२९.६२	३६.९७

स्रोत: राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय, काठमाण्डौ । (<https://censusnepal.cbs.gov.np/results>)

तालिका ५.१०: दश वर्ष र सो भन्दा माथिका व्यक्तिले गणनाको समयदेखि अगाडि १२ महिनासम्म आर्थिक काम गरेको अवधि तथा उमेर समूह अनुसार जनसङ्ख्या

आर्थिक क्रियाकलापमा सक्रिय रहेको महिना	जम्मा	उमेर समूह											
		१०-१४	१५-१९	२०-२४	२५-२९	३०-३४	३५-३९	४०-४४	४५-४९	५०-५४	५५-५९	६०-६४	६५+
जम्मा													
जम्मा	४८३३८	५२९६	५६९३	५२४६	५१४६	४८८७	४५०९	३७८७	२८६३	२९०९	२१९३	१८४४	३९६५
६ महिना वा सो भन्दा बढी	१९८३८	५२	५४२	१९११	२७६९	२९९३	२९७४	२५३२	१८४८	१७२३	१०९८	६९६	७००
३-६ महिना	४६३०	३८२	४५३	५२५	५३९	५१३	४६८	३६२	३१८	२८७	२४६	१९३	३४४
३ महिना भन्दा कम	४७२६	६१६	७५५	६२८	४५८	३९२	३१९	२७८	२२०	२४८	२०१	२१८	३९३
काम नगरेको	१९१४४	४२४६	३९४३	२१८२	१३८०	९८९	७४८	६१५	४७७	६५१	६४८	७३७	२५२८
पुरुष													
जम्मा	२२१०२	२८१६	२८८२	२३१७	१९८५	१९८१	१८९५	१६९१	१३२९	१३८२	१०७४	८९६	१८५४
६ महिना वा सो भन्दा बढी	१०९०१	३५	३३१	१०५३	१४०९	१५२५	१४९१	१३८५	१०५१	१००५	६८६	४५८	४७२
३-६ महिना	१६२७	२१५	२१८	१७८	१३१	१४०	१३१	९५	९८	८९	१०३	७६	१५३
३ महिना भन्दा कम	१७०६	३२२	३७२	२२२	९६	८४	७०	७०	६३	७४	७१	८८	१७४
काम नगरेको	७८६८	२२४४	१९६१	८६४	३४९	२३२	२०३	१४१	११७	२१४	२१४	२७४	१०५५
महिला													
जम्मा	२६२३६	२४८०	२८११	२९२९	३१६१	२९०६	२६१४	२०९६	१५३४	१५२७	१११९	९४८	२१११
६ महिना वा सो भन्दा बढी	८९३७	१७	२११	८५८	१३६०	१४६८	१४८३	११४७	७९७	७१८	४१२	२३८	२२८
३-६ महिना	३००३	१६७	२३५	३४७	४०८	३७३	३३७	२६७	२२०	१९८	१४३	११७	१९१

आर्थिक क्रियाकलापमा सक्रिय रहेको महिना	जम्मा	उमेर समूह											
		१०-१४	१५-१९	२०-२४	२५-२९	३०-३४	३५-३९	४०-४४	४५-४९	५०-५४	५५-५९	६०-६४	६५+
३ महिना भन्दा कम	३०२०	२९४	३८३	४०६	३६२	३०८	२४९	२०८	१५७	१७४	१३०	१३०	२१९
काम नगरेको	११२७६	२००२	१९८२	१३१८	१०३१	७५७	५४५	४७४	३६०	४३७	४३४	४६३	१४७३

स्रोत: राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय, काठमाण्डौ । (<https://censusnepal.cbs.gov.np/results>)

तालिका ५.११: दश वर्ष र सो भन्दा माथिको रोजगारीको अवस्था अनुसारको जनसङ्ख्या

रोजगारीको अवस्था	जम्मा	प्रतिशत	पुरुष	प्रतिशत	महिला	प्रतिशत
जम्मा	२९१९४	१००	१४२३४	१००	१४९६०	१००
अरुको काम गर्ने	९६१०	३२.९२	५८६७	४१.२२	३७४३	२५.०२
रोजगारदाता	६१३	२.१०	४४५	३.१३	१६८	१.१२
आफ्नै काम वा व्यवसाय	१४९९७	५१.३७	६३६६	४४.७२	८६३१	५७.६९
परिवारलाई सहयोग	३८५२	१३.१९	१५०२	१०.५५	२३५०	१५.७१
नखुलेको	१२२	०.४२	५४	०.३८	६८	०.४५

स्रोत: राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय, काठमाण्डौ । (<https://censusnepal.cbs.gov.np/results>)

गणना भएको १२ महिना अगाडिको समयमा आर्थिक काम गरेका १० वर्ष वा सो भन्दा बढी उमेरका यस नगरपालिकाका २९,१९४ जना मध्ये सबैभन्दा बढी आफ्नै काम गर्ने ५१.३७%, अरुको काम गर्ने ३२.९२%, परिवारमा सघाउने मात्र १३.१९%, रोजगारदाता २.१०% र नखुलेको ०.४२% रहेका छन् । यसको विस्तृत विवरण तालिका ५.११ मा उल्लेख गरिएको छ ।

तालिका ५.१२: क्षेत्र अनुसार रोजगारीको अवस्था र जनसङ्ख्या

क्षेत्र	जम्मा	प्रतिशत	पुरुष	प्रतिशत	महिला	प्रतिशत
कृषि, वन तथा मत्स्य	१३९०४	४७.६३	५२७१	३७.०३	८६३३	५७.७१
खानी तथा उत्खनन्	४९	०.१७	३३	०.२३	१६	०.११
उद्योग,	२७५८	९.४५	१७६४	१२.३९	९९४	६.६४
विद्युत, ग्याँस	१०८	०.३७	८४	०.५९	२४	०.१६
पानी, फोहर व्यवस्थापन	१०३	०.३५	८४	०.५९	१९	०.१३
निर्माण	२९६८	१०.१७	२०४९	१४.४०	९१९	६.१४
थोक तथा खुद्रा व्यापार, मोटर भेहिकल मर्मत	४२७३	१४.६४	२०३०	१४.२६	२२४३	१४.९९

क्षेत्र	जम्मा	प्रतिशत	पुरुष	प्रतिशत	महिला	प्रतिशत
यातायात तथा गोदाम	९८५	३.३७	९५२	६.६९	३३	०.२२
आवास तथा भोजन सेवा	७३९	२.५३	४९३	२.९०	३२६	२.१८
सूचना तथा सञ्चार	८६	०.२९	६२	०.४४	२४	०.१६
वित्तीय तथा विमासम्बन्धी क्रियाकलाप	३२१	१.१०	१३८	०.९७	१८३	१.२२
घरजग्गा कारोबार	२४	०.०८	२०	०.१४	४	०.०३
पेशागत, वैज्ञानिक तथा प्राविधिक सेवा	१०१	०.३५	७३	०.५१	२८	०.१९
प्रशासनिक तथा सहयोगी क्रियाकलाप	४२	०.१४	३५	०.२५	७	०.०५
सार्वजनिक प्रशासन तथा रक्षा	२४५	०.८४	१८०	१.२६	६५	०.४३
शिक्षा	८८९	३.०५	४०८	२.८७	४८१	३.२२
स्वास्थ्य	२५६	०.८८	९६	०.६७	१६०	१.०७
कला, मनोरञ्जन, मनोविद्	७५	०.२६	५९	०.४१	१६	०.११
अन्य सेवा प्रदान गर्ने क्रियाकलाप	१११८	३.८३	४१४	२.९१	७०४	४.७१
रोजगारदाताका रूपमा घरपरिवारका घरायसी क्रियाकलाप	७५	०.२६	३५	०.२५	४०	०.२७
बाह्य संघसंस्था तथा यसका अङ्गका क्रियाकलाप	७	०.०२	३	०.०२	४	०.०३
नखुलेको	६८	०.२३	३१	०.२२	३७	०.२५

स्रोत: राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय, काठमाण्डौ । (<https://censusnepal.cbs.gov.np/results>)

यो तालिकामा जनगणनाको नतिजा अनुसार १० वर्ष वा सो भन्दा बढी उमेरका व्यक्तिले गरेको आर्थिक कामलाई नेपाल स्तरीय औद्योगिक क्षेत्र अनुसार वर्गीकरण गरी प्रस्तुत गरिएको छ । यस नगरपालिकामा आर्थिक काममा संलग्न मध्ये सबैभन्दा धेरै कृषि, वन र माछापालन क्षेत्रमा १३,९०४ (४७.६३%) रहेका छन् । यसपछि क्रमशः थोक एवं खुद्रा व्यापार, मोटरगाडी तथा मोटरसाइकल मर्मतका कार्यहरूमा १४.६४%, निर्माण क्षेत्रमा १०.१७%, उद्योग क्षेत्रमा ९.४५% जनसङ्ख्या संलग्न रहेका छन् ।

खण्ड छ : स्वास्थ्य तथ्याङ्क

६.१ आधारभूत स्वास्थ्य सेवा सम्बन्धी विवरण

नेपालको संविधान २०७२ को धारा ३५ अनुसार स्वास्थ्य सम्बन्धी मौलिक हकमा प्रत्येक नागरिकलाई राज्यबाट आधारभूत स्वास्थ्य सेवा निशुल्क प्राप्त गर्ने व्यवस्था छ । सबै स्थानीय तहमा कम्तिमा १५ शैयाको अस्पताल स्थापना गर्ने सरकारको नीति भएको हुदा यस नगरपालिकामा रहेको दुम्कौली प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्रलाई सरकारी अस्पतालका रूपमा रूपान्तरण गरिएको छ । यस देवचुली नगरपालिकामा १ वटा सामुदायिक प्राकृतिक चिकित्सालय, १ वटा आयुर्वेद औषधालय, १२ वटा आधारभूत स्वास्थ्य केन्द्र र १ वटा नीजि अस्पताल रहेका छन् ।

तालिका ६.१: आधारभूत स्वास्थ्य सेवा सम्बन्धी विवरण

विवरण	एकाइ	मान	विवरण	एकाइ	मान
सरकारी अस्पताल	सङ्ख्या	०	आयुर्वेद केन्द्र	सङ्ख्या	०
सरकारी अस्पताल (आधारभूत)	सङ्ख्या	१	ल्यावहरूको सङ्ख्या	सङ्ख्या	२
सामुदायिक अस्पताल	सङ्ख्या	०	आयुर्वेद औषधालय	सङ्ख्या	१
नीजि अस्पताल	सङ्ख्या	१	एम्बुलेन्सहरू	सङ्ख्या	१०
बाल अस्पताल	सङ्ख्या	०	शहरी स्वास्थ्य केन्द्र	सङ्ख्या	०
आयुर्वेद अस्पताल	सङ्ख्या	०	आधारभूत स्वास्थ्य सेवा केन्द्र	सङ्ख्या	१२
प्राकृतिक चिकित्सालय	सङ्ख्या	१	VIA site	सङ्ख्या	१
शैया सङ्ख्या	सङ्ख्या	१५	IUCD site	सङ्ख्या	४
प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्र	सङ्ख्या		Implant site	सङ्ख्या	४
स्वास्थ्य चौकी	सङ्ख्या	३	PMTCT site	सङ्ख्या	४
प्रसूती केन्द्र	सङ्ख्या	२	SAS/MA site	सङ्ख्या	३
खोप क्लिनिक	सङ्ख्या	२१	ASRH	सङ्ख्या	०
गाउँघर क्लिनिक	सङ्ख्या	१	HTC	सङ्ख्या	०
महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविका	सङ्ख्या	४१	OTC	सङ्ख्या	१
क्षयरोग निदान तथा उपचार केन्द्र (TB microscopy)	सङ्ख्या	२	Minilap	सङ्ख्या	०
क्षयरोग उपचार केन्द्र (DOTS)	सङ्ख्या	१४	भवन भएका स्वास्थ्य संस्था सङ्ख्या	सङ्ख्या	१५

विवरण	एकाइ	मान	विवरण	एकाइ	मान
ART केन्द्र	सङ्ख्या	०	भवन निर्माणाधीन स्वास्थ्य संस्था सङ्ख्या	सङ्ख्या	१
Gene xpert centre	सङ्ख्या	०	BEONC Site	सङ्ख्या	१
DR Sub centre	सङ्ख्या	०	CEONC Site	सङ्ख्या	०

स्रोत: स्वास्थ्य शाखा, देवचुली न.पा.

६.२ स्वास्थ्य सेवाका कर्मचारीको विवरण

तालिका ६.२: स्वास्थ्य सेवाका कर्मचारीको विवरण

Health personnel					
Doctor	Nurse	Paramedics	Lab technician/Lab assistant	Medical assistant (Radiographer, optometrics, etc.)	FCHV
४	२८	३०	५	२२	४१

स्रोत: स्वास्थ्य शाखा, देवचुली न.पा.

६.३ प्रमुख खोपहरुको प्रगति विवरण

तालिका ६.३: प्रमुख खोपहरुको प्रगति विवरण

सूचकहरु	२०७८/७९	२०७९/८०	२०८०/८१
वि.सि.जि. %	८५	७६	५५
डि.पि.टी- हिप-हिब- बी -३ %	९३	१०१	१०१
दादुरा रुवेला (९-११) महिना %	९३	९६	११०
दादुरा रुवेला (१२-२३) महिना %	९९	९५	११२
पिसिभी ३ %	९३	९६	११०
टीडी २ र २+ %	७४	७१	७५
जापानिज इन्सेफलाइटिस प्रगति %	१०१	९०	१११
पूर्ण खोप प्राप्त बालबालिका %	१००	१००	१००
विसिजी भर्सेज मिजल्सको ड्रपआउट दर	-१३	-२५	-१०४

स्रोत: स्वास्थ्य शाखा, देवचुली न.पा.

६.४ पोषणमा देवचुली नगरपालिकाको कार्यसम्पादन स्तर

तालिका ६.४: पोषणमा देवचुली नगरपालिकाको कार्यसम्पादन स्तर

सूचकांक	२०७८/७९	२०७९/८०	२०८०/८१
वृद्धि अनुगमन गरिएका ०-११ महिनाका बालबालिकाहरूको प्रतिशत (नयाँ)	१४३	१०७	११२
वृद्धि अनुगमन गरिएका ०-२३ महिनाका बालबालिकाहरूको प्रतिशत (नयाँ)	९१	१७	१३
वृद्धि अनुगमन गरिएका मध्ये कुपोषण भएका बाल बालिकाहरूको प्रतिशत (२ वर्ष मुनि)	१.२	१.६	१
वृद्धि अनुगमन गरिएका बाल बालिकाहरूको औषत भेट प्रतिशत (२ वर्ष मुनि)	६	७	९
जन्मदा न्यून तौल भएका बच्चाको प्रतिशत	०	०	०
आइरनको मात्र पुरा गर्ने (२२५ चक्की) गर्भावतीको प्रतिशत	१२६	१६७	१७८
१८० आइरन चक्की वितरण गरिएका अपेक्षित जीवित जन्ममा महिलाहरूको %	११९	१०४	७८
वृद्धि अनुगमनमा दर्ता भएका बालबालिका मध्ये ६ महिना सम्मा आमाको दुध मात्र खाएका प्रतिशत	४५	४८	७०
भिटमिन “ए” प्राप्त गर्ने सुत्केरी आमाहरूको %	५६	६०	३३

स्रोत: स्वास्थ्य शाखा, देवचुली न.पा.

तालिका ६.५: मातृ तथा नवशिशु स्वास्थ्य सम्बन्धी सूचकहरू

क्र.सं.	विवरण	२०७८/७९	२०७९/८०	२०८०/८१
१	संचालनमा आएका आधारभुत अत्यावश्यक प्रसुति केन्द्र (BEONC Site)	२	२	२
२	संचालनमा आएका सम्पूर्ण अत्यावश्यक प्रसुति केन्द्र (CEONC Site)	०	०	०
३	प्रसुति केन्द्र (Birthing Center with BEOC/CEOC)	०	०	०
४	अपेक्षित जीवित जन्म मध्ये पहिलो गर्भ जाँच गर्ने गर्भावतीको % (जुनसुकै समय)	१८७	१४१	११८
५	अनुमानित जन्मको आधारमा दक्ष प्रसुतिकर्मीबाट प्रसुती %	३९	३६	३२
६	अनुमानित जन्मको आधारमा स्वास्थ्यकर्मीबाट प्रसुती %	०	०	०
७	अनुमानित जन्मको आधारमा स्वास्थ्य संस्थामा प्रसुति %	३६	३६	३२
८	सुरक्षित गर्भपतन सेवा लिने सङ्ख्या	१०७	१२२	१६९

स्रोत: स्वास्थ्य शाखा, देवचुली न.पा.

६.५ परिवार नियोजन सम्बन्धी विवरण

तालिका ६.६: परिवार नियोजनका अस्थायी साधन लगातार प्रयोगकर्ता (current user) विवरण (२०८०/८१)

क्र.सं.	साधनको नाम	प्रयोगकर्ता सङ्ख्या	प्रतिशत
१	पिल्स	२५२	१५.५२
२	डिपो	३५९	२२.११
३	आई.यु.सी.डी	३७१	२२.८४
४	इम्प्लान्ट	४११	२५.३१
५	कण्डमCYP	२३१	१४.२२

स्रोत: स्वास्थ्य शाखा, देवचुली न.पा.

तालिका ६.७: परिवार नियोजन सम्बन्धी विवरण

Contraceptive Prevalance Rate	५.४%
Percentage of Married Female Aged 15-49 who Knows about Contraceptive Method	(Not reported)

स्रोत: स्वास्थ्य शाखा, देवचुली न.पा.

६.६ नगरपालिकाका रोगहरूको अवस्था

तालिका ६.८: Disease prevalence (New cases) सम्बन्धी विवरण

विवरण	सङ्ख्या
HIV Positive case	६५
Tuberculosis Case Notification	१६८
Malaria Case	१
Kalaa-zar Case	०
Dengue Case	३४
Hepatitis B Prevalence	०
Lymphatic Filariasis	०
H1N1	०

स्रोत: स्वास्थ्य शाखा, देवचुली न.पा.

तालिका ६.९: नगरपालिकाका प्रमुख १० रोगहरु

क्र.सं	रोग	२०७९/ ८० (%)	२०८०/ ८१ (%)	क्र.सं	रोग	२०७९/ ८० (%)	२०८०/ ८१ (%)
१	ग्यास्ट्राइटिस	८.१	८.८९	६	सामान्य स्वास्थ्य परिक्षण	३.८४	३.७६
२	माथिल्लो श्वास मार्गको संक्रमण	४.२९	५.३१	७	आँखा पाक्ने	१.२	३.६९
३	दाद	४.०८	४.९८	८	घाउ चोट पटक	१.१	३.३३
४	टाउको दुख्ने	५.४६	४.५१	९	रुघाखोकी	२.७५	३.१४
५	ढाड दुख्ने	२.५३	३.८३	१०	मुत्र मार्गको संक्रमण	१.०१	२.८३
ओ.पि.डी.मा दर्ता भएका कुल नयाँ विरामीको सङ्ख्या				८९०७६			

स्रोत: स्वास्थ्य शाखा, देवचुली न.पा.

६.७ विपन्न नागरिक सिफारिस

तालिका ६.१०: वडा अनुसार विपन्न नागरिक सिफारिस विवरण २०८०/८१

क्र.सं.	वडा नं.	सिफारिस गरिएका रोग र सङ्ख्या												जम्मा	
		मुटु		मृगौला		क्यानसर		अल्जाइमर/पार्किन्सन्स		स्पाइनल इन्जुरी		मस्तिस्क घात/हेड इन्जुरी अन्य			
		महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष
१	१	०	०	०	०	१	०	०	०	०	०	०	०	१	०
२	२	१	०	०	०	३	१	०	०	०	०	०	०	४	१
३	३	०	२	०	०	१	०	०	०	०	०	०	०	१	२
४	४	०	०	०	०	३	०	०	०	०	०	०	०	३	०
५	५	०	०	०	०	१	०	०	०	०	०	०	०	१	०
६	६	०	०	१	०	१	०	०	०	०	०	०	०	२	०
७	७	१	०	१	०	२	०	०	०	०	०	०	०	४	०
८	८	०	०	०	१	०	०	०	०	१	०	०	०	१	१
९	९	१	१	०	०	२	०	०	०	०	०	०	०	३	१
१०	१०	१	१	०	०	१	०	०	०	०	०	१	०	३	१
११	११	३	१	१	०	२	२	०	०	०	०	०	०	६	३
१२	१२	१	०	१	०	०	२	०	०	०	०	०	०	२	२
१३	१३	०	२	१	०	४	३	०	०	०	०	०	०	५	५
१४	१४	०	०	०	०	२	१	०	०	०	०	०	०	२	१
१५	१५	०	०	१	१	०	०	०	०	०	०	०	०	१	१

क्र.सं.	वडा नं.	सिफारिस गरिएका रोग र सङ्ख्या												जम्मा	
		मुटु		मृगौला		क्यान्सर		अल्जाइमर/पार्किन्सन्स		स्पाइनल इन्जुरी		मस्तिस्क घात/हेड इन्जुरी अन्य			
		महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष
१६	१६	१	०	१	१	१	०	०	०	०	०	०	०	३	१
१७	१७	१	३	२	०	१	३	०	०	०	०	०	०	४	६
जम्मा		१०	१०	९	३	२५	१२	०	०	१	०	१	०	४६	२५

स्रोत: स्वास्थ्य शाखा, देवचुली न.पा.

६.८ विभिन्न कार्यक्रमका सूचक

तालिका ६.११: टि.बी. नियन्त्रण कार्यक्रम कोहर्ट विश्लेषण

SN	TB Indicators (in number)	२०७८/७९	२०७९/८०	२०८०/८१	विश्लेषणको आधार
1	% of 0-4 years cases	०	०	०	उमेर समुह अनुसार
2	% of 5-14 years cases	३	०	१	
3	% of 15-24 years cases	१३	१०	१२	
4	% of 25-34 years cases	७	१२	१६	
5	% of 35-44 years cases	१७	१२	१०	
6	% of 45-54 years cases	१४	१७	२४	
7	% of 55-64 years cases	१३	१७	२३	
8	% of >= 65 years cases	२९	२३	२३	
9	% of female among notified cases	(४८%)४६	(४३%)३६	(३६%)३६	लिङ्गको आधारमा
10	% of male among notified cases	(५२%)५०	(५७%)४८	(६४%)६३	
11	% of HIV tested among total TB patients=100%	९६	८४	९९	जाँचको आधारमा
12	% notified cases community referred (number)	२	१	०	प्रेषणका आधारमा
13	% notified cases private sector referred (number)	३९	२४	२९	
14	% notified cases self referred (number)	४८	५८	६८	
15	% notified cases by contact investigation (number)	७	१	२	

स्रोत: स्वास्थ्य शाखा, देवचुली न.पा.

तालिका ६.१२: एच.आई.भी. र एड्स तथा यौनरोग सम्बन्धी सेवाहरू (२०८०/८१)

क्र.सं.	सेवाहरू	केन्द्र सङ्ख्या	सेवा उपलब्ध हुने स्थान
१	HIV परामर्श तथा रक्त परिक्षण सेवा (HCT Service)		कार्यक्रम नभएको
२	सक्रियतहरूको लागि औषधि सेवा (ART centre)		कार्यक्रम नभएको
३	अवसरवादी रोग उपचार केन्द्र (OI Service)		कार्यक्रम नभएको
४	यौन रोग उपचार केन्द्र (STI Service)		कार्यक्रम नभएको
५	एच.आई.भी. सम्बन्धि कार्यरत संस्थाहरू		कार्यक्रम नभएको
६	कम्युनिटी केयर सेन्टर		कार्यक्रम नभएको
७	गर्भवती महिलालाई परामर्श तथा एच.आई.भी. परिक्षण गर्ने संस्था		कार्यक्रम नभएको

स्रोत: स्वास्थ्य शाखा, देवचुली न.पा.

तालिका ६.१३: एच.आई.भी. र एड्स सम्बन्धी तथ्यांक

मुख्य सूचक	२०७८/७९	२०७९/८०	२०८०/८१
No of PMTCT sites	४	४	४
No of ART sites	०	०	०
परामर्श र जाँच गरिएको सङ्ख्या	०	०	०
एच.आई.भी. संक्रमितनयाँ	०	०	०
ए.आर.टि.उपचारमा संलग्न सङ्ख्या	०	०	०
गर्भवती महिलालाई परामर्श तथा एच.आई.भी. परिक्षण गरेको सङ्ख्या	८४१	८०२	५९०

स्रोत: स्वास्थ्य शाखा, देवचुली न.पा.

६.९ जीवनकालमा जन्माएका बच्चाको सङ्ख्या अनुसारको १५-४९ वर्षका महिला सङ्ख्या तालिका ६.१४: १५-४९ वर्षको महिलाले अहिलेसम्म जीवित जन्माएको बच्चाको सङ्ख्या अनुसार महिलाको सङ्ख्या

एक पटक विवाह भएको महिला	जम्मा	महिलाको उमेर समूह वर्षमा						
		१५-१९	२०-२४	२५-२९	३०-३४	३५-३९	४०-४४	४४-४९
जम्मा महिला सङ्ख्या	१३९४८	४०९	१७१६	२८६४	२८१५	२५५५	२०७१	१५१८
बच्चा नजन्माएको	१५४१	२२४	५०५	३८४	१६३	७५	८१	१०९
एकवटा बच्चा जन्माएको	३७६९	१६३	९५५	१२५६	७६१	३४८	१८४	१०२
दुईवटा बच्चा जन्माएको	५८०६	१९	२२९	१०८५	१५१८	१४६९	९९१	४९५
तीनवटा बच्चा जन्माएको	१९९५	२	२०	११८	३०७	५१३	५५६	४७९
चारवटा बच्चा जन्माएको	५७६	१	६	१७	४८	१०९	१७८	२१७
पाँचवटा बच्चा जन्माएको	१७२	०	१	३	१५	२७	५०	७६
छवटा बच्चा जन्माएको	५७	०	०	१	२	९	२३	२२
सातवटा बच्चा जन्माएको	२१	०	०	०	१	३	६	११
आठवटा बच्चा जन्माएको	७	०	०	०	०	२	१	४
नौवटा वा सो भन्दा बढी बच्चा जन्माएको	४	०	०	०	०	०	१	३

स्रोत: राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय, काठमाण्डौ । (<https://censusnepal.cbs.gov.np/results>)

राष्ट्रिय जनगणना २०७८ को प्रजनन् सम्बन्धित नतिजालाई विश्लेषण गर्दा यस नगरपालिकामा एक पटक विवाह भएका १५ देखि ४९ वर्ष समूहका महिलाको कुल सङ्ख्या १३,९४८ जना रहेका छन् । यी महिलाहरूको पाँच पाँच वर्ष उमेर समूह र यी उमेरसमूहका महिलाहरूले अहिलेसम्म जीवितै जन्माएका बच्चाहरूको सङ्ख्याको आधारमा हेर्दा १,५४१ जना विवाहित १५-४९ वर्षका महिलाले अहिलेसम्म कुनै पनि बच्चा नजन्माएको देखिन्छ । सो उमेर समूहका महिलाले एक वटा मात्र जीवित बच्चा जन्माएको सङ्ख्या ३,७६९ जना रहेका छन् । दुई वटा जीवित बच्चा जन्माउने महिलाको सङ्ख्या सबैभन्दा धेरै ५,८०६ रहेको छ ।

६.१० जीवितै जन्मिएका, जीवित जन्मिएर मृत्यु भएका र हालसम्म जीवित बच्चाहरूको विवरण

तालिका ६.१५: १५ देखि ४९ वर्षको महिलाले अहिलेसम्म जन्माएका जीवित बच्चाहरू, जीवित जन्मेर मृत्यु भएका बच्चाहरू र अहिलेसम्म जीवित रहेका बच्चाहरूको सङ्ख्या

बच्चाको अवस्था र लिङ्ग	जम्मा	महिलाको उमेर समूह वर्षमा						
		१५-१९	२०-२४	२५-२९	३०-३४	३५-३९	४०-४४	४४-४९
हालसम्म जीवितै जन्मेका बच्चाहरुको सङ्ख्या (CED)								
जम्मा	२५११४	२११	१५०२	३८६९	५००४	५४८७	४९९४	४०४७
पुरुष	१३३११	१०९	७५६	२०९५	२६८९	२९३९	२६४५	२०७८
महिला	११८०३	१०२	७४६	१७७४	२३१५	२५४८	२३४९	१९६९
हालसम्म जीवितै रहेका बच्चाहरुको सङ्ख्या (Children still Alive)								
जम्मा	२४३७२	२०७	१४८२	३८०५	४९१३	५३४२	४८०२	३८२१
पुरुष	१२८८७	१०८	७४५	२०५४	२६३६	२८५३	२५४२	१९४९
महिला	११४८५	९९	७३७	१७५१	२२७७	२४८९	२२६०	१८७२
जीवितै जन्मेर मृत्यु भएका बच्चाहरुको सङ्ख्या (Children Death)								
जम्मा	७४२	४	२०	६४	९१	१४५	१९२	२२६
पुरुष	४२४	१	११	४१	५३	८६	१०३	१२९
महिला	३१८	३	९	२३	३८	५९	८९	९७

स्रोत: राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय, काठमाण्डौ । (<https://censusnepal.cbs.gov.np/results>)

राष्ट्रिय जनगणना २०७८ को नतिजा अनुसार देवचुली नगरपालिकामा रहेका १५ देखि ४९ वर्षका विवाहित महिलाहरूले हालसम्म २५,११४ जना जीवित बच्चालाई जन्मदिएको देखिन्छ जसमा पुरुष(छोरा) को सङ्ख्या १३,३११ र महिला (छोरी) को सङ्ख्या ११,८०३ जना देखिन्छ । यसरी हेर्दा यस नगरपालिकाका प्रजनन् उमेर समूहका विवाहित महिलाबाट जन्मेका छोराछोरीको लिङ्ग अनुपात ११२.७७ जना देखिन्छ अर्थात् १०० छोरीको जन्म हुदा ११२.७७ छोराको जन्म भएको देखिन्छ । जीवित जन्मेका बच्चाहरूको मध्ये २४,३७२ जना (९७.०४%) बच्चाहरू हालसम्म (अर्थात् जनगणनाको सन्दर्भ दिन मंसिर ९ गते) पनि जीवितै रहेका देखिन्छ भने ७४२ जना (२.९६%) बच्चाको मृत्यु भएको देखिन्छ । तलको तालिकामा यस सम्बन्धी विस्तृत रुपमा देखाइएको छ ।

६.११ विगत १२ महिनामा जीवितै जन्मिएका बच्चाहरू जन्माएका महिलाहरूको सङ्ख्या र जीवितै जन्मिएका बच्चाहरूको सङ्ख्या

यस नगरपालिकाका प्रजनन् उमेरका विवाहित १३,९४८ जना महिलाहरू मध्ये ७०५ जना महिलाले विगत १ वर्षको अवधिमा (जनगणनाको सन्दर्भ दिन भन्दा ठिक १ वर्ष अघिसम्म) शिशुहरूलाई जीवितै जन्म दिएको पाईन्छ । ती मध्ये ६९५ जना महिलाले एक वटा बच्चा र १० जना महिलाले दुई वटा बच्चाहरूलाई जीवितै जन्म दिएको देखिन्छ । यसरी हेर्दा विगत १ वर्षमा ७१५ जना बच्चाहरू जन्म भएर थप भएको देखिन्छ जसमा ३९८ जना बालक (छोरा) र ३१७ जना बालिका (छोरी) को जन्म भएको पाईन्छ । यसरी हेर्दा विगत १ वर्षमा जन्मिएका शिशुहरूको लिङ्ग अनुपात १२५.५५ हुन आउँछ अर्थात् १०० जना महिलाको जन्म हुदा १२५.५५ जना पुरुषको जन्म भएको देखिन्छ ।

तालिका ६.१६: १५ देखि ४९ वर्षको महिलाले विगत १२ महिनामा जीवित जन्माएको बच्चाको सङ्ख्याको आधारमा महिलाको सङ्ख्या

महिला सङ्ख्या	जम्मा	महिलाको उमेर समूह वर्षमा						
		१५-१९	२०-२४	२५-२९	३०-३४	३५-३९	४०-४४	४४-४९
एक पटक विवाह भएको महिलाहरूको सङ्ख्या								
जम्मा महिला सङ्ख्या	१३९४८	४०९	१७१६	२८६४	२८१५	२५५५	२०७१	१५१८
बच्चा नजन्माएका	१३२४३	३३९	१५११	२६१०	२६९३	२५१६	२०५७	१५१७

महिला सङ्ख्या	जम्मा	महिलाको उमेर समूह वर्षमा						
		१५-१९	२०-२४	२५-२९	३०-३४	३५-३९	४०-४४	४४-४९
एक वटा बच्चा जन्माएका	६९५	७०	२०२	२५०	१२०	३८	१४	१
दुई वटा बच्चा जन्माएका	१०	०	३	४	२	१	०	०
एक वर्षभित्र जीवितै रहेका बच्चाहरूको सङ्ख्या								
जम्मा	७१५	७०	२०८	२५४	१२४	४०	१४	१
पुरुष	३९८	३८	११०	१४०	८२	२३	४	१
महिला	३१७	३२	९८	११४	४२	१७	१०	०

स्रोत: राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय, काठमाण्डौ । (<https://censusnepal.cbs.gov.np/results>)

खण्ड सात : कानून न्याय एवं सार्वजनिक सेवा प्रवाह

७.१ सार्वजनिक सेवा प्रवाह

तालिका ७.१: नगरपालिकाका ऐन कानूनको सूची

क्र. सं.	ऐन कानूनको शीर्षक	प्रकाशित मिति	कैफियत
१.	आर्थिक ऐन, २०७४	२०७४/०३/१२	
२.	नगर कार्यपालिका कार्य विभाजन नियमावली २०७४	२०७४/०३/२३	
३.	देवचुली नगर कार्यपालिका (कार्य सम्पादन) नियमावली, २०७४		
४.	देवचुली नगर सभा संचालन कार्यविधि, २०७४		
५.	हेभी इक्युप्मेन्ट व्याक हो लोडर संचालन कार्यविधि, २०७४		
६.	नगर सभा संचालन नियमावली, २०७४		
७.	पदाधिकारीहरुको आचारसंहिता, २०७४		
८.	बजार अनुगमन निर्देशिका, २०७४		
९.	उपभोक्ता समिति गठन संचालन कार्यविधि, २०७४		
१०.	आर्थिक ऐन, २०७५	२०७५/०३/२४	
११.	विनियोजन ऐन, २०७५	२०७५/०३/२४	
१२.	सहकारी ऐन, २०७५		
१३.	देवचुली नगरपालिकाको राजपत्र ढाँचा, २०७५	२०७५/११/१३	
१४.	प्रशासकीय कार्यविधि (नियमित गर्ने) ऐन, २०७५	२०७५/११/१३	
१५.	आर्थिक कार्यविधि नियमित तथा व्यवस्थित गर्न बनेको ऐन, २०७५	२०७५/११/१३	
१६.	अपाङ्गता भएका व्यक्तिको परिचयपत्र वितरण कार्यविधि, २०७५	२०७५/११/१३	
१७.	बालगृह संचालन कार्यविधि, २०७५	२०७५/११/१३	
१८.	बालविवाह विरुद्ध कार्यक्रम संचालन कार्यविधि, २०७५	२०७५/११/१३	
१९.	सडक बालबालिकाको खर्च व्यवस्थापन कार्यविधि, २०७५	२०७५/११/१३	
२०.	स्थानीय राजपत्र प्रकाशन कार्यविधि, २०७५	२०७५/११/१३	
२१.	न्यायिक समितिले उजुरी कारवाही किनारा गर्दा अपनाउनुपर्ने कार्यविधि, २०७५	२०७५/११/१३	
२२.	"घ" वर्ग निर्माण व्यवसायी इजाजत पत्र कार्यविधि, २०७५		
२३.	आर्थिक ऐन, २०७६	२०७६/०३/१०	
२४.	फोहोर मैला व्यवस्थापन ऐन, २०७६		

क्र. सं.	ऐन कानुनको शिर्षक	प्रकाशित मिति	कैफियत
२५.	सार्वजनिक निजी साझेदारी सम्बन्धी ऐन, २०७६		
२६.	नगर विपद् जोखिम तथा व्यवस्थापन ऐन, २०७६		
२७.	देवचुली नगरपालिकाको प्रमाणिकरण ऐन, २०७६	२०७७/०८/२८	
२८.	देवचुली नगरपालिका नगर शिक्षा ऐन, २०७६		
२९.	जेष नागरिक परिचय पत्र वितरण कार्यविधि, २०७६		
३०.	देवचुली नगरपालिका स्वास्थ्य सस्था संचालन निर्देशिका, २०७६	२०७६/११/२७	
३१.	करारमा प्राविधिक कर्मचारी व्यवस्थापन कार्यविधि, २०७६	२०७६/११/०८	
३२.	लैङ्गिक हिंसा निवारण कोष (संचालन) कार्यविधि २०७७	२०७७/०६/१७	
३३.	देवचुली नगरपालिका क्षेत्रको खोला, नदीनाला तथा निजी जग्गाबाट ढुंगा, गिट्टी, बालुवा, गोबल, माटो तथा खनिज जन्य प्रकृतिक स्रोत-साधन (संकलन र उपयोग) विकी वितरण सम्बन्धी मापदण्ड, २०७७	२०७७/०८/१५	
३४.	देवचुली नगरपालिका सार्वजनिक खरिद नियमावली, २०७७	२०७७/०८/१५	
३५.	देवचुली नगरपालिका बस्ती विकास, शहरी योजना तथा भवन निर्माण मापदण्ड निर्देशिका, २०७७	२०७७/०८/१५	
३६.	संक्षिप्त वातावरणीय अध्ययन तथा प्रारम्भिक वातावरण परिक्षण कार्यविधि, २०७७	२०७७/०९/०५	
३७.	देवचुली नगरपालिकाको जलस्रोत ऐन २०७७"	२०७७/११/६	
३८.	"वातावरण तथा प्राकृतिक स्रोत संरक्षण ऐन २०७७"	२०७७/११/६	
३९.	आर्थिक ऐन, २०७८	२०७८/०३/२०	
४०.	विनियोजन ऐन, २०७८	२०७८/०३/२०	
४१.	"लेखा समितिको कार्य सम्बन्धी कार्यविधि २०७८"	२०७८/०५/२३	
४२.	"साविक स्थानीय निकायले नियुक्ति गरेका स्थायी कर्मचारीहरुको बढुवा गर्ने सम्बन्धमा व्यवस्था गर्न बनेको ऐन, २०७८"	२०७८/०५/२३	
४३.	"देवचुली नगरपालिका आर्थिक सहायता वितरण कार्यविधि २०७८"	२०७८/०६/२४	
४४.	"टोल विकास संस्थाको गठन तथा परिचालन सम्बन्धी कार्यविधि, २०७८"	२०७८/०६/२४	
४५.	"देवचुली नगरपालिकाको जलस्रोत नियमावली, २०७८	२०७८/०६/२४	
४६.	"देवचुली नगरपालिकामा कार्यरत साविक स्थानीय निकायले नियुक्ति गरेका स्थायी कर्मचारीहरुको तह स्तरवृद्धि गर्ने सम्बन्धमा व्यवस्था गर्न बनेको परिमार्जित ऐन २०७८	२०७८/११/१२	

क्र. सं.	ऐन कानूनको शिर्षक	प्रकाशित मिति	कैफियत
४७.	"देवचुली नगरपालिका खेलकुद विकास ऐन २०७८"	२०७८/११/१२	
४८.	"लेखा समितिको कार्य सम्बन्धी कार्यविधि २०७८"	२०७८/११/१२	
४९.	"साविक स्थानीय निकायले नियुक्ति गरेका स्थायी कर्मचारीहरुको बढुवा गर्ने सम्बन्धमा व्यवस्था गर्न बनेको ऐन, २०७८"	२०७८/०५/२३	
५०.	देवचुली नगरपालिकाको जेष्ठ नागरिक स्वास्थ्य सेवा तथा परामर्श उपलब्ध गराउने सम्बन्धी कार्यविधि २०७९	२०७९/०५/०८	
५१.	देवचुली नगरपालिकाको साझेदारी कार्यक्रम संचालन कार्यविधि २०७९	२०७९/०५/०८	
५२.	घाँस खेती गर्ने कृषकहरुलाई गोबर मलमा अनुदान वितरण कार्यविधि, २०७९	२०७९/०५/०८	
५३.	देवचुली नगरपालिका संस्था दर्ता तथा नविकरण कार्यविधि २०७९	२०७९/०५/०८	
५४.	देवचुली नगरपालिकाको साझेदारीमा कार्यक्रम संचालन तथा व्यवस्थापन गर्ने सम्बन्धी ऐन, २०७९		
५५.	देवचुली नगर अस्पताल, दुम्कौली संचालन तथा व्यवस्थापन कार्यविधि-२०७९	२०७९/१०/०६	
५६.	आर्थिक ऐन संशोधन, २०७९	२०७९/०९/२४	
५७.	न्यायिक समिति सम्बन्धी कार्यविधि, २०७९	२०७९/०९/२४	
५८.	शिक्षा ऐन, २०७६ संशोधन २०७९	२०७९/११/११	
५९.	स्थानीय वन ऐन, २०७९	२०७९/१०/०८	
६०.	अति विपन्न विद्यार्थीहरुलाई छात्रवृत्ति उपलब्ध गराउने सम्बन्धी कार्यविधि, २०७९	२०७९/०९/२४	
६१.	अटो रिक्सा इ रिक्सा दर्ता तथा व्यवस्थापन कार्यविधि, २०७९	२०७९/०९/१४	
६२.	शिक्षा ऐन, २०७६ संशोधन २०८०	२०८०/०३/११	
६३.	"देवचुली नगरपालिका युवा तथा खेलकुद विकास ऐन २०८०"	२०८०/०३/१२	
६४.	आर्थिक ऐन, २०८०	२०८०/०३/१३	
६५.	विनियोजन ऐन २०८०	२०८०/०३/१४	
६६.	देवचुली नगरपालिका राजस्व ऐन २०८०	२०८०/०३/१९	
६७.	खानेपानी तथा सरसफाई र स्वच्छता ऐन २०८१	२०८१/०३/३१	
६८.	नगर प्रहरी ऐन २०८१	२०८१/०३/३१	

स्रोत: देवचुली न.पा.

७.२ न्यायिक समिति मार्फत सम्पन्न गरिएको क्रियाकलाप

आ.व. २०७४/७५ मा गठन नभएको ।

तालिका ७.२: न्यायिक समितिमा उजुरीको अवस्था

क्र.सं.	आ.व.	न्यायिक समितिमा परेको उजुरी सङ्ख्या	चालु आ.व. बाट सरेको उजुरी सङ्ख्या	जम्मा उजुरी सङ्ख्या	उजुरी परी मिलापत्र भएको सङ्ख्या	उजुरी परी निरुपण भएको सङ्ख्या	अदालत रेफर भएको सङ्ख्या	सम्पर्कमा नआई लगत कट्टा गरेको सङ्ख्या	छलफलको क्रममा रहेको सङ्ख्या
१.	७५/७६	१०	०	०	९	०	०	१	०
२.	७६/७७	४०	०	०	३३	१	१	१	२५
३.	७७/७८	६५	४	६९	३५	३	२	०	२९
४.	७८/७९	५६	२९	८५	४४	२	१	९	१३
५.	७९/८०	४२	१३	५५	२५	२	२	०	२६
६.	८०/८१	५३	२६	७९	५९	४	०	०	१६

स्रोत: देवचुली न.पा.

७.३ आर्थिक विवरण

तालिका ७.३: विगत ५ वर्षको बजेट सम्बन्धी विवरण

क्र.सं.	आर्थिक वर्ष	आ.व. २०७६/७७	आ.व. २०७७/७८	आ.व. २०७८/७९	आ.व. २०७९/८०	आ.व. २०८०/८१
१	वार्षिक विनियोजन रकम रु.	७०९३५०२८४	८०३१९८४७९	७८३०७३०००	९१०४४०१०३	८२०६२९०००
२	वार्षिक खर्च रु.	५७९८६७९८१	६५२५४४७३७	६११४२७१२९	७४७१९३८०७	६७४९९४९२९
३	कुल आयमा आफ्नै आन्तरिक आयको हिस्सा	०.२०	०.१६	०.२०	०.२७	०.२७
४	खर्चको प्रतिशत	८१.७४	८१.२४	७८.०८	८२.०६	८२.२५

स्रोत: देवचुली न.पा.

तालिका ७.४: विनियोजित रकममा संघीय सरकार र प्रदेश सरकारको अनुदान

क	संघीय सरकारको अनुदान	४३३५०३०००	५४३५८००८१	४६३७३६७०४	५१२९८००७०	४४८५९०९२०
१	समानिकरण अनुदान	१३७३०००००	१३५२०००००	१४४२०००००	१४१६१७५००	१२३८७६०००
२	शर्त अनुदान चालु	२६६२०३०००	३५९०९४७७९	२६६८५३२७६	२९७००८६४६	२८८२९७११९
३	शर्त अनुदान पूँजीगत	—	—	४०९२९१८०	४३५२५३६५	२२२३०९२६
४	विशेष अनुदान चालु	१०००००००	१०००००००	—	—	—
५	विशेष अनुदान पूँजीगत	—	—	७४४७४११	१४४९२१९६	६५७०४४७
६	समपुरक अनुदान चालु	२०००००००	३९२९५३०२	—	—	—
७	समपुरक अनुदान पूँज	—	—	४३०६८३७	१६३३६३६३	७६१६४२८
ख	प्रदेश सरकारको अनुदान	२१६७५०००	२१७०५०००	२७७२०७७२	४०९०४८९५	१८६५६४१९
१	समानिकरण अनुदान	१२६०००००	१२४३८०००	१७२५२०००	१६००८०००	१३७६६२५०
२	विशेष अनुदान पूँजीगत	—	—	२००००००	४९६८५४९	—
३	शर्त अनुदान चालु	१००००००	५८८८०००	२४९७७७२	१४९७९८४६	४८९०१६९
४	शर्त अनुदान पूँजीगत	—	—	३९७१०००	—	—
५	समपुरक अनुदान चालु	८०७५०००	३३७९०००	—	—	—
६	समपुरक अनुदान पूँजीगत	—	—	२००००००	४९४८५००	—

स्रोत: देवचुली न.पा.

७.४ खानेपानी सम्बन्धी विवरण

तालिका ७.५: नगरपालिकामा रहेको खानेपानी तथा सरसफाई उपभोक्ता संस्थाको विवरण

क्र.सं.	खानेपानी संस्थाको नाम	ठेगाना	सेवा क्षेत्र
१	दिव्यपुरी खानेपानी तथा सरसफाई उपभोक्ता संस्था	दे.न.पा. ३	देवचुली न.पा. १-५
२	प्रगतिनगर खानेपानी तथा सरसफाई उपभोक्ता संस्था	दे.न.पा. १४	देवचुली न.पा. १०-१५
३	मुक्तिक्षेत्र गैडी खानेपानी तथा सरसफाई उपभोक्ता संस्था	दे.न.पा. १२	देवचुली न.पा. १२
४	जनबस्ती खानेपानी तथा सरसफाई उपभोक्ता संस्था	दे.न.पा. १२	देवचुली न.पा. १२
५	खनिया खोला खानेपानी तथा सरसफाई उपभोक्ता संस्था	दे.न.पा. ४	देवचुली न.पा. ४
६	ढावे खानेपानी खानेपानी तथा सरसफाई उपभोक्ता संस्था	दे.न.पा. ४	देवचुली न.पा. ४
७	छाङ्गा खोला खानेपानी तथा सरसफाई उपभोक्ता संस्था	दे.न.पा. ५	देवचुली न.पा. ५
८	दैत्य खोला खानेपानी तथा सरसफाई उपभोक्ता संस्था	दे.न.पा. ५	देवचुली न.पा. ५
९	निलोपोखरी खानेपानी सरसफाई उपभोक्ता समिति	वडा नं. ५	

क्र.सं.	खानेपानी संस्थाको नाम	ठेगाना	सेवा क्षेत्र
१०	बन्दीपुर खानेपानी उपभोक्ता समिति	वडा नं. ५	
११	फेदी खोला खानेपानी तथा सरसफाई उपभोक्ता संस्था	दे.न.पा. ६	देवचुली न.पा. ६
१२	मुण्डे बजार खानेपानी तथा सरसफाई उपभोक्ता संस्था	दे.न.पा. ६	देवचुली न.पा. ५, ८
१३	कितिपुर खानेपानी तथा सरसफाई उपभोक्ता संस्था	दे.न.पा. ६	देवचुली न.पा. ६
१४	छैसर खानेपानी तथा सरसफाई उपभोक्ता संस्था	दे.न.पा. ६	देवचुली न.पा. ६
१५	मृतुङ्ग खानेपानी तथा सरसफाई उपभोक्ता संस्था	दे.न.पा. ६	देवचुली न.पा. ६
१६	रानी बेल खानेपानी तथा सरसफाई उपभोक्ता संस्था	दे.न.पा. ७	देवचुली न.पा. ७
१७	देवचुली खानेपानी तथा सरसफाई उपभोक्ता संस्था	दे.न.पा. ७	देवचुली न.पा. ७, ८
१८	देवचुली खानेपानी तथा सरसफाई उपभोक्ता संस्था	दे.न.पा. ८	देवचुली न.पा. ८, ९
१९	विशालटार खानेपानी तथा सरसफाई उपभोक्ता संस्था	दे.न.पा. ९	देवचुली न.पा. ९
२०	लामपाते खानेपानी तथा सरसफाई उपभोक्ता संस्था	दे.न.पा. १६	देवचुली न.पा. १६
२१	कालिका खानेपानी तथा सरसफाई उपभोक्ता संस्था	दे.न.पा. १६	देवचुली न.पा. १६
२२	पुरानो आँपचौर खानेपानी तथा सरसफाई उपभोक्ता संस्था	दे.न.पा. १६	देवचुली न.पा. १६
२३	पनह खानेपानी तथा सरसफाई उपभोक्ता संस्था	दे.न.पा. १६	देवचुली न.पा. १६
२४	बाइकोल ग्रामीण खानेपानी तथा सरसफाई उपभोक्ता संस्था	दे.न.पा. १६	देवचुली न.पा. १६
२५	बेलस्वारा खानेपानी तथा सरसफाई उपभोक्ता संस्था	दे.न.पा. १६	देवचुली न.पा. १६
२६	रजहर खानेपानी तथा सरसफाई उपभोक्ता संस्था	दे.न.पा. १७	देवचुली न.पा. १६ र १७

स्रोत: देवचुली न.पा.

खण्ड आठ : विविध

८.१ आधिकारिक तथ्याङ्कका १० प्रमुख सिद्धान्तहरू

वैज्ञानिक र भरपर्दो तथ्याङ्क उत्पादन गर्न र विश्वव्यापी आधिकारिक तथ्याङ्क प्रणालीको विकासका लागि एक आधारभूत सिद्धान्तको महसुस भएकोले युरोपेली तथ्याङ्कविदहरूले विकास गरेको आधिकारिक तथ्याङ्कका आधारभूत सिद्धान्तहरूलाई सन् १९९४ मा संयुक्त राष्ट्रसंघीय तथ्याङ्क आयोग (United Nations Statistical Commission) ले अनुमोदन गर्यो । सो आयोगकोले सन् २०१३ मा संशोधन सहित सिद्धान्तहरूको प्रस्तावना स्वीकृत गरी सोही बैठकको सिफारिसमा आर्थिक तथा सामाजिक परिषद्द्वारा तथ्याङ्कका आधारभूत सिद्धान्त सम्बन्धी मस्यौदा पेश भै संयुक्त राष्ट्रसंघको महासभाले २९ जनवरी २०१४ मा अनुमोदन भयो । देशमा वैज्ञानिक र भरपर्दो तथ्याङ्क उत्पादन गर्न यी सिद्धान्त सान्दर्भिक छन् । यी सिद्धान्तहरूले राष्ट्रिय तथ्याङ्क प्रणालीका विविध पक्षहरूलाई समेटेका छन् । देशको तथ्याङ्क प्रणाली आधिकारिक तथ्याङ्कका आधारभूत सिद्धान्तद्वारा निर्देशित हुन्छ जुन विश्वव्यापी तथ्याङ्क प्रणालीको आधार स्तम्भ हो । यहाँ आधिकारिक तथ्याङ्कका १० आधारभूत सिद्धान्तहरू संक्षिप्त रूपमा प्रस्तुत गरिएको छ ।

१. प्रासङ्गिकता, निष्पक्षता र सुलभता लोकतान्त्रिक समाजका सूचना प्रणालीमा आधिकारिक तथ्याङ्क एक अपरिहार्य तत्व मानिन्छ । यसले सरकार, अर्थतन्त्र र आमजनतालाई आर्थिक, जनसाङ्ख्यिक, सामाजिक तथा वातावरणीय परिस्थिति सम्बन्धी सूचना उपलब्ध गराउँछ । लोकतान्त्रिक समाजमा सरकारी तथ्याङ्क निकायहरूले (Official Statistical Agencies) नागरिकका सार्वजनिक सूचना पाउने हकको सम्मान गर्नुपर्दछ । यसका लागि यी निकायहरूले व्यवसायिक उपयोगिता भएका आधिकारिक तथ्याङ्क निकालेर निष्पक्षताका साथ उपलब्ध गराउनु पर्दछ ।
२. व्यावसायिक मापदण्ड र आचारसंहिता तथ्याङ्क सङ्कलन, प्रशोधन, भण्डारण तथा प्रस्तुतिका विधि एवं प्रक्रिया निर्धारण गर्दा तथ्याङ्क निकायहरूले वैज्ञानिक सिद्धान्त र व्यवसायिक आचारसंहिता नितान्त व्यवसायिक सोच विचारका साथ निर्णय लिनु पर्दछ । आधिकारिक वा सरकारी तथ्याङ्कमा विश्वास जगाई तथ्याङ्कमा आस्था कायम राख्न यस्ता प्रक्रिया महत्वपूर्ण हुन्छ ।

३. उत्तरदायित्व र पारदर्शिता तथ्याङ्कको सही अर्थ लगाउने काम सहज तुल्याउन तथ्याङ्क निकायहरूले तथ्याङ्कका सात विधि र प्रक्रियाका विवरण वैज्ञानिक मापदण्ड अनुसार प्रस्तुत गर्नुपर्दछ ।
४. दुरुपयोग निवारण तथ्याङ्कका त्रुटिपूर्ण व्याख्या भएमा वा दुरुपयोग भएमा तथ्याङ्क निकायहरूले यस्ता कुराको टिप्पणी वा खण्डन गर्न सक्नु पर्छ ।
५. आधिकारिक वा सरकारी तथ्याङ्कका स्रोतहरू तथ्याङ्कीय सर्वेक्षण अथवा प्रशासनिक अभिलेख लगायत सबै प्रकारका स्रोतहरूबाट तथ्याङ्कीय प्रयोजनका लागि आँकडा वा विवरण लिन सकिन्छ । तथ्याङ्क निकायले स्रोत चयन गर्दा गुणस्तर, सामयिकता, लागत एवम् उत्तरदाताको बोझलाई विचार गरेर उपयुक्त स्रोत चयन गर्नुपर्दछ ।
६. गोपनीयता तथ्याङ्क निकायहरूले तथ्याङ्क निकाल्नको लागि सङ्कलन गरेका व्यक्तिगत विवरण वा आँकडाहरू प्राकृतिक वा कानुनी व्यक्ति जो जसको भएतापनि एकदम गोप्य राख्नु पर्दछ । सङ्कलन गरिएका यस्ता व्यक्तिगत विवरणहरू तथ्याङ्कीय प्रयोजनका लागि मात्र प्रयोग गर्नुपर्दछ ।
७. कानून, ऐन, नियम र आदर्श अन्तर्गत तथ्याङ्क प्रणाली सञ्चालन भएका छन ती सबै कानुनी प्रावधानहरू सार्वजनिक हुनुपर्दछ ।
८. राष्ट्रिय समन्वय तथ्याङ्क प्रणालीमा सामञ्जस्यता र दक्षता प्राप्त गर्न देशभित्रका सबै तथ्याङ्क निकायहरूबीच समन्वय अत्यावश्यक हुन्छ ।
९. अन्तर्राष्ट्रिय मापदण्डको उपयोग प्रत्येक देशका तथ्याङ्कीय निकायहरूले अन्तर्राष्ट्रिय अवधारणा, वर्गीकरण तथा विधिहरूको प्रयोग गर्दा सबै सरकारी तहमा सामञ्जस्यता र दक्षताको वृद्धि हुन्छ ।
१०. अन्तर्राष्ट्रिय सहयोग तथ्याङ्कमा द्विपक्षीय एवम् बहुपक्षीय सहयोगले सब देशमा आधिकारिक तथ्याङ्क प्रणालीका सुधार गर्न सघाउ पुऱ्याउँछ ।

८.२ तथ्याङ्क समन्वय कार्यालय कास्कीको समान्य परिचय काम कर्तव्य र प्रवाहित हुने सेवाहरू

८.२.१ कार्यालयको गठन र अवस्थिति

विगतमा तथ्याङ्क ऐन २०१५ मा व्यवस्था भए बमोजिम केन्द्रीय तथ्याङ्क विभाग राष्ट्रिय योजना आयोगको सचिवालय अन्तर्गत वि.सं. २०१५ साल मार्ग १५ गते स्थापना भएको हो । साविकको केन्द्रीय तथ्याङ्क विभाग तथ्याङ्क ऐन २०७९ बमोजिम वि.सं. २०७९ साल आश्विन २८ गते देखि प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय मातहत राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालयमा परिणत भएको छ । ऐन अनुसार राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालयको प्रमुखको रूपमा संघीय निजामती सेवाको विशिष्ट श्रेणीको प्रमुख तथ्याङ्क अधिकारी रहने व्यवस्था छ । साविकको केन्द्रीय तथ्याङ्क विभाग र हालको राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालयको कार्य सम्पादनमा सहयोग पुऱ्याउने उद्देश्यले विगतमा क्षेत्रीय तथ्याङ्क कार्यालय, रहेकोमा वि.सं. २०५० साल श्रावण १ गते देखि कास्की र तनहुँ जिल्ला कार्य क्षेत्र हुने गरी शाखा तथ्याङ्क कार्यालय, कास्कीको स्थापना भएकोमा मिति २०७० साल चैत्र १ गते देखि कार्यालयको नाम परिवर्तन भई तथ्याङ्क कार्यालय, कास्की भएको हो । नेपाल सरकार मन्त्रिपरिषद्को मिति २०८०/०९/१२ को निर्णय अनुसार राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय मातहतका ३३ वटै तथ्याङ्क कार्यालयहरू खारेज भै १८ जिल्लामा कार्यालय रहने गरी ७७ वटै जिल्लाका स्थानीय तहहरूसँग समन्वय गर्ने गरी १८ वटा तथ्याङ्क समन्वय कार्यालय स्थापना भएका हुन । हाल कास्की, तनहुँ र नवलपरासी बर्दघाट सुस्ता पूर्व गरी तीन जिल्ला कार्यक्षेत्र रहने गरी मिति २०८१ श्रावण १ गते तथ्याङ्क समन्वय कार्यालय, कास्की स्थापना भई गण्डकी प्रदेशको राजधानी पोखरा महानगरपालिका वडा नं. ७, रत्नचोक स्थित आफ्नै कार्यालय भवनमा रहेको छ ।

८.२.२ काम, कर्तव्य र अधिकार

राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालयले तथ्याङ्क समन्वय कार्यालय, कास्की लगायत मातहतका १८ जिल्लामा रहेका तथ्याङ्क समन्वय कार्यालयहरूको लागि निर्धारित गरिएका कार्यहरू देहाय बमोजिम रहेका छन्

क. राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालयबाट आफ्नो क्षेत्रमा सञ्चालन गरिने गणना एवं सर्वेक्षणमा संलग्न हुने,

ख. राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालयबाट जिल्लास्तरमा सञ्चालन हुने तालिम कार्यमा सघाउ पुऱ्याउने र स्थानीय स्तरमा कार्यक्रम सञ्चालन गर्न आवश्यक पर्ने तालिम सञ्चालन गर्ने,

ग. आवश्यकता अनुसार प्राथमिक तथा द्वितिय तथ्याङ्क संकलन तथा प्रशोधन गर्ने,

- घ. प्रदेश र कार्यक्षेत्र अन्तर्गतका प्रदेश, जिल्ला एवम् स्थानीय तहहरूको वस्तुगत विवरण तयार पार्ने,
- ङ. योजना, नीति निर्माण, अध्ययन अनुसन्धान एवम् अनुगमन मुल्यांकनको लागि आवश्यक तथ्याङ्क उपलब्ध गराउने,
- च. तथ्याङ्क विकासका लागि पैरवी र सुझाव उपलब्ध गराउने,
- छ. वडा र गणना क्षेत्रको सिमाना, धरातल र घर परिवारको निर्दिष्ट स्थान छुट्याउने गरी नक्सांकन गर्ने,
- ज. प्रदेश, जिल्ला तथा स्थानीय तहहरूसँग तथ्याङ्कीय क्रियाकलापहरूको समन्वय गर्ने,
- झ. तथ्याङ्कीय अभिलेखहरूको संरक्षण,
- ञ. तथ्याङ्कको गुणस्तरमा निरन्तरता र एकरूपता कायम गरी विभिन्न निकायसँग समन्वय गर्ने,

तालिका ८.१: तथ्याङ्क समन्वय कार्यालय, कास्कीको कर्मचारी विवरण

सि.न.	पद	श्रेणी	सेवा	समुह	पद सङ्ख्या
१	तथ्याङ्क समन्वय अधिकारी	रा.प. द्वितीय	ने.आ.यो. तथा तथ्याङ्क	तथ्याङ्क	१
२	तथ्याङ्क अधिकृत	रा.प. तृतीय	ने.आ.यो. तथा तथ्याङ्क	तथ्याङ्क	२
३	सुपरिवेक्षक	रा.प.अनं. प्रथम	ने.आ.यो. तथा तथ्याङ्क	तथ्याङ्क	४
४	गणक	रा.प.अनं. द्वितीय	ने.आ.यो. तथा तथ्याङ्क	तथ्याङ्क	५
५	खरीदार	रा.प.अनं. द्वितीय	नेपाल प्रशासन	सामान्य प्रशासन	२
६	सहलेखापाल	रा.प.अनं. द्वितीय	नेपाल प्रशासन	लेखा	१
७	कार्यालय सहयोगी	श्रेणी विहिन	नेपाल प्रशासन	सामान्य प्रशासन	२
जम्मा					१७

अनुसूचीहरू

अनुसूची १: देवचुली नगरपालिकाको जनसङ्ख्या प्रक्षेपण

उमेर	२०२५			२०२६			२०२७		
	जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला
०	७४८	४०२	३४६	७३९	३९६	३४३	७२५	३९२	३३३
१	७६२	४०८	३५४	७५१	४०२	३४९	७४१	३९८	३४३
२	७७५	४१३	३६२	७६८	४११	३५७	७५५	४०३	३५२
३	७८९	४१९	३७०	७८५	४१९	३६६	७७६	४१५	३६१
४	८०१	४२९	३७२	७९९	४२१	३७८	७९४	४२०	३७४
५	८७०	४६४	४०६	८१४	४३५	३७९	८१३	४२९	३८४
६	९२४	४९३	४३१	८७९	४६८	४११	८२५	४४०	३८५
७	९८५	५२८	४५७	९३९	५०२	४३७	८९०	४७४	४१६
८	१०२७	५५१	४७६	९९४	५३२	४६२	९५०	५०७	४४३
९	१०६३	५७३	४९०	१०४१	५६०	४८१	१००६	५३८	४६८
१०	१०९१	५९०	५०१	१०७२	५७८	४९४	१०४७	५६३	४८४
११	११०५	५९७	५०८	११००	५९३	५०७	१०८९	५८८	५०१
१२	११०८	५९८	५१०	१११५	६०२	५१३	११०९	५९९	५१०
१३	११०१	५९०	५११	११२०	६०३	५१७	११२१	६०४	५१७
१४	१०९१	५८२	५०९	११०८	५९२	५१६	११२२	६०४	५१८
१५	१०७८	५७३	५०५	१०९२	५८१	५११	११०८	५९१	५१७
१६	१०७९	५७१	५०८	१०७६	५६७	५०९	१०८६	५७४	५१२
१७	१०८२	५६४	५१८	१०६८	५६०	५०८	१०६८	५५९	५०९
१८	१०८०	५५५	५२५	१०७०	५५२	५१८	१०५५	५४७	५०८
१९	१०७६	५४१	५३५	१०५९	५३७	५२२	१०४८	५३२	५१६
२०	१०६७	५२०	५४७	१०४९	५१५	५३४	१०३२	५१३	५१९
२१	१०५२	४९५	५५७	१०३४	४९३	५४१	१०१०	४८६	५२४
२२	१०३२	४६८	५६४	१०१६	४६४	५५२	९९७	४६२	५३५
२३	१००८	४४०	५६८	१०००	४३८	५६२	९८२	४३५	५४७
२४	९८२	४०९	५७३	९७६	४११	५६५	९६७	४११	५५६
२५	९६१	३८३	५७८	९५६	३८६	५७०	९५१	३८९	५६२
२६	९४८	३६३	५८५	९३८	३६३	५७५	९३४	३६६	५६८
२७	९४८	३५३	५९५	९३१	३४६	५८५	९२०	३४५	५७५
२८	९५३	३४५	६०८	९३०	३३५	५९५	९२०	३३५	५८५
२९	९६४	३४१	६२३	९४१	३३१	६१०	९१७	३२०	५९७

उमेर	२०२५			२०२६			२०२७		
	जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला
३०	९७४	३३९	६३५	९५४	३२७	६२७	९३५	३१९	६१६
३१	९७०	३३६	६३४	९६५	३२७	६३८	९४७	३१८	६२९
३२	९८४	३४१	६४३	९७१	३२९	६४२	९५६	३१७	६३९
३३	९८७	३४३	६४४	९७७	३३१	६४६	९६३	३१९	६४४
३४	९७८	३४८	६३०	९८२	३३६	६४६	९७२	३२४	६४८
३५	९६३	३५३	६१०	९७६	३४१	६३५	९७३	३२६	६४७
३६	९५६	३५९	५९७	९५९	३४६	६१३	९६९	३३०	६३९
३७	९४९	३६२	५८७	९५७	३५२	६०५	९५५	३३८	६१७
३८	९४३	३६४	५७९	९४३	३५६	५८७	९५१	३४६	६०५
३९	९२६	३६२	५६४	९३७	३५७	५८०	९३९	३५०	५८९
४०	९१०	३५६	५५४	९२०	३५२	५६८	९३२	३४९	५८३
४१	८८३	३४८	५३५	९०७	३५१	५५६	९१९	३४८	५७१
४२	८६७	३४६	५२१	८८४	३४६	५३८	९०३	३४५	५५८
४३	८४४	३४५	४९९	८६४	३४१	५२३	८७९	३४०	५३९
४४	८१९	३४२	४७७	८४५	३४१	५०४	८६९	३४०	५२९
४५	७९२	३४१	४५१	८२८	३४७	४८१	८५५	३५०	५०५
४६	७६१	३४०	४२१	८०६	३५५	४५१	८४३	३६१	४८२
४७	७४१	३४१	४००	७७५	३५३	४२२	८२४	३७१	४५३
४८	७०६	३३६	३७०	७५७	३५४	४०३	७९२	३६८	४२४
४९	६७०	३२२	३४८	७१६	३४५	३७१	७७०	३६७	४०३
५०	६३९	३१०	३२९	६७८	३३०	३४८	७२८	३५६	३७२
५१	६१५	३०१	३१४	६४२	३१३	३२९	६८२	३३४	३४८
५२	६०७	२९१	३१६	६१५	३०१	३१४	६४४	३१५	३२९
५३	६१०	२९१	३१९	६०९	२९३	३१६	६१५	३०१	३१४
५४	६२०	२९५	३२५	६१०	२९१	३१९	६०७	२९१	३१६
५५	६००	२८५	३१५	६१७	२९२	३२५	६०९	२९०	३१९
५६	५७७	२७९	२९८	५९७	२८२	३१५	६१४	२९१	३२३
५७	५४३	२६६	२७७	५७७	२७९	२९८	५९४	२७९	३१५
५८	५१५	२५६	२५९	५४३	२६६	२७७	५७५	२७७	२९८
५९	४८८	२४४	२४४	५१२	२५३	२५९	५४०	२६४	२७६
६०	४६३	२२९	२३४	४८४	२४०	२४४	५११	२५२	२५९
६१	४४२	२१९	२२३	४५८	२२६	२३२	४८२	२३९	२४३
६२	४२२	२०३	२१९	४३९	२१७	२२२	४५२	२२३	२२९
६३	४१०	१९५	२१५	४१६	२०१	२१५	४३१	२११	२२०
६४	३९२	१८६	२०६	४०६	१९४	२१२	४१४	१९९	२१५
६५	३६३	१७२	१९१	३८५	१८३	२०२	३९८	१९१	२०७
६६	३४१	१६३	१७८	३६१	१७१	१९०	३८१	१८१	२००

उमेर	२०२५			२०२६			२०२७		
	जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला
६७	३२३	१५४	१६९	३३५	१६०	१७५	३५५	१६७	१८८
६८	३०९	१४५	१६४	३१९	१५१	१६८	३३२	१५८	१७४
६९	२९४	१३६	१५८	२९९	१४१	१५८	३१०	१४६	१६४
७०	२७७	१२६	१५१	२८२	१२८	१५४	२९२	१३७	१५५
७१	२५९	११६	१४३	२६८	१२१	१४७	२७७	१२५	१५२
७२	२४७	१११	१३६	२५३	११४	१३९	२६३	११९	१४४
७३	२३७	१०७	१३०	२४०	१०९	१३१	२४७	१०९	१३८
७४	२३०	१०६	१२४	२३०	१०४	१२६	२३५	१०४	१३१
७५	२१२	९८	११४	२१८	९९	११९	२२७	१०२	१२५
७६	१९१	८८	१०३	२०४	९२	११२	२१५	९६	११९
७७	१७८	८२	९६	१८८	८७	१०१	१९७	८८	१०९
७८	१६४	७३	९१	१६६	७६	९०	१७७	८०	९७
७९	१५२	६९	८३	१५५	७०	८५	१६१	७३	८८
८०	१४०	६५	७५	१४५	६५	८०	१४९	६८	८१
८१	१२७	५९	६८	१३३	६०	७३	१३७	६१	७६
८२	१०८	४९	५९	११७	५२	६५	१२०	५३	६७
८३	८८	४२	४६	९६	४४	५२	११०	४९	६१
८४	७२	३४	३८	७८	३६	४२	८८	४०	४८
८५	५७	२७	३०	६४	३०	३४	७०	३०	४०
८६	४५	२१	२४	५०	२२	२८	५३	२३	३०
८७	३३	१७	१६	३७	१८	१९	४३	१८	२५
८८	२७	१४	१३	३०	१५	१५	३१	१५	१६
८९	२२	१२	१०	२५	१३	१२	२५	१२	१३
९०	१७	९	८	१६	८	८	१८	९	९
९१	१५	९	६	१४	७	७	१३	६	७
९२	१३	६	७	८	२	६	८	२	६
९३	७	२	५	६	१	५	६	२	४
९४	३	१	२	२	०	२	३	१	२
९५+	१०	२	८	९	२	७	६	२	४

अनुसूची २

तथ्याङ्क समन्वय कार्यालयहरु रहने स्थान, कार्यक्षेत्र र समन्वय गर्नुपर्ने स्थानीय तहको संख्या

क्र. सं.	प्रदेश	कार्यालय रहने स्थान	कार्यक्षेत्र	समन्वय गर्नुपर्ने स्थानीय तहको संख्या
१	कोशी	विराटनगर, मोरङ	मोरङ, सुनसरी, उदयपुर, धनकुटा, तेह्रथुम, संखुवासभा	६०
२	कोशी	इलाम, इलाम	इलाम, पाँचथर, ताप्लेजुङ, झापा	४२
३	कोशी	दिक्तेल, खोटाङ	खोटाङ, ओखलढुंगा, सोलुखुम्बु, भोजपुर	३५
४	मधेश	जनकपुर, धनुषा	धनुषा, सप्तरी, सिराहा, महोत्तरी	६८
५	मधेश	विरगञ्ज, पर्सा	पर्सा, बारा, रौतहट, सर्लाही	६८
६	बागमती	हेटौडा, मकवानपुर	मकवानपुर, चितवन, सिन्धुली	२६
७	बागमती	धुलिखेल, काभ्रेपलाञ्चोक	काभ्रेपलाञ्चोक, सिन्धुपाल्चोक, रामेछाप, दोलखा	४२
८	बागमती	काठमाडौं, काठमाडौं	काठमाडौं, ललितपुर, भक्तपुर, धादिङ, नुवाकोट, रसुवा	५१
९	गण्डकी	पोखरा, कास्की	कास्की, तनहुँ, नवलपरासी (बर्दघाट सुस्ता पूर्व)	२३
१०	गण्डकी	गोरखा, गोरखा	गोरखा, लमजुङ, मनाङ	२३
११	गण्डकी	बाग्लुङ, बाग्लुङ	बाग्लुङ, स्याङ्जा, पर्वत, म्याग्दी, मुस्ताङ	३९
१२	लुम्बिनी	भैरहवा, रूपन्देही	रूपन्देही, नवलपरासी (बर्दघाट सुस्ता पश्चिम), कपिलवस्तु	३३
१३	लुम्बिनी	तानसेन, पाल्पा	पाल्पा, गुल्मी, अर्घाखाँची	२८
१४	लुम्बिनी	घोराही, दाङ	दाङ, बाँके, बर्दिया, रोल्पा, प्यूठान, रूकुम (पूर्वी भाग)	४८
१५	कर्णाली	विरेन्द्रनगर, सुर्खेत	सुर्खेत, सल्यान, जाजरकोट, रूकुम (पश्चिम भाग)	४३
१६	कर्णाली	खलङ्गा, जुम्ला	जुम्ला, मुगु, कालिकोट, हुम्ला, डोल्पा	३६
१७	सुदूरपश्चिम	धनगढी, कैलाली	कैलाली, कञ्चनपुर, डडेल्धुरा, बैतडी, बझाङ, दार्चुला	६०
१८	सुदूरपश्चिम	दिपायल, डोटी	डोटी, अछाम, बाजुरा	२८
जम्मा				७५३

अनुसूची ३: समूहकृत देशहरुको नाम र सो अन्तर्गत राखिएका देशको नाम

१. सार्क मुलुक: अफगानिस्थान, बंगलादेश, भुटान, माल्दिभ्स, पाकिस्तान, श्रीलंका
२. आसियन मुलुक: ब्रुनाई, कम्बोडिया, इन्डोनेशिया, लाओस, मलेसिया, म्यान्मार (बर्मा), फिलिपिन्स, सिंगापुर, थाइल्याण्ड, भियतनाम,
३. मध्यपूर्वका मुलुक: बहराईन, इरान, इराक, इजरायल, जोर्डन, कुवेत, किर्जिस्थान, लेबनन, लिविया, ओमन, प्यालेस्टाइन, कतार, साउदी अरेबिया, सिरिया, ताजिकिस्तान, टर्की, तुर्कमेनिस्थान, युनाइटेड अरब इमिरेट्स, उब्जेकिस्तान, यमन
४. अन्य एशियाली मुलुक: चीन, हङकङ, जापान, कजाकिस्तान, उत्तर कोरिया, दक्षिण कोरिया, मकाउ, मंगोलिया, ताइवान
५. युरोपियन युनियन आवद्ध मुलुक: अस्ट्रिया, बेल्जियम, बुल्गेरिया, साइप्रस, चेक रिपब्लिक, डेनमार्क, स्टोनिया, फिनल्याण्ड, फ्रान्स, जर्मनी, ग्रीस, हंगेरी, आइरल्याण्ड, इटाली, लाटभिया, लिथुनिया, लक्जम्बर्ग, माल्टा, नेदरल्याण्ड, पोल्याण्ड, पोर्तुगल, रोमानिया, स्लोभाकिया, स्लोभानिया, स्पेन, स्वीडेन,
६. अन्य युरोपेली मुलुक: यु.के. (बेलायत), अल्बानिया, एण्डोरा, अर्मेनिया, अजरबैजान, बेलारुस, बेलिज, बोस्निया हर्जगोभिना, क्रोसिया, जर्जिया, जिब्राल्टर, आइसल्याण्ड, मेसेडोनिया, मोल्डोभा, मोनाको, मन्टेनिग्रो, नर्वे, रसिया, सानमारिनो, सर्बिया, स्विजरल्याण्ड, युक्रेन,
७. उत्तर अमेरिकी मुलुक: क्यानडा, यु.एस.ए. (अमेरिका), ग्रीनल्याण्ड
८. दक्षिण अमेरिकी मुलुक: एन्टिगुआ एण्ड बर्मुडा, अर्जेन्टिना, बाहामा, बोलिभिया, ब्राजिल, चिली, कोलम्बिया, कोस्टारिका, क्युवा, डोमेनिक, डोमेनिक रिपब्लिक, इक्वेडोर, एल साल्भाडोर, फकल्याण्ड, ग्रेनेडा, ग्वाटेमाला, गुयना, हैटी, होन्डुरस, जमैका, मेक्सिको, निकारागुवा, पानामा, पाराग्वे, पेरु, ट्रिनिडाड एण्ड टोबागो, उरुग्वे, भेनेजुयला

९. अफ्रिका: अल्जेरिया, अंगोला, बेनिन, बोत्स्वाना, बुर्किना फासो, बुरुण्डी, क्यामरून, केपभर्दे, सेन्ट्रल अफ्रिकन गणतन्त्र, चाड, कंगो, डिजिबुटी, इजिप्ट, इरिट्रिया, इथियोपिया, फ्रेन्च गुयना, गाबोन, गाम्बिया, घाना, गुयना, गिनी बिसाउ, केन्या, लेसोथो, लाइबेरिया, माडागास्कार, मलावी, माली, मौरिटानिया, मौरिसस, मोरक्को, मोजाम्बिक, नामिबिया, नाइजर, नाइजेरिया, रुवान्डा, सेनेगल, सिरालिओन, सोमालिया, दक्षिण अफ्रिका, सुडान, सुरिनाम, स्वाजिल्याण्ड, तान्जानिया, टोगो, ट्युनिसिया, युगान्डा, पश्चिमी साहारा, जाम्बिया, जिम्बावे
१०. प्रशान्त महासागरीय टापु मुलुक: अस्ट्रेलिया, फिजी, किरीबाटी, मार्शल आईलैण्ड, म्याक्रोनेसिया, नाउरु, न्यु केलेडोनिया, न्यूजिल्याण्ड, निउए, पलाउ, पपुवा न्यूगिनी, सामोआ, सोलोमोन आईलैण्ड, टिमोर लेट्से, टोङगा, टुभालु, भानुआतु,

अनुसूची ४ : अवधारणा र परिभाषा

घरपरिवार: एउटा घरमुलीको आम्दानी र खर्चमा भर परि एउटै घरको छाना मुनि अक्सर बसोबास गरी एउटै चुलोमा खाना खाने व्यक्तिहरूको समुहलाई घर परिवार भनिन्छ । घर परिवारमा १ जना मात्र वा सो भन्दा बढी सदस्यहरू बस्न सक्छन् । नाता पर्ने वा नपर्ने सदस्यहरू पनि घरपरिवारका सदस्य हुन सक्छन् ।

घरपरिवार मुली: घर परिवारको आम्दानी खर्चको चाँजोपाँजो मिलाउने र आवश्यक पर्ने घर परिवारको सम्पूर्ण कुराको निर्णय गर्ने परिवारको सदस्यलाई परिवारमुली भनिन्छ ।

जनसङ्ख्या: निश्चित क्षेत्र भित्र अक्सर बसोबास (स्थायी वा अस्थायी रूपमा) गरेका घरपरिवारका सदस्यहरूलाई जनसङ्ख्यामा गणना गरिएको छ । लामो समयका लागि घरपरिवारबाट बाहिर गएका सदस्यलाई अनुपस्थित जनसङ्ख्याको रूपमा गणना गरिएको छ ।

विदेशमा रहेको जनसङ्ख्या वा अनुपस्थित जनसङ्ख्या: गणनाको समयमा कुनै परिवारको सदस्य लामो समयदेखि वा लामो समयका लागि (छ महिना वा सो भन्दा बढी) विदेशमा रहेको वा छोटो समयको लागि घरमा आएको भए पनि विदेशमा रहेको जनसङ्ख्यामा गणना गरिएको छ । छोटो समयको लागि तीर्थाटन, भ्रमण वा उपचारका लागि विदेश गएका वा पुन नजाने गरी आएका परिवार सदस्यहरूलाई विदेशमा रहेको जनसङ्ख्यामा गणना गरिएको छैन ।

संस्थागत जनसङ्ख्या: नेपाली सेना, जनपथ प्रहरी र शसस्त्र प्रहरीमा रहेका, कारागारमा रहेका, छात्रावास, धर्मशाला आदिमा सामुहिक रूपमा बसेका व्यक्तिहरूलाई संस्थागत जनसङ्ख्यामा गणना गरिएको छ ।

वार्षिक जनसङ्ख्या वृद्धिदर: दुई जनगणना वर्षको जनसङ्ख्यालाई आधार लिई Population Models अन्तर्गतको सूत्रहरू प्रयोग गरि वार्षिक रूपमा जनसङ्ख्यामा थपघटको प्रतिशतमा निकालिने वृद्धिदरलाई वार्षिक जनसङ्ख्या वृद्धिदर भनिन्छ ।

जनघनत्व: कुनै निश्चित ठाउँको कुल जनसङ्ख्यालाई त्यस स्थानको कूल क्षेत्रफलले भाग गरी आउने मानलाई त्यस ठाउँको जनघनत्व भनिन्छ ।

लैङ्गिक अनुपात: कुनै निश्चित ठाउँको पुरुष जनसङ्ख्यालाई महिला जनसङ्ख्याले भाग गरी १०० ले गुणन गरी आउने मान लैङ्गिक अनुपात हो । यसले १०० जना महिला जनसङ्ख्यामा पुरुष जनसङ्ख्या भन्ने जनाउँछ ।

बाल निर्भरता दर: कुनै ठाउँ ०-१४ वर्ष सम्मको जनसङ्ख्यालाई १५-५९ वर्ष सम्मको जनसङ्ख्याले भाग गरी आउने प्रतिशतको मानलाई बाल निर्भरता दर भनिन्छ ।

प्रौढ निर्भरता दर: कुनै ठाउँको ६० वर्ष वा सो भन्दा माथिको कूल जनसङ्ख्यालाई १५ देखि ५९ वर्षसम्मको कुल जनसङ्ख्याले भाग गरी आउने प्रतिशतको मानलाई प्रौढ निर्भरता दर भनिन्छ ।

कूल निर्भरता दर: कुनै ठाउँको ०-१४ वर्ष सम्मको र ६० वर्ष वा सो भन्दा माथिको दुवैको कूल जनसङ्ख्यालाई १५ देखि ५९ वर्षसम्मको कुल जनसङ्ख्याले भाग गरी आउने प्रतिशतको मानलाई कुल निर्भरता दर भनिन्छ ।

प्रजनन् योग्य उमेर: १५ देखि ४९ वर्षसम्मका महिलाहरूको जनसङ्ख्यालाई प्रजनन् योग्य उमेरको जनसङ्ख्या भनिन्छ । **मातृ-शिशु अनुपात:** कुनै ठाउँको ०-४ वर्ष सम्मको बाल जनसङ्ख्यालाई १५ देखि ४९ वर्ष सम्मको महिलाको कुल जनसङ्ख्याले भाग गरी १००० ले गुणन गरी आउने मान मातृशिशु अनुपात हो ।

पढ्न लेख्न जात्रे: गणना गर्ने परिवारका ५ वर्ष वा सो भन्दा बढी उमेरका सदस्यहरू जुनसुकै भाषामा पढ्न लेख्न जान्नेलाई पढ्नलेख्न जात्रेमा उल्लेख गरिएको छ ।

साक्षरता दर: नेपालको सन्दर्भमा राष्ट्रिय जनगणना २०६८ अनुसार कुनै ठाउँको ५ वर्ष वा सो भन्दा माथिको उमेर समूहको साक्षर जनसङ्ख्या (पढ्न लेख्न र साधरण हरहिसाव गर्न जान्ने) लाई सोही उमेर समूहको जम्मा जनसङ्ख्याले भाग गरी १०० ले गुणन गरी आउने मान साक्षरता दर हो ।

प्रौढ साक्षरता दर: कुनै ठाउँको १५ वर्ष वा सो भन्दा बढी उमेरका साक्षर पौढहरूको जनसङ्ख्यालाई सोही उमेर समूहको कूल पौढहरूको जनसङ्ख्याले भाग गरी १०० ले गुणन गरी आउने प्रतिशतको मानलाई प्रौढ साक्षरता दर भनिन्छ ।

कुलभर्ना दर: कुनै विद्यालयको कुनै तहको कुल विद्यार्थी भर्ना सङ्ख्यालाई सोही तहको उमेर समूह (५ देखि ९ वर्ष) जम्मा जनसङ्ख्याले भाग गरी १०० ले गुणन गर्दा आउने प्रतिशत नै कुल भर्ना

दर हो । नेपालको प्राथमिक तहको आधिकारिक उमेर ५ देखि ९ वर्ष सम्म रहेको छ । कुल भर्नादर १०० भन्दा बढी पनि हुन सक्दछ ।

खुद भर्ना दर: कुनै विद्यालयको कुनै तहको कुल विद्यार्थी भर्ना सङ्ख्या (आधिकारिक उमेरका मात्र) लाई सोही तहको उमेर समूह (आधिकारिक उमेर) को जम्मा जनसङ्ख्याले भाग गरी १०० ले गुणन गर्दा आउने प्रतिशत नै खुद भर्नादर हो । खुद भर्नादर १०० भन्दा बढी हुन सक्दैन ।

परिवार नियोजन साधन प्रयोगकर्तादर: परिवार नियोजनका स्थायी वा अस्थायी साधन प्रयोग गर्ने विवाहित जनसङ्ख्यालाई जम्माविवाहित जनसङ्ख्याले भाग गरी १०० ले गुणन गर्दा आउने प्रतिशत नै परिवार नियोजन साधन प्रयोगकर्तादर हो ।

आर्थिक क्रियाकलाप दर: १० वर्ष वा सो भन्दा माथिको उमेर समुहको आर्थिक रूपमा सक्रिय जनसङ्ख्यालाई सोही उमेर समूहको जम्मा जनसङ्ख्याले भाग गरी १०० ले गुणन गर्दा आउने प्रतिशत नै आर्थिक क्रियाकलाप दर हो । आर्थिक रूपमा सक्रिय जनसङ्ख्यामा रोजगार र बेरोजगार दुवै जनसङ्ख्यालाई समावेश गरिन्छ ।

कूल रोजगार दर: १० वर्ष वा सो भन्दा माथिको उमेर समुहको जम्मा रोजगार जनसङ्ख्यालाई सोही उमेर समुहको जम्मा आर्थिक रूपमा सक्रिय जनसङ्ख्याले भाग गरी १०० ले गुणन गर्दा आउने प्रतिशत नै कूल रोजगारी दर हो ।

कूल बेरोजगार दर: १० वर्ष वा सो भन्दा माथिको उमेर समुहको जम्मा बेरोजगार जनसङ्ख्यालाई सोही उमेर समुहको जम्मा आर्थिक रूपमा सक्रिय जनसङ्ख्याले भाग गरी १०० ले गुणन गर्दा आउने प्रतिशत नै कूल बेरोजगारी दर हो ।

कृषि चलन: पहाड तथा हिमालमा ४ आना र तराइमा ८ धुर वा सो भन्दा बढी कृषि कार्यका लागि जग्गा उपयोग गर्ने वा कम्तीमा १ ठुलो चौपाया वा कम्तीमा ५ वटा साना चौपाया वा कम्तीमा २० वटा कुखुरा हाँस जस्ता पक्षीपालन गर्ने कृषक परिवारलाई कृषि चलन भनिन्छ ।

प्रतिष्ठान: एउटा प्रशासनिक इकाइमा रही एउटा प्रमुख वस्तु तथा सेवाको उत्पादन गर्ने कुनै एक स्थानमा रहेको निकाय तथा उद्योगलाई प्रतिष्ठान भनिन्छ । औद्योगिक गणनाको परिभाषा अनुसार १० जना वा सो भन्दा बढी व्यक्ति संलग्न रहेको उत्पादन मुलक उद्योगलाई ठूला प्रतिष्ठानमा गणना गरिन्छ ।

अनुसूची ५: सन्दर्भ सामग्री

१. राष्ट्रिय जनगणना २०७८ संक्षिप्त नतिजाका घरपरिवार र व्यक्तिगत तालिकाहरु, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय, थापाथली, काठमाण्डौं
२. राष्ट्रिय जनगणना २०७८ को नतिजाको व्यक्तिगत तालिकाको जातजाति, भाषा र धर्मको विवरण भएका प्रतिवेदनहरु, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय, थापाथली, काठमाण्डौं
३. राष्ट्रिय जनगणना २०७८ को नतिजाको घरपरिवार लगत सूचिकरण गरेको घर र अन्य सेवा सुविधा सम्बन्धी विवरणका तालिकाहरु, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय, थापाथली, काठमाण्डौं
४. वार्षिक प्रतिवेदन, आ.व. २०८१/८२, प्रदेश नीति तथा योजना आयोग, पोखरा
५. आर्थिक सर्वेक्षण- २०८१/८२, आर्थिक मामिला मन्त्रालय, गण्डकी प्रदेश, पोखरा २०८२
६. राष्ट्रिय आर्थिक गणना २०७५, प्रमुख नतिजाहरु, केन्द्रीय तथ्याङ्क विभाग, पौष २०७६
७. नवलपरासी जिल्ला वस्तुगत विवरण, तथ्याङ्क कार्यालय, चितवन, २०७०
८. जिल्ला वस्तुगत विवरण, नवलपरासी ब.स्.पूर्व, तथ्यांक कार्यालय, चितवन – २०७४
९. नगर प्रोफायल २०७६, देवचुली नगरपालिकाको कार्यालय
१०. National sample Census of Agriculture Nepal 2021/22 District Summary (By Province), NSO, October, 2023, Kathmandu.
११. National Economic Census, 2018, Central Bureau of Statistics, 2020, Kathmandu
१२. Nepal Human Development Report, 2020, NPC, UNDP
१३. National Industrial Survey 2019/20, Provincial Report- Gandaki Province, 2022, CBS
१४. Summary Results of Nepal Living Standards Survey Fourth (2079/80), 2023, NSO
१५. Provincial National Account Estimation, CBS and NSO, Kathmandu, Nepal
१६. Nepal distributive trade Survey, 2022, National Report, NSO, Kathmandu.

शाश्वतधाम

देवचुली डाँडा

नारायणी दिव्य धामना हार्दिक स्वागत गर्दछौ /

- नारायणी त्रिभुज धाम परियोजना, नेपाल सरकार -